

Miljøtilsyn 2002

Sammenfatning af kommunernes, amtskommunernes,
Miljøstyrelsens og Skov- og Naturstyrelsens miljøtilsyn
i 2002

Indhold

1	INDLEDNING	5
1.1	KOMMUNERNES MILJØTILSYN	5
1.1.1	<i>Udviklingen på landsplan</i>	5
1.1.2	<i>Minimumsaftalen</i>	6
1.1.3	<i>Vurdering af miljøtilsynet i forhold til minimumskravene.</i>	7
1.1.4	<i>Håndhævelse</i>	7
1.1.5	<i>Brugerbetaling</i>	8
1.1.6	<i>Årets tema</i>	8
1.2	DET AMTSKOMMUNALE MILJØTILSYN	8
1.2.1	<i>Udviklingen på landsplan</i>	8
1.2.2	<i>Virksomhedstilsynet</i>	8
1.2.3	<i>Tilsyn med renseanlæg</i>	9
1.2.4	<i>Tilsynet med vandløb og søer</i>	10
1.3	MILJØSTYRELSENS OG SKOV- OG NATURSTYRELSENS TILSYNSINDSATS	11
2	KOMMUNERNES MILJØINDSATS	12
2.1	MILJØFORVALTNINGEN I KOMMUNERNE	12
2.2	GODKENDELSE AF VIRKSOMHEDER	14
2.3	KOMMUNERNES TILSYNSINDSATS	16
2.3.1	<i>Tilsyn med listevirksomheder excl. landbrug</i>	19
2.3.2	<i>Virksomheder omfattet af anmeldteordning og branchebekendtgørelser</i>	22
2.3.3	<i>Andre virksomheder og anlæg</i>	26
2.3.4	<i>Tilsyn med "andet"</i>	27
2.4	LANDBRUGSTILSYNET	29
2.5	ÅRETS TEMA	36
2.5.1	<i>Tilsyn med udendørs husdyrhold</i>	34
3	AMTSKOMMUNERNES MILJØINDSATS	43
3.1	MILJØTILSYNET I AMTSKOMMUNERNE	45
3.2	AMTSKOMMUNERNES VIRKSOMHEDSTILSYN	45
3.2.1	<i>Tilsynet med samtlige registrerede virksomheder</i>	45
3.2.2	<i>Tilsynet med de a-mærkede listevirksomheder</i>	48
3.2.2.1	<i>Tilsynet med ferskvandsdambrug</i>	50
3.2.3	<i>Myndighedsreaktioner</i>	56
3.3	TILSYN MED RENSEANLÆG	58
3.3.1	<i>Tilsyn med renseanlæg</i>	58
3.3.2	<i>Resultater af indberetningen</i>	58
3.3.3	<i>Kravoverholdelse</i>	61
3.3.4	<i>Konklusion</i>	62
3.3.5	<i>Miljøstyrelsens opfølgning på overskridelserne</i>	62
3.4	TILSYN MED VANDLØB OG SØER	63
3.4.1	<i>Tilsyn med vandløb</i>	61
3.4.2	<i>Tilsyn med søer</i>	64

3.4.3 Sammenfatning og konklusion for vandløb og søer	
64	
4 MILJØSTYRELSENS OG SKOV- OG NATURSTYRELSENS MILJØTILSYN	69
4.1 MILJØSTYRELSENS OG SKOV- OG NATURSTYRELSENS TILSYNSOMRÅDER.	69
4.2 SELVSTÆNDIG ÅRSBERETNING FRA KEMIKALIEINSPEKTIONEN.	70
4.3 TILSYN MED GENETISK MODIFICEREDE ORGANISMER	70
4.4 TILSYN I SAMARBEJDE MED ANDRE MYNDIGHEDER	71
4.4.1 Emballage til øl og læskedrikke	72
4.4.2 Off shore virksomhed	72
4.4.3 Off shore beredskab	69
4.4.4 Hurtigfærger	69
4.4.5 Tilsyn med skibe og med havnenes modtageordninger for affald.	69
4.4.6 Københavns Lufthavn	69
4.4.7 Naturgasanlæg	
69	

1 Indledning

Den årlige miljøtilsynsredegørelse indeholder en sammenfatning af de kommunale og amtskommunale miljøtilsynsberetninger samt Miljøstyrelsens og Skov- og Naturstyrelsens miljøtilsyn.

1.1 Kommunernes miljøtilsyn

1.1.1. Udviklingen på landsplan

Kommunernes ressourceforbrug i 2002 til den samlede tilsynsvirksomhed med virksomheder og landbrug udgjorde 678 årsværk i tilsynsforvaltningerne og 144,3 mio. kr. i udgift til fremmede tjenesteydelser inkl. bistand fra miljøcentre og andre miljøsamarbejder. Omregnet svarer denne udgift til 306 årsværk, således at kommunerne samlet anvendte 984 årsværk i 2002 til godkendelse og tilsyn efter miljølovgivningen. Dette er et fald på 25 årsværk - svarende til 2,5 % - i forhold til året før. Der er ganske vist sket en stigning i udgifterne til fremmede tjenesteydelser svarende til 7 årsværk, men samtidigt er årsværkforbruget i tilsynsforvaltningerne faldet med 32 årsværk.

Dermed kan der for 4 år i træk konstateres et fald i ressourceanvendelsen i kommunernes egne forvaltninger. Bortset fra - som nævnt - 2002 er nedgangen opvejet af en øget anvendelse af fremmede tjenesteydelser, herunder især træk på miljøcentre og miljøsamarbejder.

Af den samlede ressourceanvendelse i 2002 blev 66 % anvendt til tilsynet, 5 % til udarbejdelse af godkendelser og de resterende 29 % til planlægning i forbindelse med tilsynet. Faldet i årsværkforbruget jf. det ovenstående ligger alene på planlægning i forbindelse med tilsynet.

Kommunerne meddelte i 2002 i alt 266 godkendelser på industriområdet. Heraf blev 12 godkendelser meddelt til i-mærkede virksomheder, dvs. virksomheder godkendt jf. EU's godkendelsesordning. Dermed udgjorde antallet af godkendte industrivirksomheder ved udgangen af 2002 i alt 3.620 virksomheder ud af i alt 3.711 godkendelsespligtige industrivirksomheder. Det resterende antal af såkaldt "gamle", endnu ikke godkendte listevirksomheder udgjorde herefter 91 virksomheder - svarende til 2 % af samtlige listevirksomheder ekskl. landbrug - hvilket er 48 virksomheder færre end ved udgangen af 2001.

De godkendelsespligtige landbrug med erhvervmæssigt dyrehold er alle i-mærkede. Antallet af disse brug har været støt stigende, siden godkendelsespligten blev indført. Kommunerne meddelte i 2002 i alt 56 godkendelser til landbrugene. Dermed udgjorde antallet af godkendte landbrug ved udgangen af 2002 i alt 512 landbrug ud af i alt 640 godkendelsespligtige landbrug. Dermed resterende endnu godkendelse af 128 landbrug svarende til 20 % af brugene.

Ses der alene på ressourceforbruget til tilsynet svarede dette i 2002 til i alt 646 årsværk, hvilket var på niveau med året før. Ressourceanvendelsen fordeler

sig nogenlunde med halvdelen til tilsyn med de virksomheder og landbrug, der er reguleret af bekendtgørelser, og halvdelen til tilsyn med "andre virksomheder" og tilsyn med "andet". Tilsynet med "andet" udgør alene godt 40% af den samlede tilsynsindsats. Dette tilsyn omfatter bl.a. tilsyn med vandløb, spildevand, badevand, vandforsyning og jordforurening.

Antallet af virksomheder inden for de forskellige kategorier falder fortsat med især et markant fald igennem årene i antallet af landbrug med erhvervsmæssigt dyrehold.

Tilsynsfrekvenserne i 2002 er på landsplan fortsat faldet fra året før og udgør nu henholdsvis 65 % for listevirksomheder, 36,7% for anmelde- og branchevirksomheder og 25,3 % for landbrug med erhvervsmæssigt dyrehold.

1.1.2. Minimumsaftalen

Minimumsfrekvenserne for tilsyn blev aftalt mellem Kommunernes Landsforening og miljø- og energiministeren i november 1996 med virkning fra 1998. De indebærer at:

- minimum 50 % af listevirksomhederne skal være blevet tilset i løbet af det pågældende år og.
- minimum 50 % af virksomheder omfattet af anmelde- eller branchekendtgørelser skal være blevet tilset i løbet af det pågældende og foregående år og.
- minimum 50 % af landbrug med erhvervsmæssigt dyrehold skal være blevet tilset i løbet af de sidste tre år regnet fra det pågældende år.
- alle svinebrug med en opbevaringskapacitet svarende til fra 6 til 9 måneders gødningsproduktion skal også være blevet tilset inden for de seneste tre år.

Miljøstyrelsen foretager vurderingen af kommunernes tilsyn i forhold til de første to led af aftalen, mens Skov- og Naturstyrelsen foretager vurderingen og opfølgningen i forhold til landbrugstilsynet.

Selv om kommunerne på landsplan mere end opfylder minimumskravene skal efterlevelsen af dem vurderes i forhold til den enkelte kommune.

Fase 1 i opfølgningen.

I forbindelse med fastsættelsen af minimumskravene blev det aftalt, at hvis det fremgår af tilsynsberetningerne, at en kommune ikke lever op til minimumskravene, så vil styrelserne gå ind i en nærmere, kvalitativ vurdering af miljøtilsynet og indlede en dialog med den pågældende kommune. Det skal i denne forbindelse blandt andet undersøges, om der i løbet af året har været vigtige forhold eller andre prioriteringer, som har kunnet begrunde den lave tilsynsfrekvens.

Fase 2 i opfølgningen.

Hvis der ikke er sådanne forhold, der spiller ind, vil styrelserne påtale den mangelfulde indsats og indlede drøftelser med de pågældende kommuner med henblik på at fastlægge bindende aftaler om den fremtidige tilrettelæggelse af miljøtilsynsindsatsen.

Fase 3 i opfølgningen.

Kan der ikke opnås enighed om en bindende aftale, vil miljø- og energiministeren konkret fastlægge omfanget af disse kommuners tilsynsforpligtelse for en bestemt periode, jævnfør miljøbeskyttelseslovens § 73.

1.1.3. Vurdering af miljøtilsynet i forhold til minimumskravene.

Medens alle kommuner i 2001 overholdt aftalen om minimumsfrekvensen for tilsynet med de godkendelsespligtige industrivirksomheder, var der i 2002 i alt 5 kommuner, der ikke levede op til aftalen. Heraf var der for de 2 kommuners vedkommende tale om, at der manglede tilsyn på 1 virksomhed, medens der for de 3 resterende kommuners vedkommende manglede tilsyn på 2 virksomheder, for at aftalen var overholdt.

Også vedrørende minimumsfrekvensen for tilsynet med anmelde- og branchevirksomheder overholdt alle kommuner i 2001 aftalen. I 2002 var der 3 kommuner, som ikke overholdt aftalen. Heraf manglede 2 kommuner at tilse 1 virksomhed, medens 1 kommune manglede at tilse 3 virksomheder, for at aftalen var overholdt. En af disse kommuner var desuden blandt de ovennævnte 5 kommuner, der ikke overholdt aftalen vedr. listevirksomheder.

Miljøstyrelsen vil følge op på den manglende overholdelse af aftalen gennem henvendelse til de pågældende kommuner for nærmere at vurdere årsagerne hertil - jf. ovenstående fase 1 i opfølgning på minimumsaftalen.

For de godkendelsespligtige landbrugs vedkommende er disse i relation til de aftalte tilsynsfrekvenser hidtil blevet behandlet sammen med de øvrige landbrug med erhvervsmæssigt dyrehold, hvilket skyldes, at minimumsaftalen ikke er klar på dette punkt. Tilsynsfrekvenserne er derfor vurderet som i tidligere år, hvor godkendelsespligtige og øvrige landbrug er vurderet samlet.

Hvis man ser alle landbrugene med erhvervsmæssigt dyrehold under ét, er der 5 kommuner, der ikke overholdt tilsynsfrekvenserne i 2002. Den ene af disse kommuner er genganger fra 2001. Med hensyn til det skærpede tilsyn med svinebrug med fra 6-9 måneders opbevaringskapacitet, er der ligeledes 5 kommuner, der ikke levede op til tilsynsfrekvenserne. Der er her ligeledes 1 kommune som er genganger fra sidste 2001. De kommuner, som er gengangere fra 2001 vil Skov- og Naturstyrelsen indkalde til drøftelser med henblik på at indgå bindende aftaler om det fremtidige miljøtilsyn. De øvrige kommuner vil i første omgang blive bedt om en redegørelse for årsagen til, at de aftalte tilsyn ikke er nået.

1.1.4. Håndhævelse

Den relative hyppighed af håndhævelsesreaktioner i forhold til tilsynsbesøg på listevirksomheder er steget støt igennem årene. I 2002 resulterede således 36 % af tilsynene med disse virksomheder i en myndighedsreaktion, hvilket er en stigning på 5 % i forhold til året før. For anmeldepligtige virksomheder og autoværksteder var håndhævelsesprocenten i 2002 endnu højere, idet 42 % af tilsynene på disse virksomheder resulterede i en myndighedsreaktion. For landbrugenes vedkommende var håndhævelsesprocenten 41 % i 2002, medens håndhævelsesprocenten for pelsdyrfarme topper listen, idet 61 % af tilsynene her i 2002 udløste en myndighedsreaktion.

1.1.5. Brugerbetaling

Miljøstyrelsen følger løbende, om der er balance imellem det beløb, der opkræves i brugerbetaling og det indberettede antal af virksomheder, der er omfattet af bekendtgørelsen om brugerbetaling for godkendelser og tilsyn efter miljøbeskyttelsesloven, dvs. listevirksomheder, anmeldte virksomheder, autoværksteder, pelsdyrfarme og landbrug. Miljøstyrelsen har herunder fundet, at det for nogle kommuners vedkommende fortsat kniber med en sådan god sammenhæng, idet kommunerne i 2002 i alt opkrævede 2,8 mio. kr. mindre i brugerbetaling end det forventede provenu - svarende til 3,5 % heraf. Dette synes også at gælde, selv om der tages højde for, at nogle virksomheder og anlæg, der anvendes ikke-erhvervsmæssigt, er undtaget fra ordningen, at andre er EMAS-registrerede og kun betaler halv pris, eller for at antallet af virksomheder kan variere fra opkrævningstidspunktet til slutningen af året, hvor antallet af virksomheder registreres til brug for tilsynsberetningerne. Miljøstyrelsen vil på baggrund heraf fortsat overvåge, at der er balance i forholdet mellem tilsynsindsatsen og den opkrævede brugerbetaling.

1.1.6. Årets tema

Tilsynstemaet for 2002 indeholdt alene et landbrugstema, som drejede sig om tilsyn med udendørs husdyrhold.

1.2 Det amtskommunale miljøtilsyn

1.2.1 Udviklingen på landsplan

Tilsynsopgaverne.

Amternes tilsyn efter miljøbeskyttelsesloven omfatter de a-mærkede listevirksomheder, som typisk er de større godkendelsespligtige virksomheder og anlæg. Amterne fører desuden tilsyn med vindmøller og renseanlæg samt med de virksomheder og anlæg, som drives af kommunerne. Endvidere fører amterne tilsyn med deponeringer i råstofgrave og tidligere råstofgrave. Endelig har amterne ansvaret for overvågningen af miljøtilstanden i omgivelserne, herunder tilsynet med miljøets tilstand i vandløb, søer og kystnære havområder og i luft, jord og grundvand.

Ressourcerne til tilsynet.

Amternes ressourceforbrug i 2002 til den samlede tilsynsvirksomhed jf. det ovenstående udgjorde i alt 364 årsværk i tilsynsforvaltningerne og 93,6 mio. kr. til fremmede tjenesteydelser.

Sammenlignet med ressourceanvendelsen året før blev der i 2002 anvendt 13 årsværk færre i forvaltningerne men 4,4 mio. kr. mere til fremmede tjenesteydelser.

1.2.2 Virksomhedstilsynet

Virksomhederne og tilsynsressourcerne.

Det samlede antal registrerede virksomheder, for hvilke amterne er tilsynsmyndigheder, udgjorde i 2002 i alt 3.833 virksomheder, hvilket er 71 virksomheder flere end i 2001. Af de registrerede virksomheder udgjorde de a-mærkede listevirksomheder i alt 2.192 virksomheder, hvilket er 79 virksomheder færre end året før.

Ressourceforbruget til virksomhedstilsynet - inkl. udarbejdelse af godkendelser - var i 2002 i alt 156 årsværk i de amtslige forvaltninger, hvilket er 5 årsværk

færre end i 2001. Desuden anvendtes 8,6 mio kr. til fremmede tjenesteydelser, hvilket er 1,2 mio kr. mindre end året før.

Udviklingen i tilsynet.

I alt 2.262 af de registrerede virksomheder blev tilset i 2002. Dette svarer til 59 % af virksomhederne, hvilket er samme niveau som i 2001.

Betragtes alene de a-mærkede listevirksomheder, blev heraf i alt 1.573 virksomheder tilset i 2002, svarende til 72 % af virksomhederne. I 2001 var den tilsvarende andel 74 %. For de enkelte amter varierede tilsynsfrekvensen for de a-mærkede virksomheder imellem 47 % og 100 %.

Mange a-mærkede listevirksomheder tilses flere gange årligt. I 2002 blev der således på disse virksomheder gennemført 3.396 tilsynsbesøg imod 3.254 tilsynsbesøg besøg året før.

i-mærkede listevirksomheder

En del virksomheder er i-mærkede, dvs. godkendt med udgangspunkt i EU's godkendelsesordning. Størstedelen af disse virksomheder er dog samtidigt a-mærkede. Ved udgangen af 2002 var der i alt 493 i-mærkede virksomheder. Heraf blev i alt 381 virksomheder tilset i 2002, svarende til 77 % af virksomhederne. I alt gennemførtes 1.065 tilsyn på disse virksomheder.

Myndighedsreaktioner.

Amternes samlede tilsyn gav anledning til i alt 1.073 myndighedsreaktioner i 2002, hvilket er 160 færre reaktioner end året før.

Tilsynet alene på de a-mærkede listevirksomheder inkl. dambrugene foranledigede amterne til i alt 885 myndighedsreaktioner i 2002. Tilsynet med de a-mærkede virksomheder tegnede sig dermed for 82 % af de samlede myndighedsreaktioner. Reaktionerne fordelte sig på henstillinger, indskærpelser, påbud, forbud og politianmeldelser.

Set i forhold til det samlede antal tilsynsbesøg på de a-mærkede listevirksomheder gav 26 % af tilsynene i 2002 anledning til en myndighedsreaktion. Dette er et lille fald i forhold til 2001, hvor 29 % af tilsynene gav anledning til en af de nævnte myndighedsreaktioner.

1.2.3 Tilsyn med renseanlæg

Renseanlæg med overskridelser.

Antallet af kommunale renseanlæg med overskridelser af udledningstilladelse var i 2002 i alt 69 renseanlæg, svarende til 7,1 % af anlæggene med kontrollerede krav. Dette er det laveste antal overskridelser, der er konstateret siden 1989.

Af de 69 ulovlige udledere i 2002 havde 48 anlæg overskredet et eller flere krav i det seneste år, dvs. i 2002, 14 anlæg i hvert af de seneste to år, 3 i hvert af de seneste tre år, 3 i hvert af de seneste fire år og 1 i hvert af de seneste fem år eller mere.

Miljøstyrelsens opfølgning på overskridelserne

Miljøstyrelsen indgav i februar 2000 politianmeldelse mod fire kommuner for ulovlig udledning fra i alt fem renseanlæg. For tre af disse anlæg bad Miljøstyrelsen Indenrigsministeriet, nu Indenrigs- og Sundhedsministeriet, om at undersøge, om der i tre amter foreligger embedssvigt efter reglerne i den kommunale styrelseslov for utilstrækkeligt tilsyn.

Anklagemyndighedens overvejelser i sagerne mod de fire kommuner er endnu ikke afsluttet. Indenrigs- og Sundhedsministeriet har i breve af 12. juni 2003 udtalt, at ministeriet for de to amters vedkommende er enig med Miljøstyrelsen i, at disse amter har tilsidesat tilsynsforpligtelsen med de pågældende renseanlæg. Ministeriet finder dog, som sagerne foreligger oplyst, ikke grundlag for at fastslå, at de daværende medlemmer af de pågældende amtsråd har gjort sig skyldig i grov tilsidesættelse af tilsynsforpligtelsen med renseanlæggene, og ministeriet vil derfor ikke foretage sig videre i de to sager. For det tredje amts vedkommende er sagen behandlet af Justitsministeriet, der i brev af 19. december 2003 til Miljøstyrelsen har udtalt, at ministeriet kan tilslutte sig Miljøstyrelsens vurdering af, at amtet i perioden 1994-1998 har tilsidesat den tilsynsforpligtelse med renseanlægget, som påhviler amtet i medfør af miljøbeskyttelseslovens § 66, stk. 4. Det er videre Justitsministeriets vurdering, at strafansvaret i sagen jf. lov om kommunernes styrelse er forældet, hvorfor ministeriet allerede af den grund ikke har fundet anledning til at tage stilling til, om der i medfør af den nævnte lov kunne være grundlag for at indgive begæring om påtale mod de daværende medlemmer af det pågældende amtsråd. Justitsministeriet vil derfor ikke foretage sig videre i sagen.

Miljøstyrelsens fortsatte tiltag

Som fortsat opfølgning over for anlæg med flerårige overskridelser har Miljøstyrelsen i 2001 og 2002 bedt amterne om redegørelse for anlæg, der har overskredet i tre år i træk eller mere, vurderet ud fra tilsynsresultaterne for henholdsvis 1999 og 2000. Vurderet ud fra amternes redegørelser for disse anlæg, har Miljøstyrelsen ikke fundet grundlag for at iværksætte yderligere tiltag. Dog har Miljøstyrelsen primo 2004 bedt om en redegørelse for ét af disse anlæg. Anlægget har inkl. 2002 overskredet i mere end fem år.

Det er Miljøstyrelsens opfattelse, at amterne gennem en håndhævelse, der har været mere konsekvent end tidligere, har fået nedbragt antallet af kommunale renseanlæg, der overskrider udledningstilladelsen, væsentligt gennem de seneste 3-4 år. Det er Miljøstyrelsens indtryk, at dette blandt andet kan tilskrives en øget fokus i amterne på anlæg, der udleder ulovligt.

Miljøstyrelsens undersøgelser siden 1998 har ikke – bortset fra de ovennævnte fem anlæg, der gav anledning til politianmeldelser i februar 2000 – afdækket forhold, der har givet Miljøstyrelsen grundlag for at iværksætte yderligere tiltag.

På den baggrund er Miljøstyrelsen ophørt med systematisk at bede amterne om redegørelser for anlæg med flerårige overskridelser. Miljøstyrelsen følger dog fortsat udviklingen på området nøje og vil, hvis der vurderes at være grundlag herfor, bede amterne om redegørelser for anlæg med gentagne overskridelser.

1.2.4 Tilsynet med vandløb og søer

Amternes indberetninger for det regionale tilsyn 2002 viser, at miljøtilstanden i vandløb og søer stadig må anses for utilfredsstillende, idet kun 48 % af de undersøgte vandløb og 34 % af de undersøgte søer opfyldte de fastsatte målsætninger. Der er dog i gennem flere år været tegn på, at miljøtilstanden i både vandløb og søer er i fremgang.

Amterne benytter forskellige metoder til bedømmelse af miljøtilstanden i vandløb, men principperne i metoderne er dog identiske. Skov- og Natursty-

relsen har med tilfredshed bemærket sig, at hovedparten af amterne helt eller delvis er begyndt at bruge Dansk Vandløbsfaunaindeks, DVFI i forbindelse med det regionale tilsyn, og at flere amter agter at bruge det i 2002.

1.3 Miljøstyrelsens og Skov- og Naturstyrelsens tilsynsindsats

Miljøstyrelsen og Skov- og Naturstyrelsen fører tilsyn med nogle nærmere bestemte lovområder og nogle enkelte konkrete virksomheder. Nogle af aktiviteterne er selvstændigt afrapporteret, f. eks. kemikalieinspektionen, hvor der udgives en selvstændig årsberetning.

Miljøstyrelsens og Skov- og Naturstyrelsens tilsyn udføres på de fleste områder i samarbejde med en række andre statslige myndigheder, der også har tilsynsopgaver med de pågældende virksomheder. Det er derfor vanskeligt at opgøre det præcise ressourceforbrug.

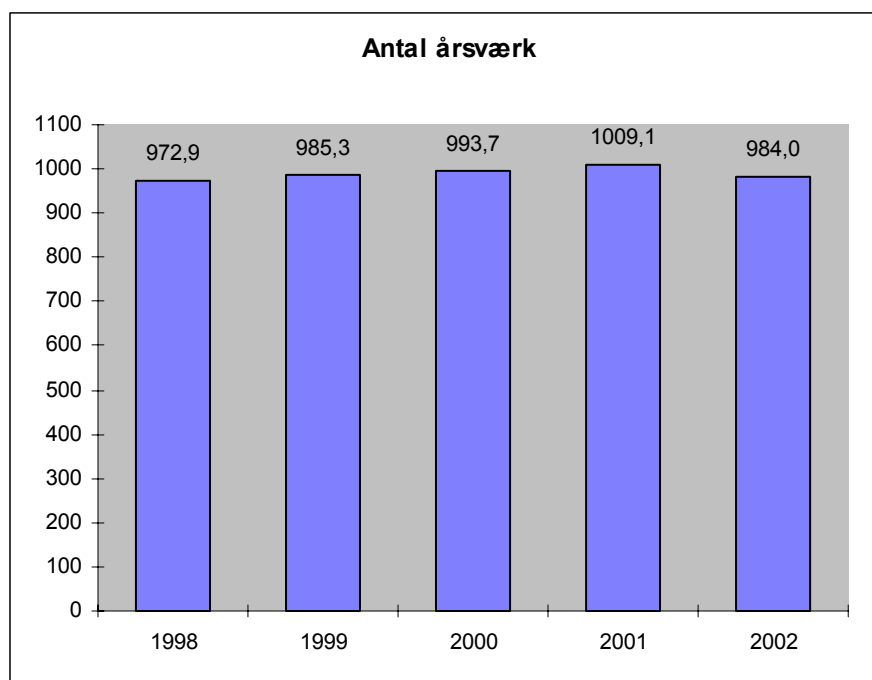
2 Kommunernes miljøindsats

2.1 Miljøforvaltningen i kommunerne

Kommunerne redegør i de årlige miljøtilsynsberetninger for den gennemførte miljøindsats i form af godkendelser og tilsyn samt anden administration efter miljøbeskyttelsesloven, jordforureningsloven, vandforsyningsloven, vandløbsloven og lov om kemiske stoffer og produkter.

På landsplan blev der i 2002 anvendt i alt 984 årsværk i kommunerne til miljøgodkendelser og miljøtilsyn mv., hvilket er et fald på 25 årsværk svarende til 2,5 % i forhold til året før og - jf. fig. 2.1 - en ændring i forhold til den seneste årrækkes jævnt stigende tendens i ressourceanvendelsen.

Fig. 2.1 Antal årsværk til kommunal miljøforvaltning 1998 - 2002

Et årsværk er ansat til omkostningerne til én fuldtidsansat medarbejder, der er beskæftiget i miljøadministrationen. De ressourcer, som kommunerne anvender til egentlige driftsopgaver - f.eks. drift af renseanlæg o.l. - er derimod ikke medregnet.

De opgjorte årsværk dækker ikke alene de anvendte ressourcer indenfor kommunens egen miljøforvaltning, men også ressourcerne til udført arbejde hos de fælleskommunale miljøsamarbejder og køb af fremmede tjenesteydelser derudover.

Ved omregningen til årsværk fra kommunernes oplysninger om udgifter til de kommunale miljøsamarbejder og fremmede tjenesteydelser er det forudsat, at

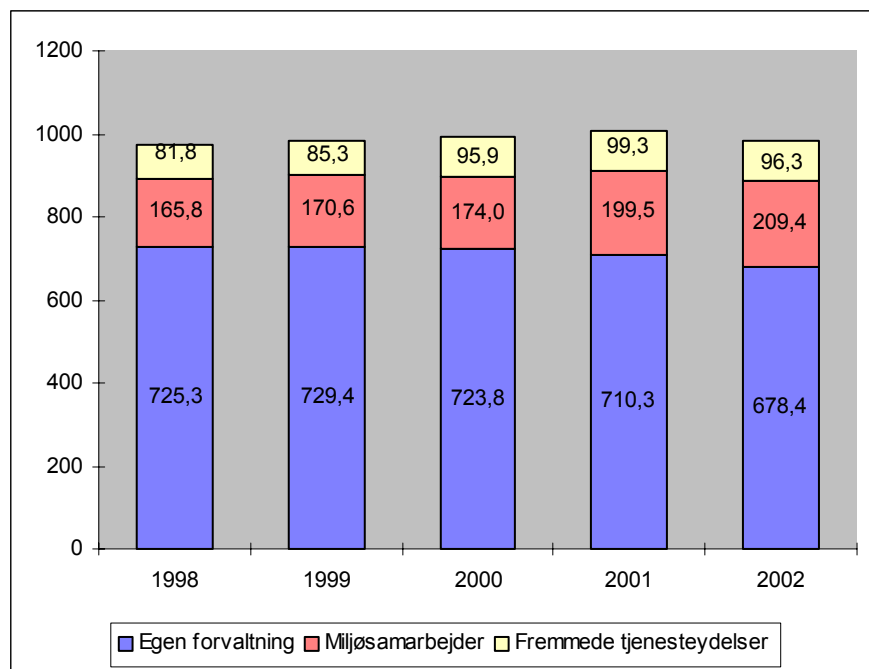
oplysningerne er ekskl. moms. Endvidere er ét årsværk ved beregningen ansat til i gennemsnit 472.000 kr., hvilket udgør de skønnede gennemsnitlige omkostninger pr. medarbejder i kommunerne til løsningen af opgaverne i miljøforvaltningerne. Satsen svarer nogenlunde til den gennemsnitlige begyndelsesløn for akademisk uddannet personale inkl. feriepenge, pensionsopsparing mv., hvortil kommer 75 % overhead-udgifter - dvs. udgifter til husleje, kontorhold, kørsel og andre driftsudgifter.

Omregnings-satsen er løbende reguleret op siden 2000 med de stigningsprocenten for priser og lønninger, der regnes med i det offentlige. Dette medfører, at tallene for ressourceanvendelsen til miljøcentre og fremmede tjenesteydelser fra 2000 og frem ikke er fuldstændig sammenlignelige i forhold til de respektive foregående år, og at den relative udvikling i kommunernes ressourceanvendelse må antages at være lidt større end det, der afspejles i figurerne om årsværksanvendelsen.

Jf. fig. 2.2 kan der over de seneste år konstateres et fortsat fald i ressourceanvendelsen i kommunernes egne forvaltninger men med samtidig stigning i ressourceanvendelsen i de kommunale miljøsamarbejder - det seneste år dog kun opvejende 1/3 af faldet i forvaltningernes ressourceanvendelse. Ressourcerne til miljøsamarbejderne er dermed fortsat steget siden etableringen af samarbejderne i 2000 og frem.

Købet af fremmede tjenesteydelser derudover ligger på et nogenlunde stabilt niveau, antagelig fordi der her overvejende er tale om køb af analyser og andet laboratoriearbejde.

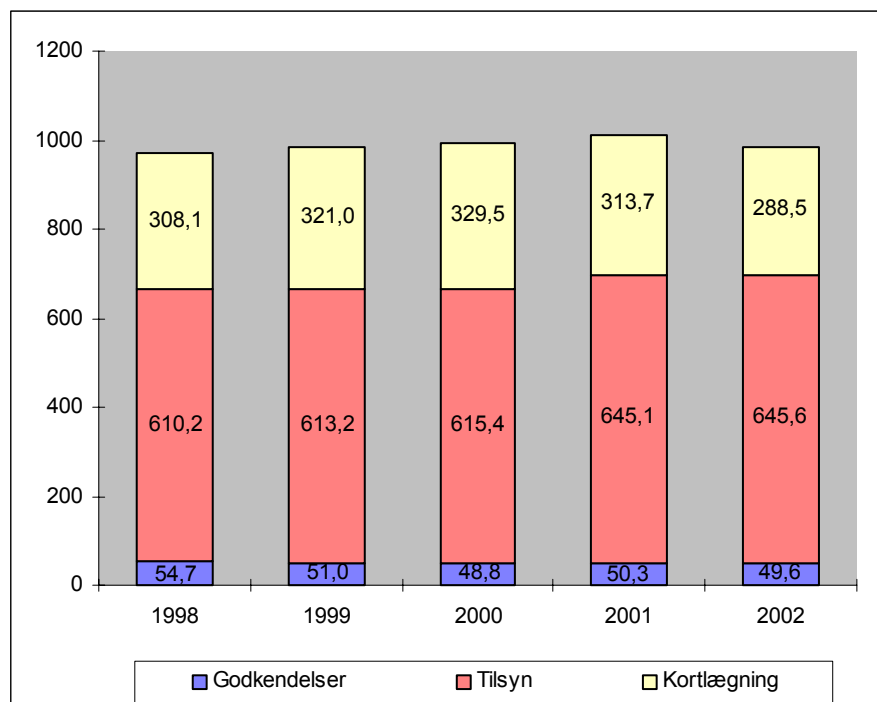
Fig. 2.2 Årsværk til miljøforvaltning fordelt på egen forvaltning, miljøsamarbejder og fremmede tjenesteydelser 1998 - 2002

Miljøindsatsen vedrørende administration af miljølovgivningen kan overordnet inddeles i flg. arbejdsområder: meddelelse af "kapitel 5-godkendelser" efter miljøbeskyttelsesloven § 33; "tilsyn" - herunder kontrol, vejledning og opfølgende arbejde (sagsbehandling) samt "kortlægning og planlægning", f.eks.

vandindvindingsplanlægning, spildevandsplanlægning, udarbejdelse af miljøhandlingsplaner m.v.

Fig. 2.3 Årsværk til miljøforvaltning fordelt på godkendelse, tilsyn og kort- og planlægning 1998 - 2002

Der fremgår af fig. 2.3, at såvel ressourceanvendelsen til udarbejdelse af godkendelser som til tilsynet er uforandret i forhold til året før. Den mindre, samlede ressourceanvendelse skyldes dermed alene et forholdsvis kraftigt fald i kommunernes kortlægnings- og planlægningsvirksomhed. Dette fald er fortsat over de seneste 2 år.

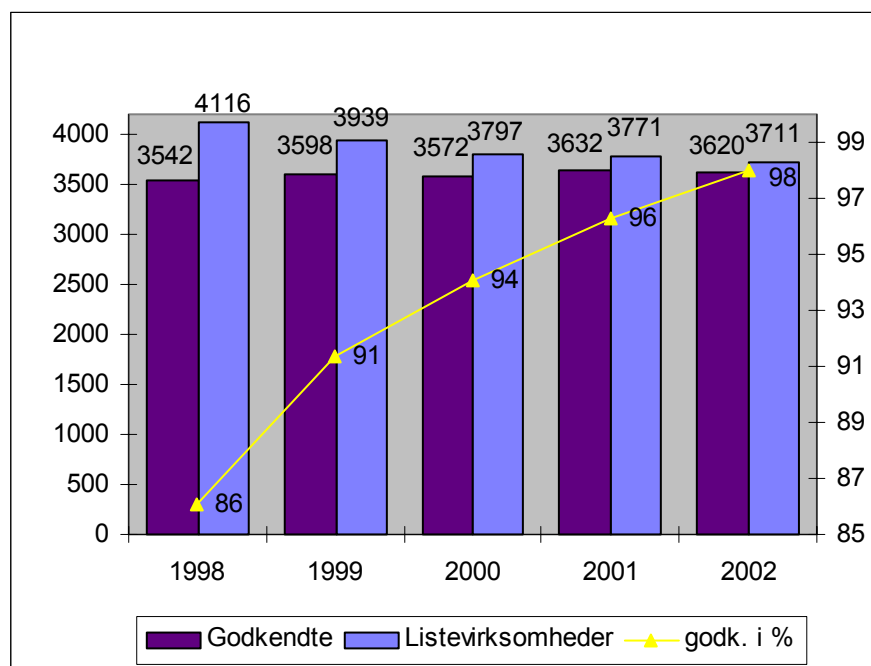
2.2 Godkendelse af virksomheder

Efter miljøbeskyttelsesloven § 33 skal listevirksomheder godkendes af miljømyndighederne. Listevirksomheder er de virksomheder, der er optaget på listen i bilaget til godkendelsesbekendtgørelsen (Bekendtgørelse nr. 652 af 3. juli 2003 om godkendelse af listevirksomhed). Kommunerne er godkendelses- og tilsynsmyndighed for ca. 3.700 listevirksomheder og ca. 700 godkendelsespligtige landbrug.

Det fremgår af fig. 2.4, at antallet af godkendelsespligtige virksomheder fortsat falder. Faldet frem til 2000 kan dog skyldes, at kommunerne ændrede registreringerne i indberetningerne i forbindelse med ikrafttrædelsen af en ny bekendtgørelse om godkendelse af listevirksomhed pr. 3. november 1999, hvorefter der for en del virksomheders vedkommende blev ændret i den nedre grænse for godkendelsespligt.

De sidste af de gamle listevirksomheder, dvs. fra før miljøbeskyttelseslovens ikrafttræden i 1974, skulle have indsendt ansøgninger om godkendelse inden 1. juli 2000. Den procentvise udvikling i godkendelserne i de seneste år viser - jf. fig. 2.4 - at godkendelsesprocessen nærmer sig sin afslutning. I alt 91 virksomheder, svarende til 2 % af listevirksomhederne mangler endnu godkendelse ved udgangen af 2002.

Fig. 2.4 Forholdet mellem godkendte – og registrerede listevirksomheder (ekskl. Landbrug) 1998 - 2002

I bilaget til godkendelsesbekendtgørelsen er listevirksomhederne inddelt i a-mærkede, i-mærkede og øvrige listevirksomheder.

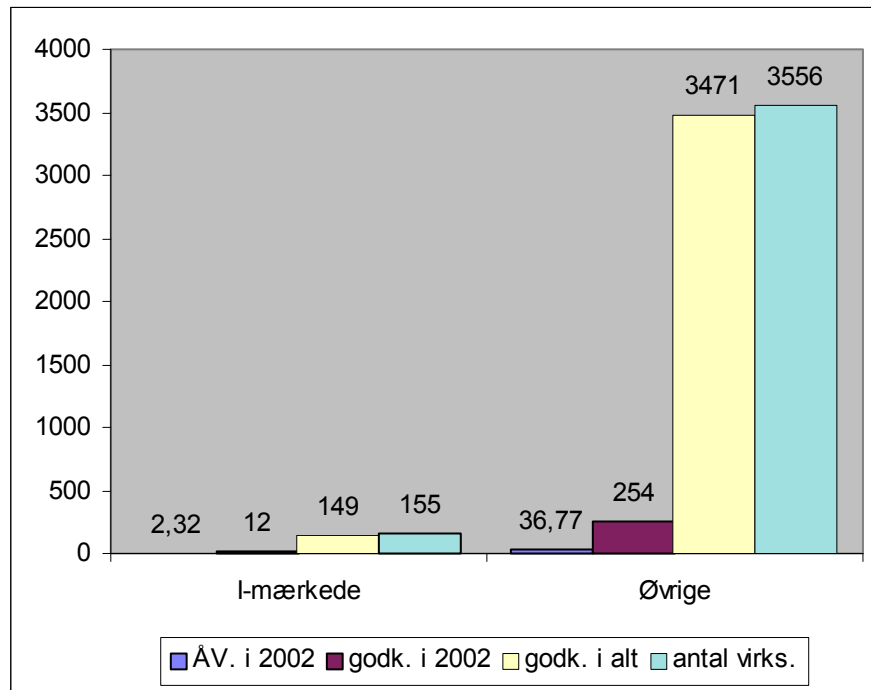
Amterne varetager godkendelse og tilsyn med de a-mærkede virksomheder. De i-mærkede listevirksomheder har visse særregler i overensstemmelse med EU's IPPC-direktiv, og for disse virksomheder kan såvel amter som kommuner være godkendelses- og tilsynsmyndighed. For de øvrige listevirksomheders vedkommende varetages godkendelse og tilsyn af kommunerne.

Det fremgår af figur 2.5, at kommunerne i 2002 udarbejdede i alt 12 godkendelser til i-mærkede listevirksomheder ekskl. landbrug og i alt 254 godkendelser til øvrige listevirksomheder ekskl. landbrug. Hertil anvendte kommunerne i alt henholdsvis 2,32 årsværk og 36,77 årsværk.

Endvidere fremgår det, at 6 i-mærkede listevirksomheder og 85 øvrige listevirksomheder – dvs. i alt 91 listevirksomheder – endnu mangler godkendelse.

De godkendelsespligtige landbrug, som alle er i-mærkede, omtales i afsnittet om tilsyn med landbrug.

Fig. 2.5 Årsværk til godkendelser i 2002, antal godkendte i 2002, antal virksomheder godkendt i alt og antal registrerede virksomheder – for henholdsvis i-mærkede listevirksomheder og øvrige listevirksomheder

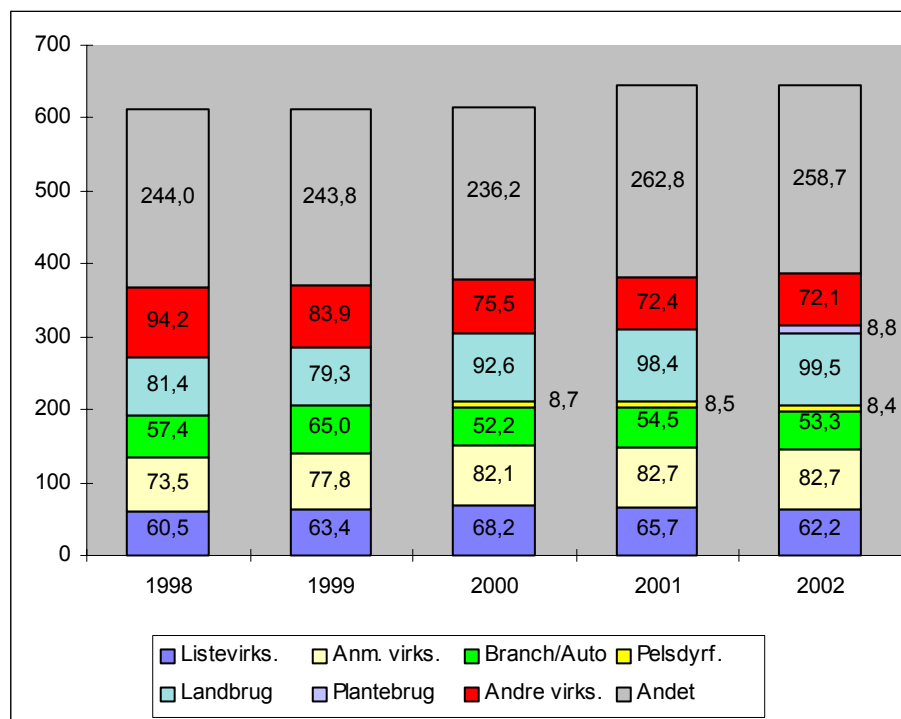

2.3 Kommunernes tilsynsindsats

Kommunernes tilsynsopgaver omfatter det egentlige, kontrollerende tilsyn på virksomheder og landbrug samt vejledningsopgaver og planlægning i forbindelse hermed - f.eks. vejledning om ny lovgivning eller renere teknologi og sagsbehandling som optakt til og opfølgning på tilsynet.

Fig. 2.6 Antal årsværk med de forskellige tilsynsobjekter 1998 - 2002

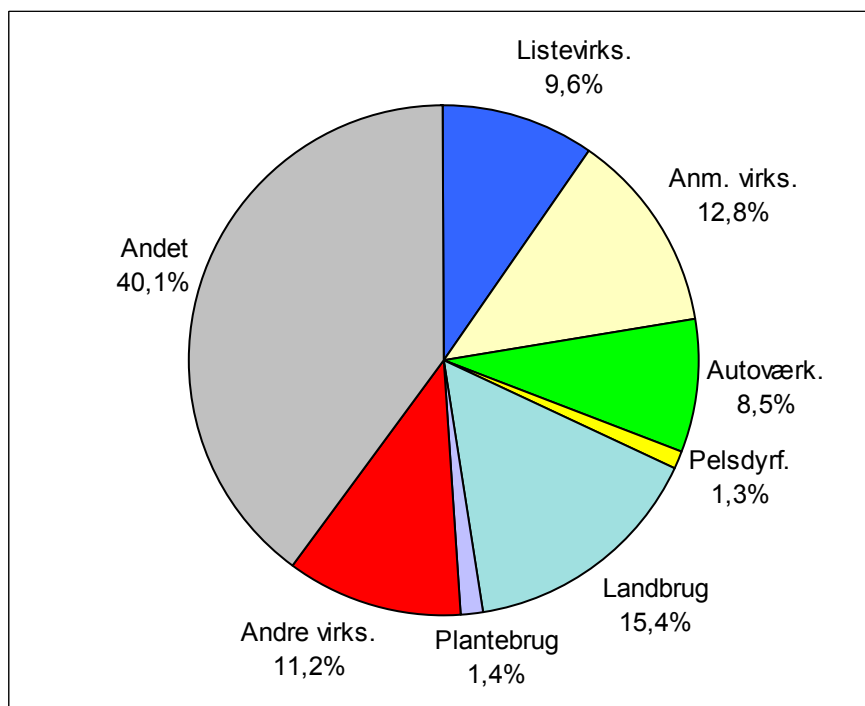

Af fig. 2.6 fremgår anvendelsen af årsværk til tilsyn på de forskellige tilsynsobjekter. For 2002 anvendtes i alt ca. 646 årsværk til tilsynsopgaverne, hvilket samlet set svarer til niveauet for året før. Ressourcerne til tilsynet med plantebrug må antages tidligere at have været indeholdt i kategorien "Andet", men er pr. 2002 opgjort særskilt. Kategorien "Andet" omfatter overvejende de anvendte ressourcer til tilsyn i forbindelse med vandløb, vandforsyning, spildevand, badevand og jordforurening. Videre fremgår det af fig. 2.6, at der over de seneste 3 år er sket et mindre fald i ressourceanvendelsen til tilsynet med listevirksomheder, medens ressourcerne til tilsynet med virksomheder i øvrigt er på niveau med året før.

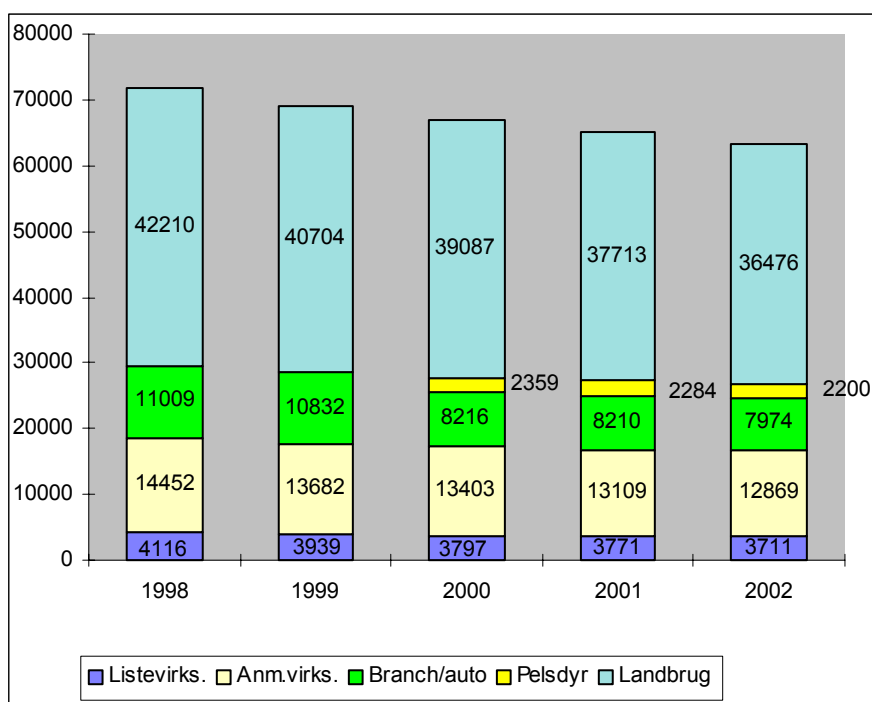
Den procentvise fordeling af ressourcerne til tilsynet i 2002 på tilsynskategorierne er vist på figur 2.7. Det fremgår, at kategorierne "Andre virksomheder" og "Andet" beslaglægger mere end halvdelen af de samlede ressourcer til tilsyn. Til landbrug, plantebrug og pelsdyrfarme anvendtes ca. 18 % af ressourcerne, mens industritilsynet, incl. tilsynet med anmeldte virksomheder og autoværksteder tegnede sig for ca. 30% af ressourceforbruget.

Fig. 2.7 Fordeling af årsværk til tilsyn på de forskellige virksomhedstyper og "andet" i 2002

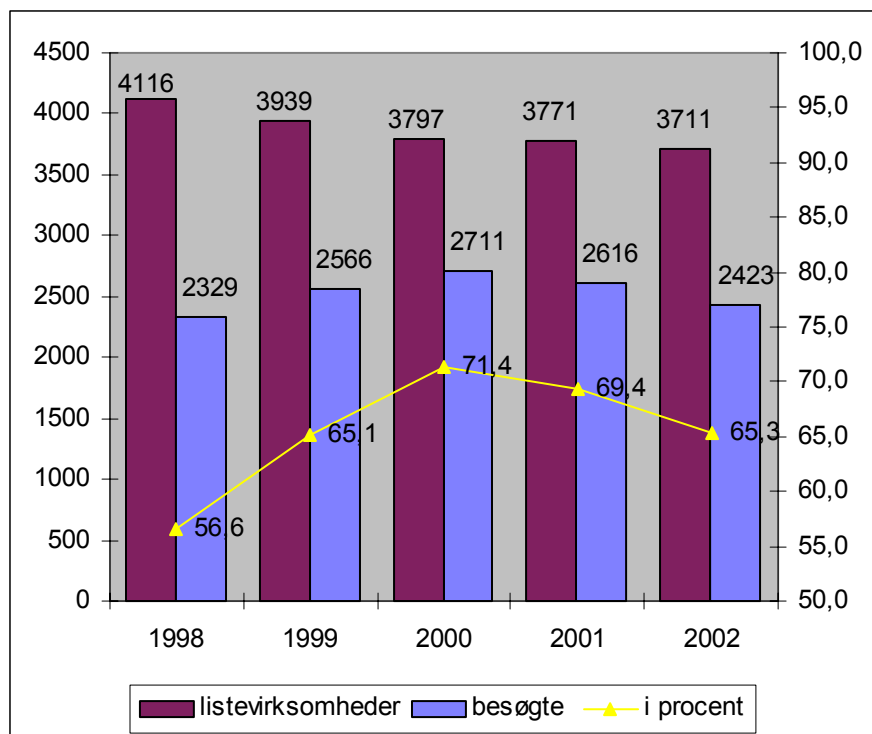
Af fig. 2.8 ses, at der igennem hele perioden er sket et fald i antallet af de virksomheder, for hvilke der opkræves brugerbetaling for godkendelser og tilsyn, dvs. listevirksomheder, virksomheder omfattet af anmelde- eller branchebekendtgørelser (autoværksteder og pelsdyrfarme) samt landbrug med erhvervsmæssigt dyrehold.

Fig. 2.8. Antal listevirksomheder, anmelde- og branchevirksomheder (autoværksteder/pelsdyrfarme) samt landbrug med erhvervsmæssigt dyrehold 1998 - 2002

2.3.1 Tilsyn med listevirksomheder ekskl. landbrug

Fig. 2.9. Antal listevirksomheder og antal besøgte listevirksomheder 1998 - 2002

Antallet af registrerede listevirksomheder faldt noget efter udsendelsen af den nye listebekendtgørelse i 1999. Af fig. 2.9 fremgår det videre, at antallet disse virksomheder også siden er faldet jævnt. Endvidere fremgår det, at antallet af besøgte listevirksomheder toppede i 2000 med en tilsynsfrekvens på godt 71 %, men siden er faldet noget. På landsplan ligger tilsynsfrekvensen med 65 % i 2002 dog fortsat betragteligt over det minimum, der i 1996 blev aftalt mellem Kommunernes Landsforening og miljø- og energiministeren om, at kommunerne hvert år skal have tilset 50% af listevirksomhederne.

Tilsynsindberetningerne for 2002 viser, at 5 kommuner ikke overholdt dette krav. Heraf var der for de 2 kommuners vedkommende tale om, at der manglede tilsyn på 1 virksomhed, medens der for de 3 resterende kommuners vedkommende manglede tilsyn på 2 virksomheder, for at aftalen var overholdt.

Miljøstyrelsen vil nærmere undersøge årsagerne til den manglende overholdelse af aftalen om minimumsfrekvenserne for tilsynene. Miljøstyrelsen vil i den forbindelse over for de pågældende kommuner anvende den fremgangsmåde, der indgår i aftalen.

Fig. 2.10. Tilsyn med listevirksomheder 2002. Årsværk, antal virksomheder, antal besøgte virksomheder samt antal tilsynsbesøg. Endvidere anvendte årsværk pr. virksomhed, tilsynsfrekvens og antal besøg pr. virksomhed.

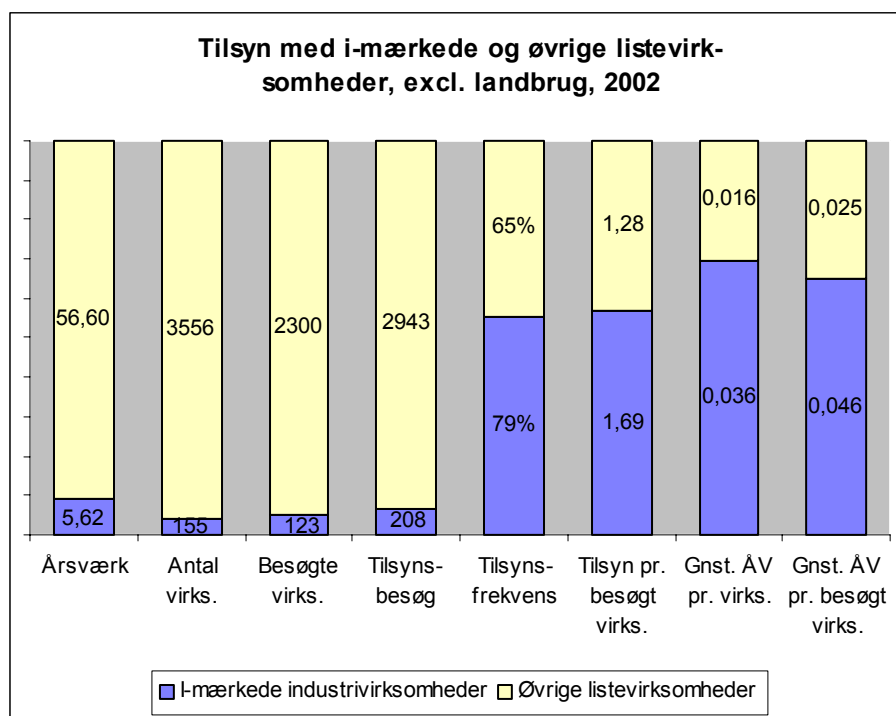
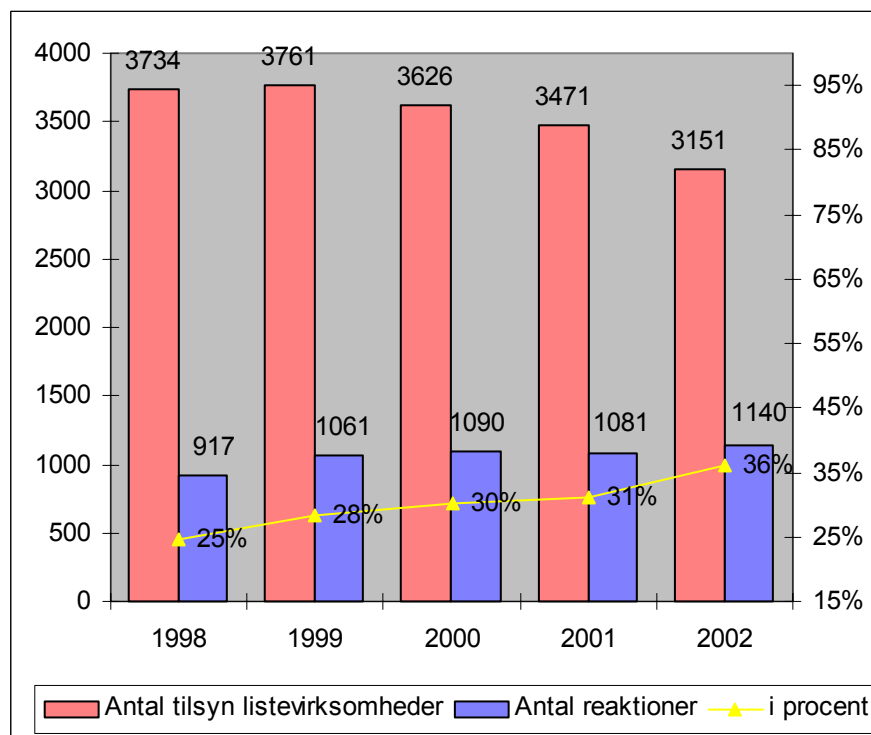

Fig. 2.10 fremstiller tilsynet med listevirksomheder, herunder dels i-mrk. virksomheder og dels øvrige listevirksomheder. Det fremgår, at såvel tilsynsfrekvensen, antal tilsyn pr. besøgt virksomhed samt ressourceanvendelsen generelt er væsentlig højere på de i-mrk. virksomheder sammenlignet med de øvrige listevirksomheder.

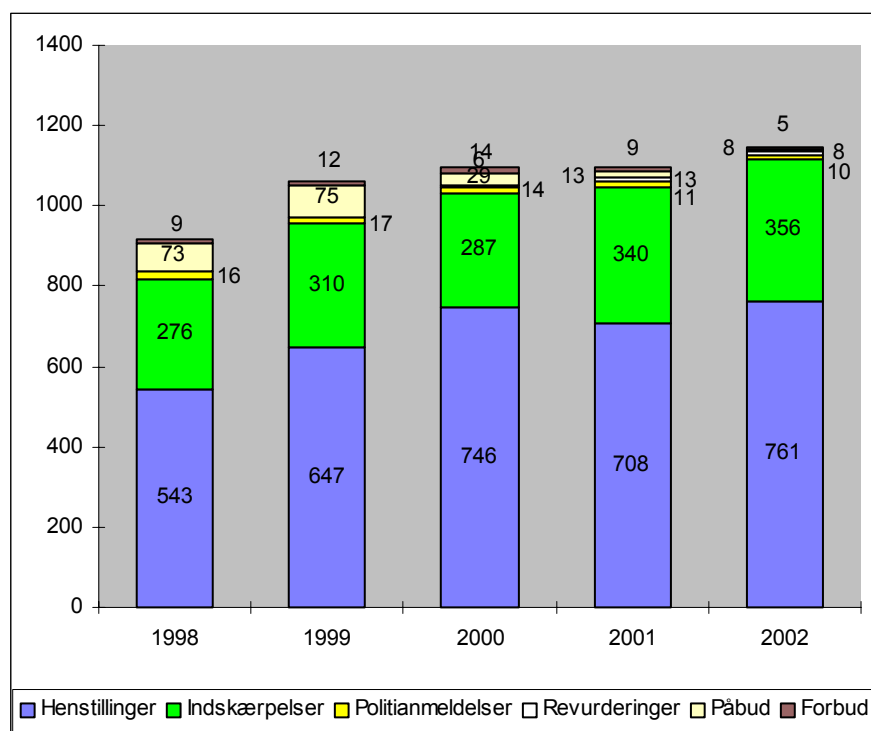
Af fig. 2.11 fremgår det, at antallet af tilsynsbesøg er faldet over de seneste 4 år og især i det seneste år, medens antallet af håndhævelsesreaktioner i det seneste år er steget. Den samlede effekt heraf er en forholdsvis stigning i myndighedsreaktionerne. Således gav 36 % af tilsynsbesøgene i 2002 - eller mere end hvert 3. tilsynsbesøg - anledning til en myndighedsreaktion.

Fig. 2.11. Antal tilsynsbesøg på listevirksomheder og håndhævelsesreaktioner i forb. med tilsynsbesøg 1998 - 2002

Antallet af håndhævelsesreaktioner fordeler sig som vist på figur 2.12. Stigningen i reaktionerne skyldes især et øget antal henstillinger, men også antallet af indskærpelser viser en - om end mindre - stigning. Som i tidligere år er der tale om forholdsvis få påbud, forbud og politianmeldelser.

Fig. 2.12. Antallet af håndhævelsesreaktioner i forhold til listevirksomheder 1998-2002

2.3.2 Virksomheder omfattet af anmeldeordning og branchebekendtgørelser

Virksomheder omfattet af anmeldeordningen er optaget på et bilag til Bekendtgørelse om anden virksomhed end listevirksomhed (Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 367 af 10. maj 1992). Det drejer sig om de virksomheder, som blev taget ud af godkendelsesordningen, da listen over godkendelsespligtige virksomheder blev revideret i 1991. Der er således hovedsageligt tale om mindre og mellemstore virksomheder med et vist forureningspotentiale.

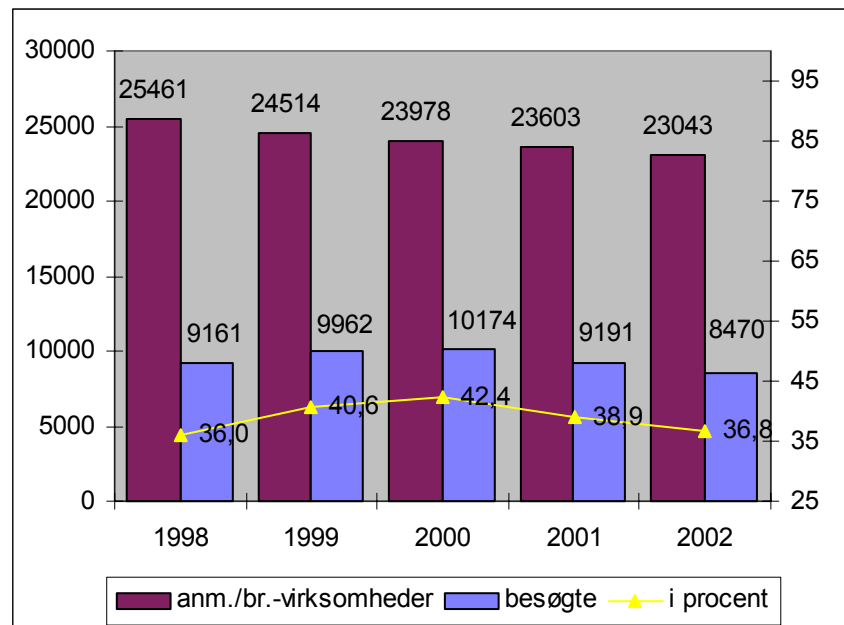
Virksomheder omfattet af branchebekendtgørelser er autoværksteder og pelsdyrfarme, som hver især er omfattet af en bekendtgørelse, hvor der stilles en række miljømæssige krav til netop disse typer virksomheder.

I minimumsaftalen om tilsynsfrekvenser behandles disse virksomheder under ét, idet beregningerne for anmelde- og branchevirksomhederne foretages således, at det samlede antal besøgte virksomheder i de to år holdes op imod det samlede antal registrerede virksomheder ved udgangen af det seneste år.

Aftalen om minimumsfrekvenser indebærer, at 50% af de virksomheder, der er omfattet af anmelde- eller branchebekendtgørelser skal være tilset i løbet af 2 år. Ligesom for listevirksomhederne foretages denne vurdering i forhold til den enkelte kommunes tilsynsindsats.

Fra og med 2000 har det været muligt at behandle disse virksomhedskategorier hver for sig, hvilket også i en vis udstrækning vil blive gjort i det følgende, men det vil ikke være rimeligt også at gøre dette i forhold til vurderingen af opfyldelsen af minimumsfrekvenserne. Tilsynet med pelsdyrfarme er nærmere omtalt i et efterfølgende afsnit om landbrugstilsynet.

Fig. 2.13. Antal i et af virksomheder omfattet af branchebekendtgørelser og anmeldeordning og antal i et af besøgte virksomheder i årene 1998 – 2002

Det fremgår af fig. 2.13, at antallet af anmelde- og branchevirksomheder er faldet jævnt over årene, i alt med et fald på ca. 2.400 virksomheder siden 1998. Inden for det seneste år er antallet faldet med 560 virksomheder, som fordeler sig med et fald i antal anmeldevirksomheder på 240 virksomheder, et

fald i antal autoværksteder på 236 virksomheder og et fald i antal pelsdyrfarmer på 84 virksomheder.

Medens antallet af virksomheder de seneste 2 år er faldet med mere end 900 virksomheder, er antallet af tilsete virksomheder i samme periode faldet med ca. 1.700 virksomheder. Dette har samlet set medført, at tilsynfrekvensen efter en stigning i perioden frem til 2000 igen er faldet til omkring niveauet i 1998.

Jf. fig. 2.14 var årsværksforbruget i 2002 på de 3 virksomhedskategorier henholdsvis 82,7 årsværk til anmeldevirksomheder, 53,3 årsværk til autoværksteder og 8,4 årsværk til pelsdyrfarme. Det samlede årsværksforbrug til de nævnte virksomhedskategorier udgjorde således i alt 144,4 årsværk, hvilket er på niveau med året før, hvor årsværksforbruget var 145,7.

Ligeledes fremgår det af fig. 2.14, at tilsynsfrekvenserne i 2002 var 35 % for anmeldevirksomheder, 38 % for autoværksteder og 39 % for pelsdyrfarme. De tilsvarende tilsynsfrekvenser i 2001 var henholdsvis 37 %, 43 % og 36 %.

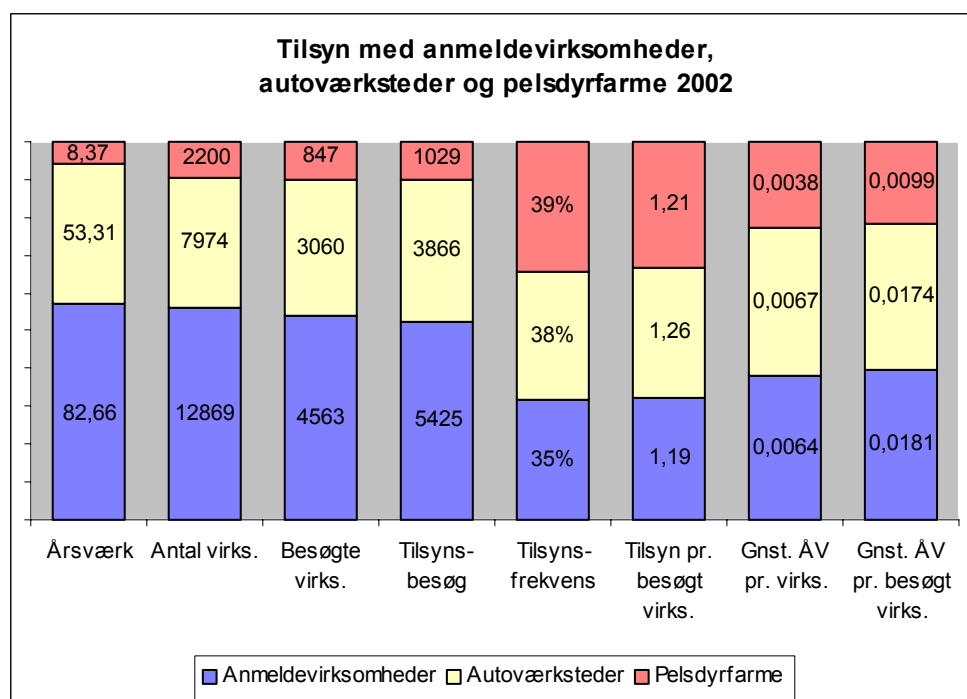

Fig. 2.14. Tilsyn med anmeldevirksomheder, autoværksteder og pelsdyrfarme

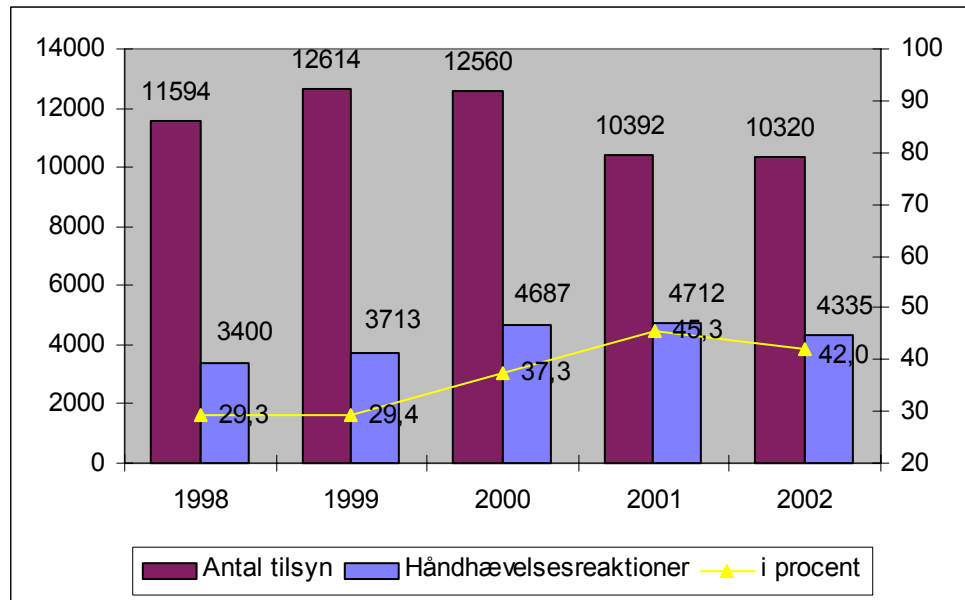
Det samlede antal tilsynsbesøg med disse virksomheder i 2002 udgjorde 10.316 tilsyn, hvilket er 1.122 tilsyn mindre end i 2001, svarende til et fald på 10 %.

Medens samtlige kommuner i 2001 overholdt de aftalte minimumsfrekvenser for tilsynet med anmelde- og branchevirksomheder, var der i 2002 i alt 3 kommuner som overholdt aftalen. Heraf manglede 2 kommuner at tilse 1 virksomhed, medens 1 kommune manglede at tilse 3 virksomheder, for at aftalen var overholdt. En af disse kommuner var desuden blandt de kommuner, der ikke overholdt aftalen vedr. listevirksomheder.

Miljøstyrelsen vil nærmere undersøge årsagerne til, at aftalen om minimumstilsynsfrekvenserne ikke blev overholdt. Miljøstyrelsen vil herunder over for de pågældende kommuner anvende den fremgangsmåde, der indgår i aftalen

I fig. 2.15 er vist forholdet mellem antal tilsynsbesøg og håndhævelsesreaktioner på anmelde- og branchevirksomheder. Siden 2001 er pelsdyrfarme udskilt og i stedet angivet i landbrugsafsnittet, hvorfor angivelsen siden da alene omfatter anmeldevirksomheder og autoværksteder. Det ses af figuren, at selv om der i 2002 kan konstateres et fald i reaktionshyppigheden, resulterer fortsat mere en 40 % af tilsynene i en myndighedsreaktion.

Fig. 2.15. Antal tilsynsbesøg på anmelde- og branchevirksomheder og håndhævelsesreaktioner i forb. med tilsynsbesøg 1998- 2002. Fra 2001 er angivelserne excl. pelsdyrfarme.

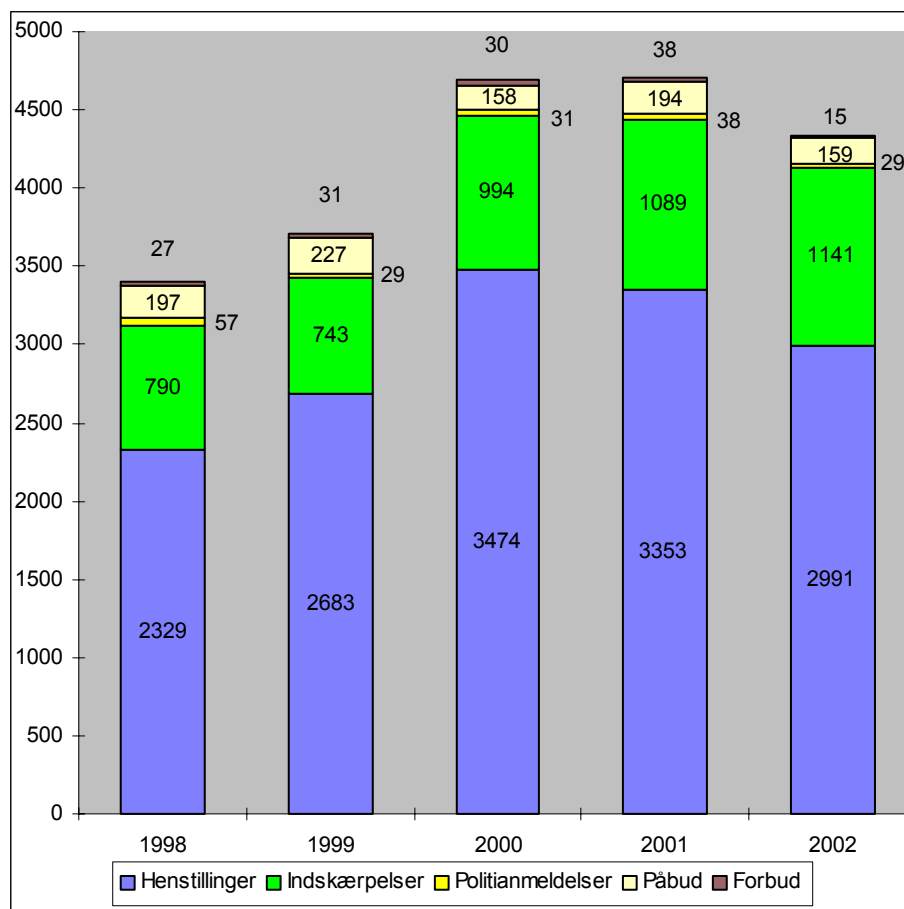

Fordelingen af myndighedsreaktioner på håndhævelsesmidler er vist på fig. 2.16.

Det fremgår, at med undtagelse af indskærpelser er der generelt tale om et fald i øvrige håndhævelsesreaktioner i forhold til året før, især med hensyn til henstillinger.

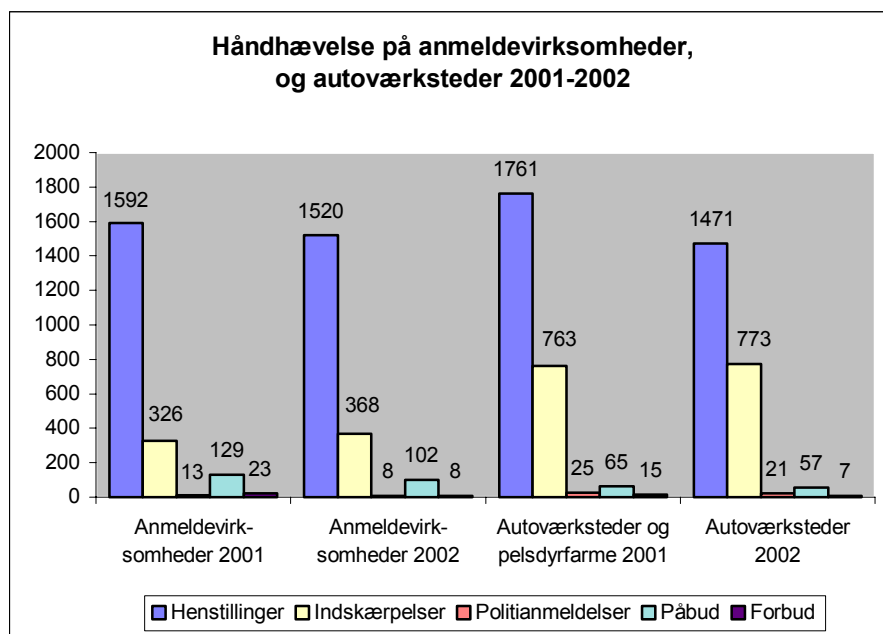

Fig. 2.16. Håndhævelsesreaktioner overfor virksomheder omfattet af branchebekendtgørelser og anmeldordning 1998 - 2002. Fra 2001 er angivelserne excl. pelsdyrfarme.

Myndighedsreaktionernes fordeling på anmeldte virksomheder og autoværksteder er vist på fig. 2.17. Som det var gældende i de tidligere år, er det især tilsynet med autoværksteder, der i forhold til antal virksomheder i hver gruppe - 12.869 anmeldte virksomheder og 7.974 autoværksteder - tegner sig for de fleste myndighedsreaktioner. Det fremgår videre, at antallet af såvel indskærpelser som politianmeldelser på autoværksteder er mere end det dobbelte af de tilsvarende antal på anmeldte virksomheder. Samlet set gav 37 % af tilsynene på anmeldte virksomhederne anledning til en myndighedsreaktion medens dette var tilfældet i 60 % af tilsynene på autoværksteder.

Fig. 2.17. Håndhævelsesreaktioner på anmeldte virksomheder og autoværksteder 2001-02

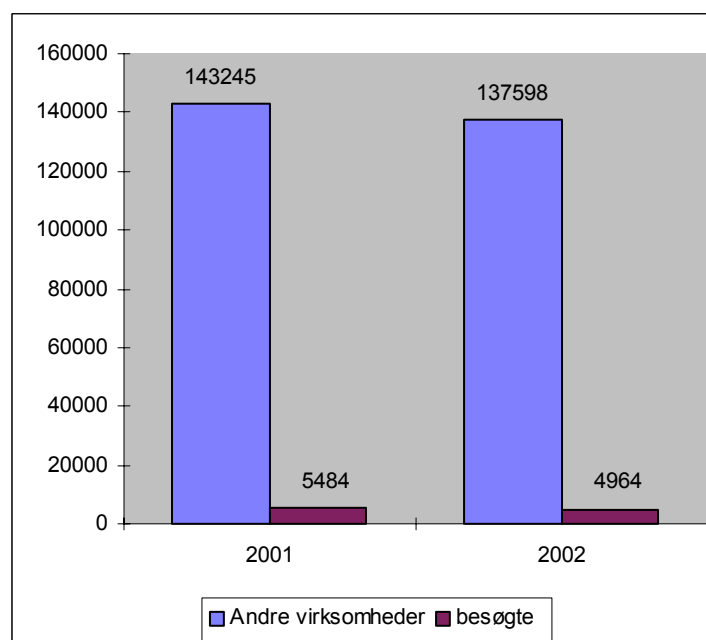

2.3.3 Andre virksomheder og anlæg

Andre virksomheder og anlæg omfatter virksomheder, der ikke er omfattet af de bekendtgørelser, som er nævnt i det foranstående. Det drejer sig om virksomheder, der typisk har et mindre eller ubetydeligt forureningspotentiale, f.eks. mindre værksteder, forretninger, restaurationer mv.

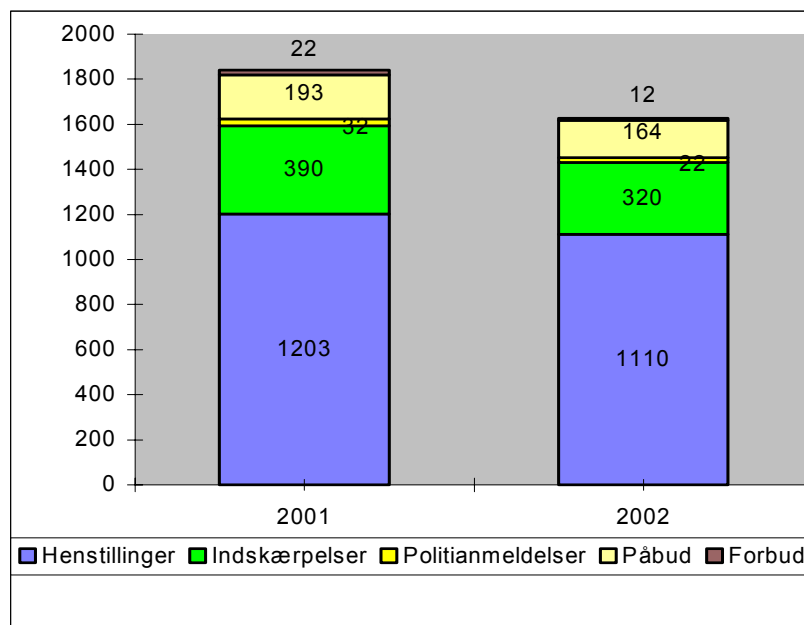
Antallet af "Andre virksomheder og anlæg" og antal tilsyn med disse aktiviteter er vist i fig. 2.18. Det bemærkes, at opgørelsen af antallet af disse virksomheder er usikker og ikke kan betragtes som absolut, idet antallet til en vis grad et udtryk for, hvor mange af disse aktiviteter, som myndighederne løbende er kommet i kontakt med, og som derved er blevet registreret i kommunens virksomhedsregister. Tilsynsbesøgene skyldes ofte naboklager. I 2002 er der gennemført godt 500 færre tilsyn med de nævnte virksomheder end året før. Såvel for 2001 som for 2002 udgør tilsynsbesøgene dog mindre end 4 % i forhold til antallet af virksomheder.

Fig. 2.18. Antal registrerede "andre virksomheder og anlæg" og antal tilsynsbesøg hermed i 2001 - 2002.

Tilsynet med de nævnte virksomheder gav jf. fig. 2.19 anledning til i alt 1.628 myndighedsreaktioner, hvilket er 212 reaktioner færre end året før. Faldet fordeles sig over samtlige reaktionstyper. Det er formentlig det færre antal tilsyn i 2002, der afspejler sig i de færre antal myndighedsreaktioner.

Fig. 2.19. Art og antal af håndhævelsesreaktioner i forhold til "andre virksomheder og anlæg" 2001 - 2002.

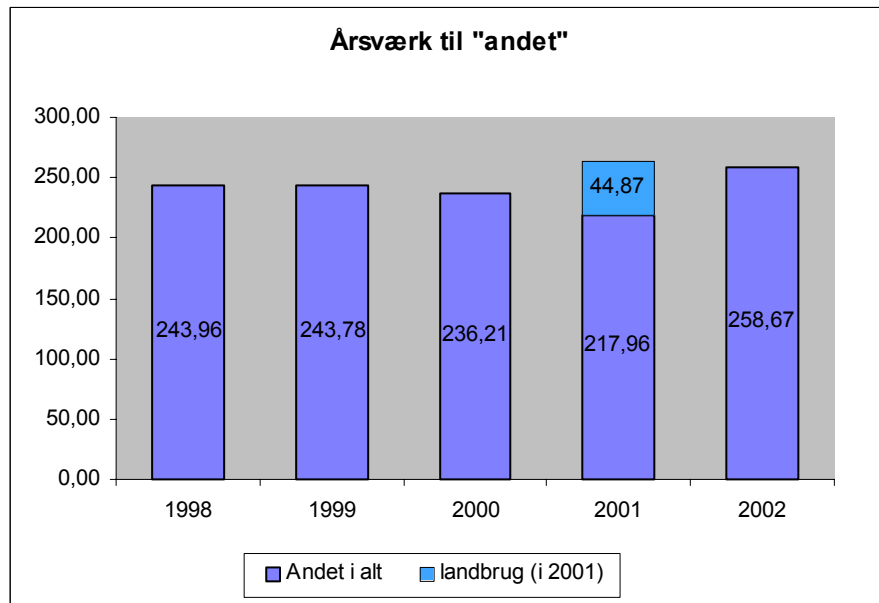

2.3.4 Tilsyn med "andet"

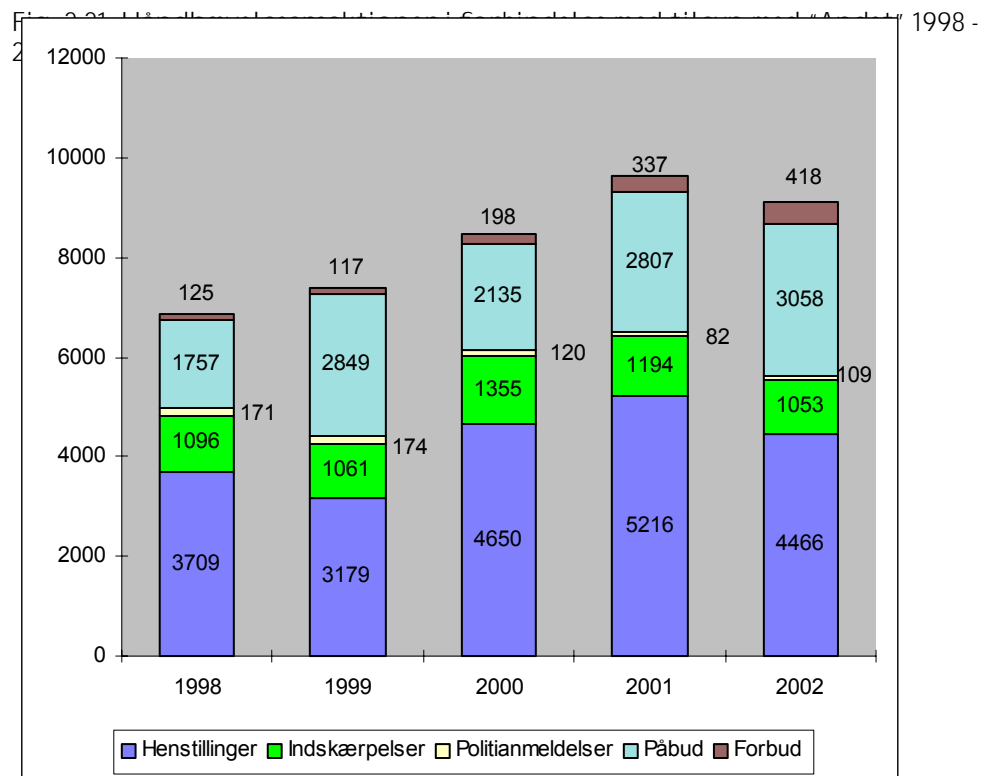
Tilsyn med "andet" omfatter en række tilsynsopgaver, som ikke er medtaget i det foranstående, herunder tilsyn med vandløb, privat vandforsyning, badevand, spildevandsudledning, jordforurening samt tilsyn i forbindelse med gene- og klagesager samt tilsyn efter en række øvrige bekendtgørelser.

Som det fremgår af fig. 2.20 udgør ressourcerne til tilsyn med "andet" - ca. 260 årsværk - en væsentlig del af kommunernes samlede ressourcer til miljøforvaltning. En del af dette ressourceforbrug blev i 2001 anvendt til tilsyn med landbrug uden erhvervmæssigt dyrehold. Dette er ikke tilfældet for 2002, hvor dette ressourceforbrug er medtaget i rapportens afsnit om landbrugstilsynet.

Fig. 2.20. Antal årsværk til tilsyn med "Andet", 1998-2002

Af fig. 2.21 fremgår, at håndhævelsesreaktioner er i forbindelse med andet tilsyn udgør et stort antal - i 2002 i alt 9.104 reaktioner. Den særligt kraftige stigning i antallet af reaktioner i 2001 skyldes formentlig, at en del reaktioner fra landbrugstilsynet blev medtaget i industriskemaet, da der i indberetningskemaet for landbrug ved en fejl ikke var medtaget en rubrik til opgørelse af "andet". Ses der bort fra det særlige udsving i 2001 udviser antallet af håndhævelsesreaktioner en fortsat støt stigning igennem årene. Det er stigningen i antal påbud og forbud, der præger billedet.

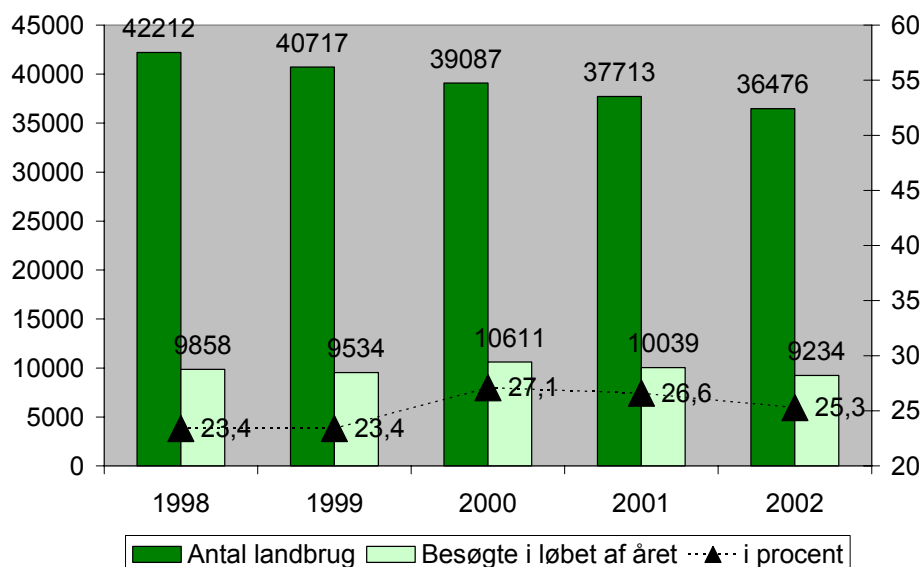
2.4 Landbrugstilsynet

I 2002 har kommunerne ligesom sidste år indberettet landbrugstilsynet separat til Skov- og Naturstyrelsen. Denne indberetning omfatter godkendelse og tilsyn med erhvervmæssigt dyrehold samt tilsyn med pelsdyrfarme, øvrige landbrug uden erhvervmæssigt dyrehold og "andet". Det var sidste år tvivl om, hvad der skulle noteres under "andet" og der var behov for at få vist tilsynet med landbrug uden erhvervmæssig dyrehold. "Andet" omfatter i indberetningen for 2002 derfor ikke mere tilsyn med ikke-erhvervmæssigt dyrehold og landbrug uden husdyr, men kun tilsyn ifølge vandløbsloven, generel rådgivning og vejledning og andet, der ikke kan relateres til konkrete ejendomme. Tilsynet med pelsdyrfarme og "andet" medregnes ikke i det følgende i begrebet "landbrug med erhvervmæssigt dyrehold", men er angivet separat flere steder.

I indberetningen er landbrug med erhvervmæssigt dyrehold opdelt i

1. Godkendelsespligtige landbrug. Dvs. landbrug der ifølge Miljøbeskyttelseslovens § 33 er godkendelsespligtig som i-mærkede listevirksomhed.
2. Landbrug med godkendelse efter § 4 i husdyrgødningsbekendtgørelsen (lokaliseringsgodkendelser). Godkendelsen kræves ved udvidelser/ændring af landbrug placeret tæt på boligområder eller nabobeboelser.
3. Øvrige landbrug med erhvervmæssigt dyrehold.

Fig 2.22. Antal Landbrug med erhvervmæssigt dyrehold og antal let af besøgte landbrug 1998-2002.

Antallet af landbrug med erhvervmæssigt dyrehold har været faldende igennem de seneste år. De sidste 4 år er antallet af landbrug med erhvervmæssigt dyrehold faldet med 1250-1630 eller ca. 3,3-4,0 % årligt. Set over den angivne periode har antallet af besøgte landbrug været nogenlunde konstant, så da antallet af landbrug falder, øges tilsynsfrekvensen. Fra 2000 har der dog været en tendens til færre tilsyn og lavere tilsynsfrekvens.

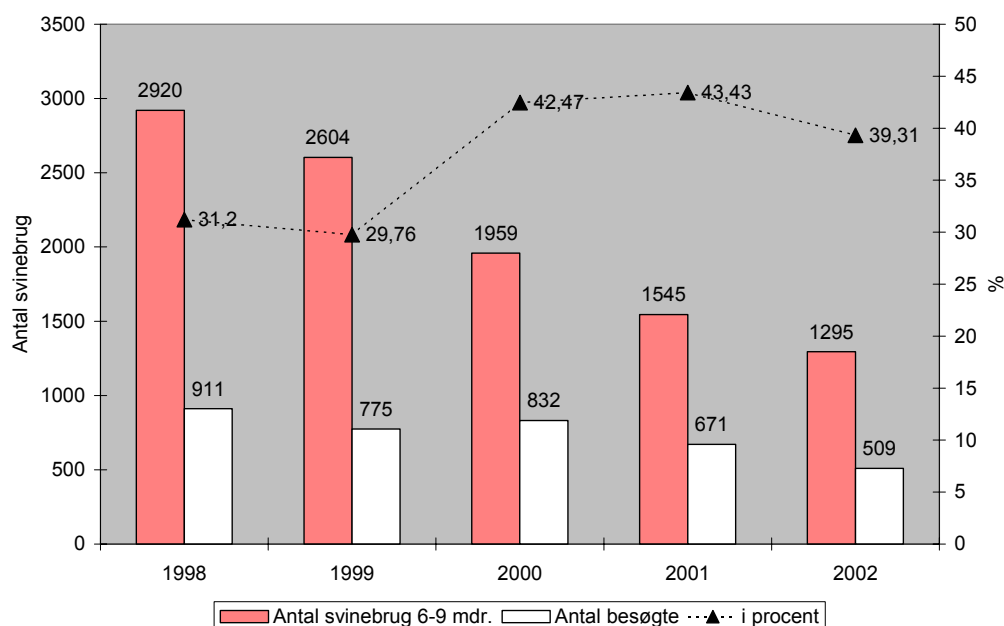
Ifølge minimumsaftalen skal minimum 50 % af landbrug med erhvervmæssigt dyrehold være tilset i løbet af de sidste tre år regnet fra det pågældende år, dog skal minimum 50 % af listevirksomhederne være blevet tilset i løbet af det pågældende år. Opgørelsen foretages ved at sammenholde antal besøgte landbrug de seneste 3 år med antallet af landbrug det seneste år. Godkendelses-

pligtige landbrug (listevirksomhederne) medregnes i opgørelsen af denne tilsynsfrekvens.

Kommunerne har i perioden 2000-2002 overordnet set haft en høj tilsynsfrekvens, som ligger over kravet til tilsynsfrekvenser. I gennemsnit har kommunerne i perioden 2000-2002 således i gennemsnit besøgt 82 % af ejendommene, hvis det beregnes ud fra det samlede antal tilsyn i de sidste 3 år sammenholdt med det samlede antal registrerede i 2002. Det er også muligt, at beregne tilsynsfrekvensen for øvrige landbrug excl. godkendelsespligtige landbrug. Den er beregnet til 81 % i perioden 2000-2002. Tilsynsfrekvensen for godkendelsespligtige landbrug har igen i 2002 været betydeligt over kravet på 50 %, idet 64 % af de godkendelsespligtige ejendomme blev besøgt i 2002.

5 kommuner har ikke overholdt tilsynsfrekvensen på landbrug med erhvervsmæssigt dyrehold. De 5 kommunerne har besøgt under 50 % af landbrugene med erhvervsmæssigt dyrehold de sidste 3 år uanset om de godkendelsespligtige landbrug medregnes eller ej. Ingen af disse 5 kommuner er gengangere fra sidste år, og Skov- og Naturstyrelsen vil derfor i første omgang bede disse kommuner om en redegørelse, hvori indgår en beskrivelse af årsagen til, at de aftalte tilsyn ikke er nået.

Fig. 2.23. Svinebrug med opbevaringskapacitet på fra 6-9 måneders gødningsproduktion på egen bedrift 1998-2002

I 2002 blev der igen udført mange tilsyn på landbrugsbedrifter med 6-9 måneders opbevaringskapacitet. Ifølge minimumsaftalen har der siden 1996 været et skærpet krav til tilsyn på disse bedrifter, så 100 % skulle tilses i løbet af en 3-årig periode. I de første år var tallene usikkert angivet og opmærksomheden på dette område ikke særlig stor.

Oplysningerne i forrige figur stemmer ikke fuldstændigt overens med oplysningerne i tidligere tilsynsrapporter, idet enkelte kommuner har foretaget enkelte rettelser i de indberettede data.

I 2000 var det første gang en 3-årig periode blev opgjort, og 32 kommuner viste sig ikke at have levet op til denne minimumsaftale. Dette skyldes hovedsa-

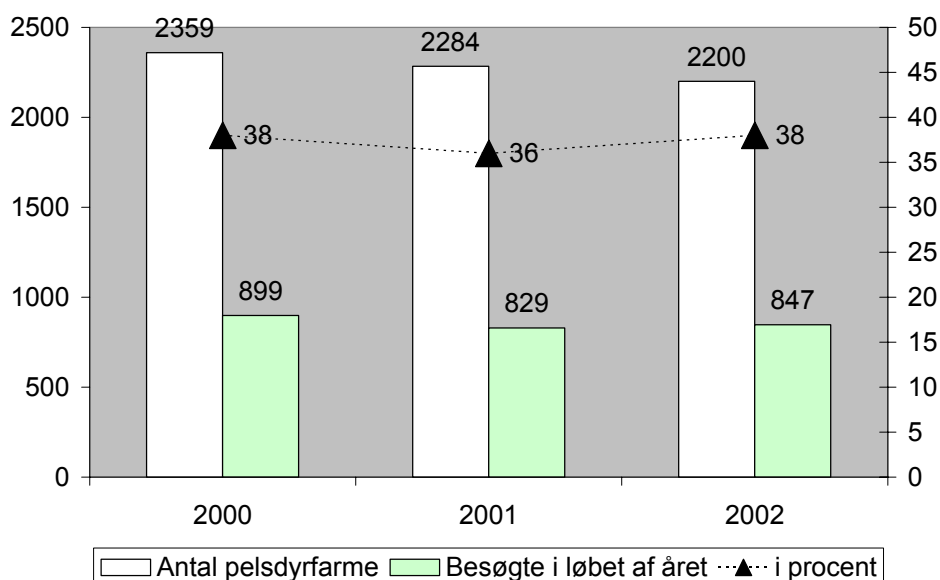
geligt for få tilsyn i 1998-1999, da der i år 2000 blev foretaget en stor indsats på dette område.

I perioden 2000-2002 er der på landsplan besøgt 2012 af disse svinebrug. I 2002 var der 1295 af disse svinebrug i alt, hvilket giver en gennemsnitlig tilsynsfrekvens på 155 %.

5 kommuner lever dog stadig ikke op til tilsynsfrekvensen på 100 %. 1 af disse 5 kommuner er genganger fra sidste års opgørelse, og Skov- og Naturstyrelsen vil derfor indkalde denne kommune til drøftelser med henblik på at indgå bindende aftaler om det fremtidige miljøtilsyn. Skov- og Naturstyrelsen vil overfor de 4 øvrige kommuner bede om en redegørelse, hvori indgår en beskrivelse af årsagen til, at de aftalte tilsyn ikke er nået.

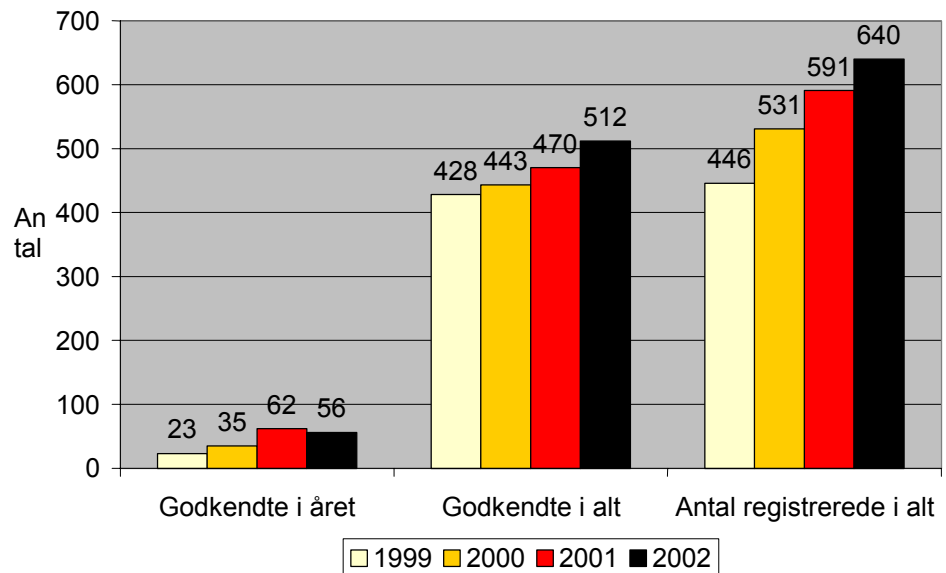
Pelsdyrfarme er omfattet af tilsynsreglerne vedrørende virksomheder omfattet af anmelde- og branchebekendtgørelser. Minimumsaftalen er fastlagt til minimum 50 % af virksomhederne i løbet af det pågældende og foregående år. Opgørelsen af pelsdyrfarme opgøres sammen med de øvrige virksomheder, men kan også opgøres separat.

Fig. 2.24. Antal pelsdyrfarme og antal let af besøgte virksomheder i 2000, 2001 og 2002

Skulle tilsynsfrekvensen opgøres på pelsdyrfarme separat var den gennemsnitlige tilsynsfrekvens på 76 % i løbet af den seneste toårige periode, hvilket er over det generelle niveau for branche- og anmelddevirksomheder. Generelt vurderes tilsynsfrekvensen at være tilfredsstillende på pelsdyrfarme.

Fig. 2.25. Antal godkendelser og godkendelsespligtige landbrug ifølge Miljøbeskyttelseslovens § 33

Det ses af den forrige figur at antallet af godkendelsespligtige brug fortsat stiger og mere end antallet af godkendte i alt. Ifølge listebekendtgørelsen skal alle godkendelsespligtige landbrug senest 1. januar 2003 have indsendt ansøgning om godkendelse. Kommunerne vil i årets tilsynsystem for 2003 følge op på status vedrørende disse godkendelser.

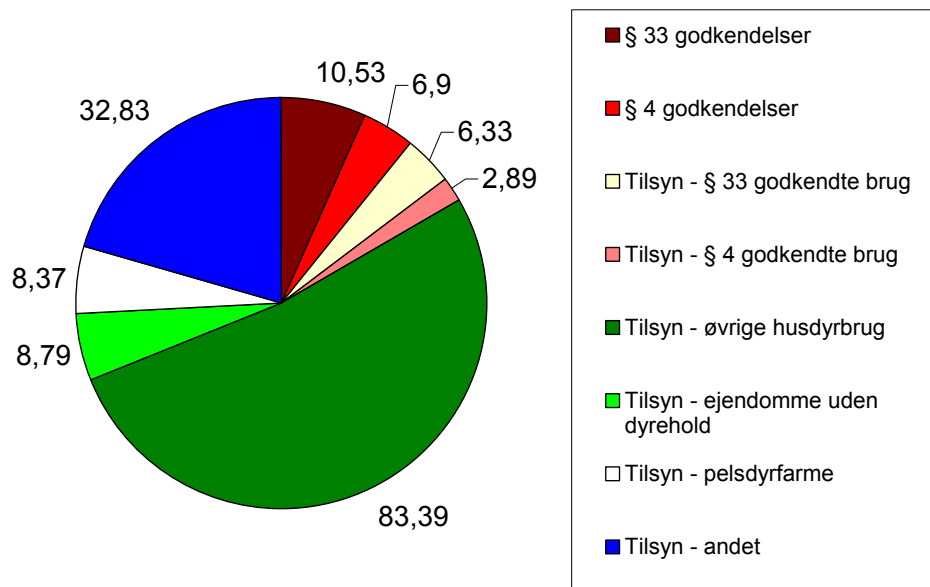
Den 15. december 2000 blev afstandskravene til f.eks. byzone, sommerhusområder, fremtidig byzone og samlet bebyggelse i landzonen skærpet væsentligt. Landbrug, der ansøger om udvidelse eller ændring, inden for de nye afstandskrav, kan ansøge om en godkendelse efter § 4 i husdyrgødningsbekendtgørelsen (Bekendtgørelse om erhvervsmæssigt dyrehold, husdyrgødning, ensilage m.v.). De skærpede afstandskrav medførte i 2001 en forøgelse i kommunernes arbejde med disse godkendelser og et udvalg af kommunale miljømedarbejdere ønskede dette arbejde angivet separat i tilsynsberetningen. Indberetningen er fortsat i 2002.

Da kommunerne ikke i løbet af 2001 var bekendt med, at der skulle foretages denne opdeling, er det ikke alle kommuner, der har haft mulighed for at foretage denne adskillelse. I 218 kommuner ud af landets 275 kommuner havde man i alt godkendt 142 landbrug efter § 4 i husdyrgødningsbekendtgørelsen i 2001. Antallet af godkendte virksomheder efter § 4 i husdyrgødningsbekendtgørelsen var i alt i disse kommuner 533 landbrug.

I 2002 har alle 275 kommuner indberettet oplysninger om § 4 godkendelser. Indberetningen viser, at der i alt er 614 ejendomme med en lokaliseringsgodkendelse efter § 4 i husdyrgødningsbekendtgørelsen, og at der i 2002 blev godkendt 224 ejendomme.

Fig. 2.26. Årsværk i kommunerne i 2002 fordelt på godkendelser, tilsyn og typer af landbrug.

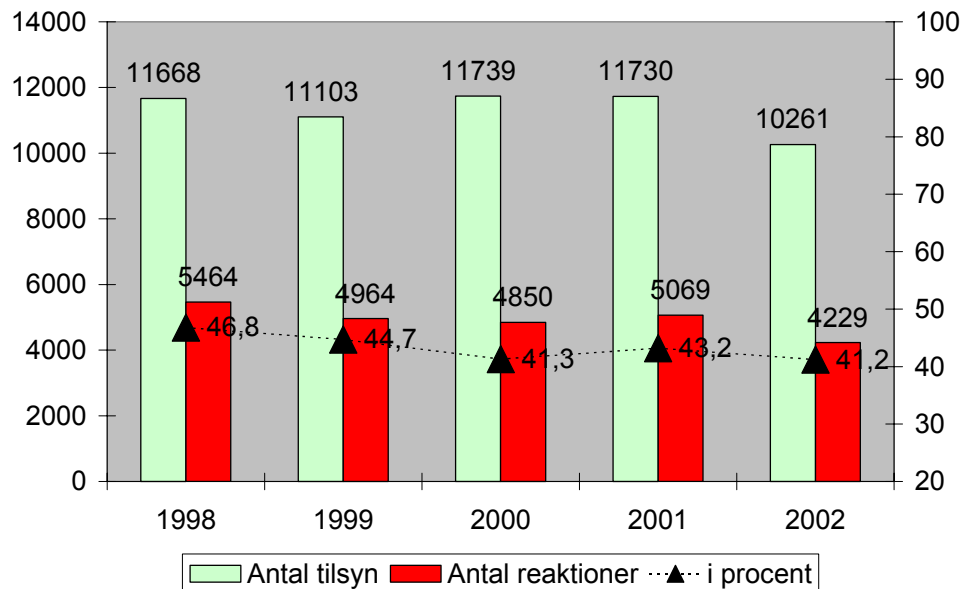
Der har i alt været anvendt 160 årsværk i forbindelse med godkendelser og tilsyn på landbrug og pelsdyrfarme samt tilsyn med andet. Lidt over halvdelen anvendes i forbindelse med tilsyn på "øvrige landbrug med erhvervsmæssigt dyrehold". Ca. 1/4 anvendes til tilsyn med efter vandløbsloven samt tilsyn med landbrug med ikke-erhvervsmæssigt dyrehold eller rådgivning og vejledning. Den sidste 1/4 anvendes til tilsyn på pelsdyrfarme og tilsyn og godkendelse af godkendelsespligtige landbrug og landbrug med § 4 godkendelse.

I forhold til sidste år er der i 2002 er der anvendt flere årsværk til miljøgodkendelser efter § 33 idet denne arbejdsopgave er forøget fra 6,39 årsværk til 10,53 årsværk, hvilket afspejler det ekstra arbejde kommunerne har udført for at få godkendt alle godkendelsespligtige landbrug inden 1. januar 2003. Herudover er der kun få ændringer i anvendelsen af årsværk til de forskellige nævnte opgaver. Det skal dog nævnes at anvendt årsværk til tilsyn med "øvrige husdyrbrug" er forøget med næsten 2 årsværk ligesom det samlede antal årsværk er forøget med 2 årsværk.

Kommunerne skulle i 2002 indrapportere alle godkendelsespligtige virksomheder, der vurderes at have en samlet ammoniakemission på over 10000 kg NH₃. Baggrunden for dette er, at Danmark er forpligtiget til at give EU disse oplysninger i forbindelse med et samlet europæisk register EPER (European Pollutant Emission Register). For at få alle potentielle ejendomme med, blev det vejledende oplyst, at emissionen skønsmæssigt kunne beregnes som 20 kg NH₃ per DE ved gyllesystemer og 50 kg NH₃ per DE ved fast gødning/dybstrøelse. På baggrund af de indrapporterede tal har Skov- og Naturstyrelsen nærmere beregnet NH₃ emissionen ud fra normtal for den pågældende husdyrproduktion og stalddtype. Den beregnede emission blev sendt i høring hos virksomhedsejerne inden endelig indrapportering til EPER. Den næste indrapportering skal først ske i 2006 for emissionen i 2004.

Oplysningerne kan findes på Miljøstyrelsens hjemmeside på :
<http://www.mst.dk/produkt/01030000.htm>

Fig. 2.27. Antal tilsynsbesøg på landbrug med erhvervsmæssigt dyrehold og antallet af håndhævelsesreaktioner 1998-2002

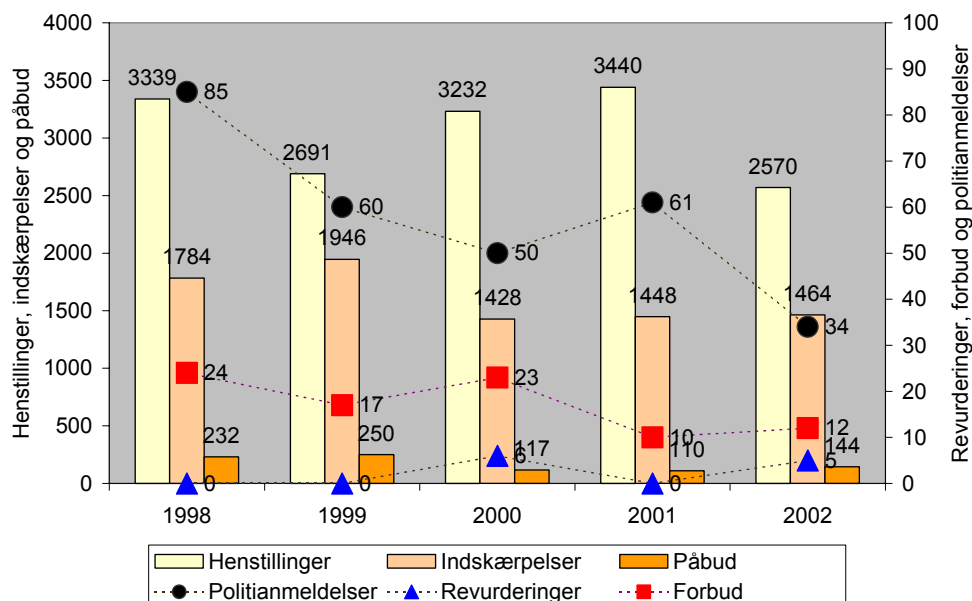

Antallet af håndhævelsesreaktioner i forbindelse med tilsyn af landbrug med erhvervsmæssigt dyrehold har været rimelig konstant de seneste år og forekommer ved ca. 40-45 % af tilsynene.

Pelsdyrfarme er ikke medregnet i den forrige figur. Der har i 2002 været 1026 tilsyn på pelsdyrfarme og i ca. 61 % af tilfældene har der været en håndhævelsesreaktion, hvilket er meget tæt på tallene for 2001. Opdeles landbrugene er der i øvrigt ikke stor forskel på antallet af håndhævelsesreaktioner i forhold til antal tilsyn. På landbrug med godkendelsespligt har der været reaktioner i 44 % af tilsynsbesøgene, på landbrug med lokaliseringsgodkendelse er tallet 39 % og øvrige landbrug 41 %.

Der er derimod en lille forskel på hvilken type reaktion kommunerne har anvendt. Skærpede reaktioner som påbud, forbud og politianmeldelser udgør 6-7 % af reaktionerne på pelsdyrfarme, godkendelsespligtige landbrug, ejendomme uden dyrehold og landbrug med § 4 godkendelse. På husdyrbrug i øvrigt udgør disse reaktioner 4½ %. Disse procenter kan ikke sammenlignes med tilsvarende angivelser i tilsynsberetningen for 2001, da henstillingerne ved procentberegningen sidste år ikke blev medregnet.

Fig. 2.28. Antal og art af håndhævelsesreaktioner i forhold til landbrug med erhvervsmæssigt dyrehold.

Ligesom i 2001 er kommunerne blevet pålagt at angive, hvilke emner der behandles i håndhævelserne og afgørelserne. En håndhævelse eller afgørelse kan indeholde flere emner og antallet af berørte emner kan derfor overstige det samlede antal reaktioner. Der har været enkelte rettelser til angivelserne for 2001, så derfor vises der både en figur fra 2001 og 2002 :

Fig. 2.29. Emner der behandles i håndhævelserne og afgørelserne i 2001. Der er angivet i hvor mange % af tilsynene, der har været reaktioner omkring det pågældende emne. Der har i alt været 450 tilsyn på godkendelsespligtige brug, 369 tilsyn på ejendomme med lokaliseringsgodkendelser, 1046 tilsyn på pelsdyrfarme og 10911 tilsyn på øvrige landbrug.

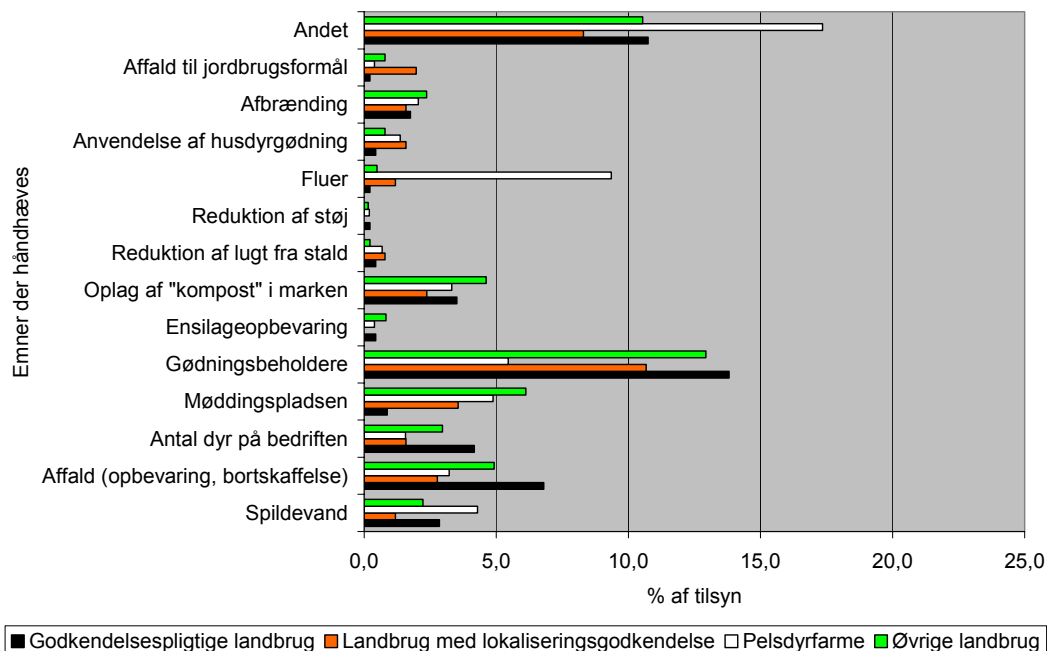
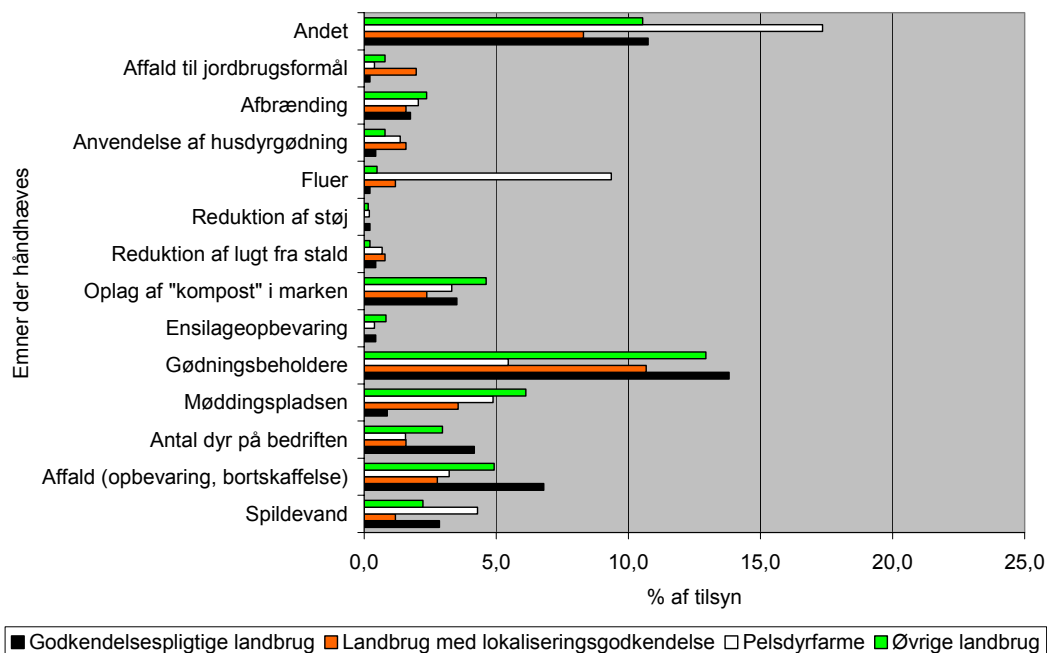

Fig 2.30. Emner der behandles i håndhævelserne og afgørelserne i 2002. Der er angivet i hvor mange % af tilsynene, der har været reaktioner omkring det pågældende emne. Der har i alt været 456 tilsyn på godkendelsespligtige brug, 253 tilsyn på ejendomme med lokaliseringsgodkendelser, 1026 tilsyn på pelsdyrfarme og 9537 tilsyn på øvrige landbrug.

Det ses af forrige figur, at der i både 2001 og 2002 har været hyppigst reaktioner omkring gødningsbeholdere (incl. flydelag). Dette kan måske til en vis grad tilskrives, at kommunerne i forbindelse med årets tema i 2001 havde ekstra fokus på dette emne. Det næsthøypigste har været "andet", hvilket formodes i stor udstrækning at dække over reaktioner i henhold til vandløbsloven omkring f.eks. "bræmmer" samt reaktioner vedrørende opbevaring af pesticider, olietønder o.lign. Affald (opbevaring, bortskaffelse), oplag af "kompost" i marken og møddingspladsen (incl. afløb) er 3 emner, der også hyppigt har været reaktioner omkring.

På visse områder er der betydelig forskel mellem hvor ofte der er reaktionen vedrørende et emne på forskellige typer brug. I både 2001 og 2002 har der været hyppigere reaktioner vedrørende fluer og "andet" på pelsdyrfarme. Derimod ser det ud til, at de mange reaktioner vedrørende møddingspladser på pelsdyrfarme i 2001 er kraftigt reduceret i 2002, sandsynligvis pga. de mange pelsdyrfarme som i de senere år har opsat gødningsrender på farmene for at imødekomme de kommende regler vedrørende gødningsopsamling på pelsdyrfarme. Antallet af dyr på bedriften har givet forholdsvis flere reaktioner på godkendelsespligtige landbrug.

2.5 Årets tema

2.5.1 Tilsyn med udendørs husdyrhold.

Kommunerne har i 2002 kunne deltage i det frivillige tema om udendørs husdyrhold. Spørgeskemaet er udsendt til samtlige 275 kommuner. 146 kommuner har helt eller delvist udfyldt spørgeskemaet og returneret det.

120 kommuner har angivet antal tilsyn, og i disse kommuner er der i alt ført tilsyn på 1389 ejendomme i forbindelse med årets tema. Af de deltagende kommuner har langt de fleste udført tilsynene til årets tema i forbindelse med de årlige tilsyn, der gives på landbrugsejendomme. Undersøgelsens resultater baseres derfor på tilfældige udvælgelser. 82% af kommunerne anser deres resultater for at være repræ-

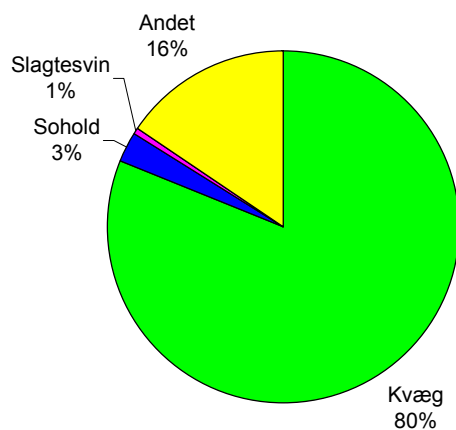
sentative mens 3% angiver, at problemerne er opsøgt; 15% af kommunerne svarede ikke på spørgsmålet. Hovedparten af tilsynene er foregået på kvægbedrifter.

Manglende græsdække i folde, hvor dyrene har adgang i mere end 4 timer om dagen

Kommunerne blev bl.a. bedt om at angive, hvor stor en del af græsdækket, der manglede på udendørs arealer uden fast bund, hvorpå der har været dyr inden for de sidste 14 dage i mere end 4 timer om dagen. For kvæg og "andet" var det kun folde indenfor en afstand af ca. 300 meter fra ejendommen, som skulle medregnes. Græsdækket blev noteret i forhold til bedriftstype og bedriftsstørrelse.

Der indgår i alt 1283 registreringer i denne undersøgelse, heraf er de 1042 bedrifter med kvæg (80%), 33 er sohold (3%), 8 er slagtesvin (1%) mens de sidste 200 betegnes som "andet" end de førnævnte bedriftstyper (16%). Andet er f.eks. hestehold eller hønsehold.

Bedrifter med udendørs husdyrhold, som indgår i undersøgelsen vedr. folde

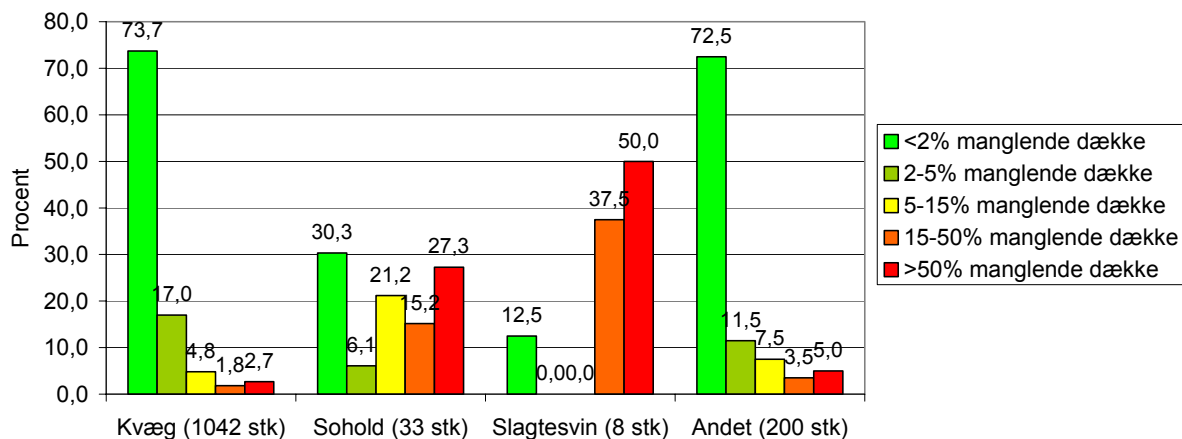

I undersøgelsen er bedriftsstørrelserne inddelt i <15DE, 15-49DE, 50-99 DE og >100 DE. Undersøgelsen viser, at der ikke var betydende forskel i græsdækket på kvægbrug i forhold til bedriftens størrelse. Gennemsnittet for de forskellige bedriftsstørrelser varierede således: Mellem 70 og 77% af bedrifterne mangler under 2% af græsdækket, mellem 15 og 19% af bedrifterne mangler 2-5% græsdække, mellem 4 og 6% af bedrifterne mangler 5-15% græsdække, mellem 1 og 2% af bedrifterne mangler 15-50% græsdække mens der er mellem 0 og 4% af bedrifterne, hvor over halvdelen af græsdækket er væk.

Langt de fleste bedrifter har dermed under 2% manglende græsdække. Det kan også konkluderes, at selv om visse bedrifter har store problemer med græsdækket er det ikke et gennemgående problem på kvægbedrifter.

I den efterfølgende figur ses, at det er udendørs husdyrhold med svin, som giver størst problemer med græsdækket. Især slagtesvin er der store problemer med. I halvdelen af tilfældene manglede der over 50% af græsdækket. I 38% af tilfældene manglede der fra 15-50% græsdække. Ud af de 8 registrerede besætninger med slagtesvin er 1 på 15-49 DE, resten (7 stk.) er under 15 DE.

Procent af husdyrbrug, inden for en bedriftstype (uanset størrelse), som mangler græsdække

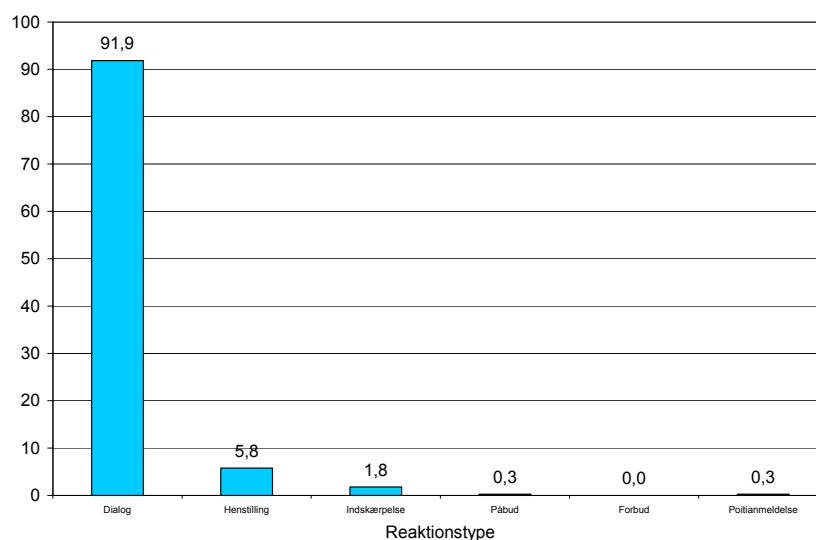
Udendørs sohold har også problemer med at holde jorden græsdækket, men dog ikke i lige så udpræget grad som hos slagtesvinene. 18 (ca. halvdelen) af de ialt 33 sohold er under 15 DE mens der er 10 bedrifter på 15-49 DE, kun en enkelt bedrift findes i kategorien 50-99 DE, mens der er 4 bedrifter på over 100 DE. Af disse 4 store bedrifter har 2 problemer med manglende græsdække på 15-50%, de andre to har manglende græsdække på over 50% af arealet.

På kvægbedrifter og ”andre bedrifter” er problemerne ikke gennemgående. Der er dog visse husdyrbrug (hhv. 5 og 9%), som mangler over 15% græsdække; ca. 3/4 af arealerne på kvægbedrifter og ”andre bedrifter”, har et græsdække på over 98%. Der er redegjort for fordelingen af dyreenheder på kvægbedrifter ovenfor. Problemerne med manglende græsdække på ”andre” bedrifter er udelukkende et problem på de små bedrifter under 49 DE. På de 5 store bedrifter over 50 DE, der er registreret, er der ikke problemer med græsdækket.

Ud af de 1389 tilsyn har der været reaktioner i 725 (52%) tilfælde. Hvor der ikke er anført reaktioner i forbindelse med tilsynene, har der enten ikke været nogen grund til reaktion eller reaktionerne har været rettet mod andre forhold end græsdækket. I visse tilfælde kan det også være fordi, kommunerne har glemt at svare på spørgsmålet.

I 666 tilfælde (91,9%) er der ført dialog med brugeren om græsdækket på arealer med udendørs husdyrhold. Der er i 42 tilfælde (5,8%) givet henstillinger i forbindelse med græsdækket, i 13 tilfælde (1,8%) er der givet indskærpelse, i 2 tilfælde (0,3%) er der givet påbud, der er ikke meddelt forbud, men der er indgivet politianmeldelse i 2 tilfælde. Dette ses på følgende figur.

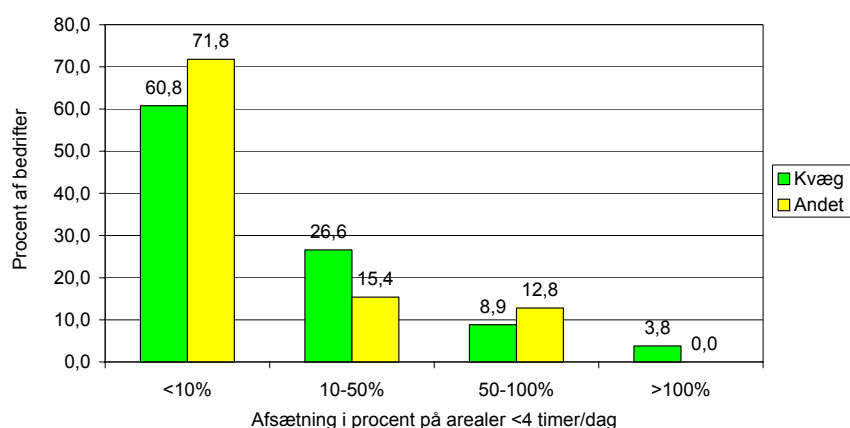
Kommunernes reaktion ved tilsyn

Arealer uden græsdække eller fast bund, hvor dyrene har adgang i mindre end 4 timer om dagen.

Denne type arealer kan f.eks. være transportveje og arealer udenfor stalddøren. På disse arealer kan der afsættes betydelige mængder husdyrgødning. Kommunerne blev bedt om at vurdere, hvor omfangsrig afsætningen af husdyrgødningen generelt er på arealer, hvor dyrene har adgang i mindre end 4 timer om dagen i forhold til arealerne uden græsdække i foldene, hvor dyrene har adgang i mere end 4 timer om dagen. Kommunerne blev bedt om at vurdere, om afsætningen var meget mindre (<10%), noget mindre (10-50%), lidt mindre (50-100%) eller større (over 100%) i forhold til arealerne, hvor dyrene går mere end 4 timer. Svarene kunne kategoriseres under ”kvæg” eller ”andet”. I undersøgelsen indgår 79 kvægbedrifter og 39 bedrifter med ”andet”.

Afsætning af gødning på arealer med dyr <4 timer/dag i forhold til arealer med dyr >4 timer/dag

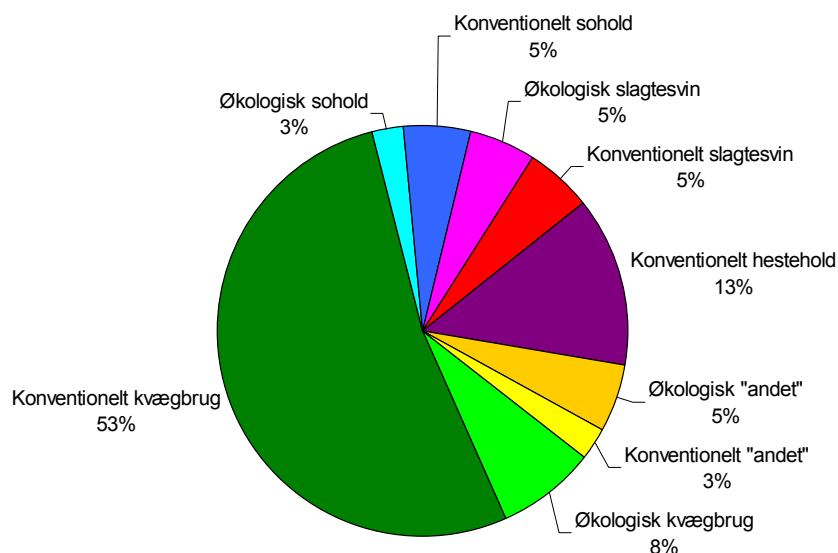

Det ses af ovenstående figur, at afsætning af husdyrgødning på disse arealer ikke anses for det største problem. På de fleste bedrifter er det vurderet, at afsætningen er meget mindre (<10%) end den er på arealerne uden græsdække, hvor dyrene har adgang i mere end 4 timer om dagen. På 3 kvægbedrifter (3,8%), er afsætningen dog større.

Arealer der evt. kunne betegnes som løbegårde og hvor der er udpræget manglende græsdække

I undersøgelsen blev kommunerne bedt om at angive arealer, der evt. kunne betegnes som løbegårde og hvor der var udpræget manglende græsdække. Der blev givet oplysninger for i alt 38 tilfælde.

I undersøgelsen om græsdække i løbegårde var kvægbrug igen den største gruppe, da der blev undersøgt 20 løbegårde med konventionelt kvægbrug (53%). Konventionelt hestehold udgør med 5 løbegårde 13%, mens økologisk kvægbrug med 3 løbegårde udgør 8%. 2 løbegårde blev registreret for hhv. konventionelt sohold, økologiske slagtesvin, konventionelle slagtesvin og økologisk "andet" og udgør derfor hver 5% af det samlede antal løbegårde. Økologisk sohold og konventionelt "andet" udgør hver 3% af de undersøgte løbegårde, da der her kun blev undersøgt en enkelt. Fordelingen kan ses på nedenstående figur:

For alle løbegårde blev registreret følgende:

- dyreart,
- areal i m²,
- antal DE i dagene omkring tilsynet,
- antal timer dyrene i gennemsnit var på arealet i dagene omkring tilsynet og
- vurderet procent manglende græsdække.

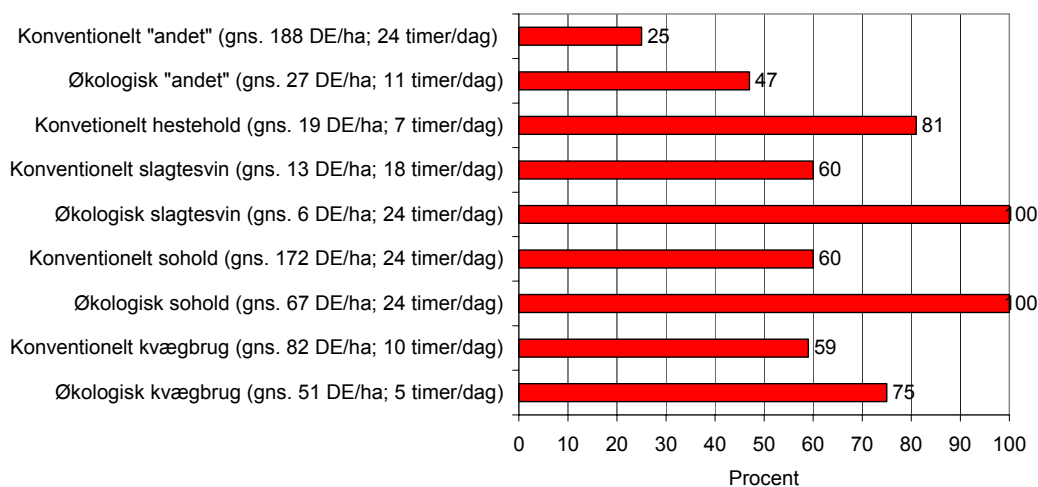
Det blev endvidere registreret, hvilken reaktionstype græsdækket gav anledning til.

I den efterfølgende figur ses en opsummering af de registrerede forhold for hver bedriftstype. Det kan ses, at to dyregrupper i gennemsnit er årsag til 100% manglende græsdække i de respektive løbegårde; det er hhv. økologisk sohold og økologisk slagtesvin. Der er dog forholdsvis få data fra hver bedriftstype (hhv. 1 og 2 brug).

Tilsynet med løbegården til økologiske søer gav anledning til en henstilling fra kommunen til brugeren, mens tilstanden i de to løbegårde til økologiske slagtesvin gav anledning til hhv. en henstilling og et påbud om at få rettet op på løbegårdens tilstand. Græsdækket er størst i løbegårdene med "andet" – økologiske såvel som konventionelle, her er hhv. det halve og en fjerdedel af det samlede areal uden græsdække.

Manglende græsdække i løbegårde i gennemsnit på forskellige bedriftstyper

Det kan også læses i figuren, at dyrene i gennemsnit går i løbegårdene mellem 5 og 24 timer om dagen. De undersøgte løbegårde med økologisk sohold, konventionelt sohold, økologiske slagtesvin og gruppen konventionelt "andet" er alle udsat for påvirkning fra dyrene 24 timer i døgnet.

Konventionelt "andet" er et "specialtilfælde", idet det drejer sig om en minkfarm, som kommunen har registreret som løbegård uden fast bund. Minkfarmen havde ingen gyllerender, og derfor har minkgødning og overfladevand bevirket at 25% af græsdækket er blevet afsvedet.

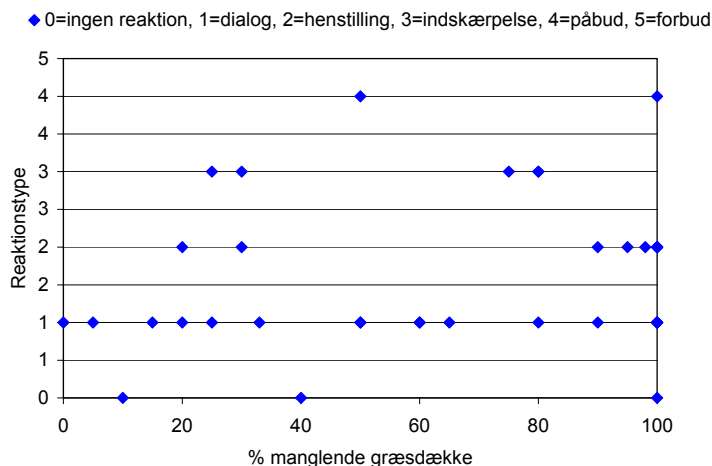
I løbegårdene er der i gennemsnit mellem 5 og 172 DE/ha (dog helt op til 188 DE/ha, hvis konventionelt "andet" regnes med).

Ved tilsyn med løbegårde var der i 3 tilfælde ingen anledning til at påtale forholdene. I 18 tilfælde blev der ført dialog om forholdene; 10 løbegårde var årsag til en henstilling fra kommunens side. I 5 tilfælde blev påtalen indskærpet og der blev givet påbud i 2 tilfælde. Der blev ikke givet forbud i nogle af tilfældene.

Der er ingen klar sammenhæng i omfanget af græsdække og hvilken reaktion der har været ved tilsynet. Dette er afbildet på nedenstående figur.

I den efterfølgende figur er vist en oversigt over, hvor meget kvælstof der afsættes.

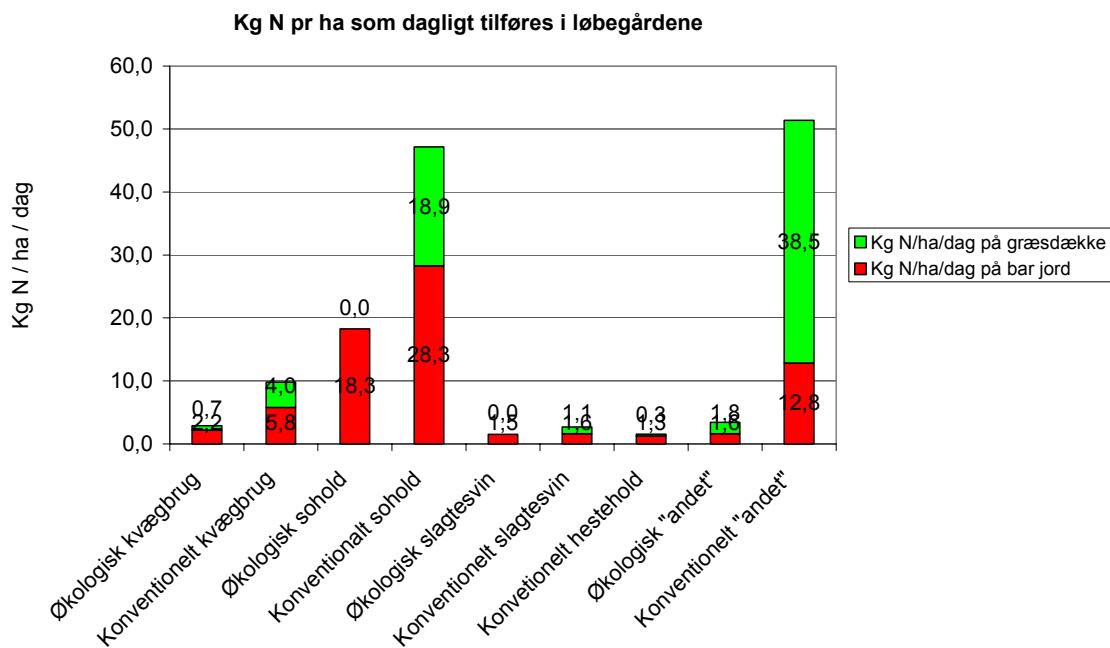
Reaktionstype sammenholdt med græsdække

Beregningerne er opdelt således, at der både er angivet, hvor meget kvælstof der afsættes på den del af løbegårdens areal, som ikke har et beskyttende græsdekke (og derfor er udsat for en øget udvaskningsrisiko), og den del der er græsdekket. I beregningerne indgår DE/ha¹, antal timer dyrene opholder sig på arealet samt græsdekket. Det er forudsat at der tilføres 100 kg N/DE pr år.

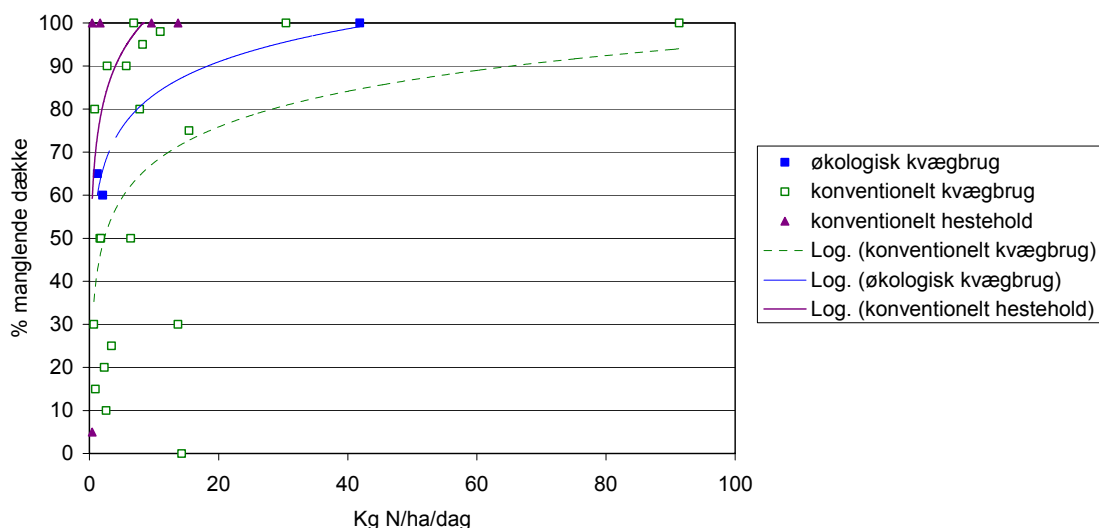
På figuren ses det, at der afsættes meget kvælstof på den bare jord. På de to konventionelle sohold afsættes der 28,3 kg N/ha/dag. Konventionelt sohold er sammen med konventionelt "andet", de to bedriftstyper, hvor der afsættes de største mængder af kvælstof pr ha pr dag i de undersøgte løbegårde. Årsagen skal findes i, at der for disse to bedriftstyper i gennemsnit fandtes hhv. 172,1 DE/ha og 187,5 DE/ha i løbegårdene. Grunden til at der afsættes 18,3 kg N/ha/dag på løbegårdene med økologisk sohold er en relativ stor dyretæthed sammenholdt med, at dyrene har adgang i 24 timer i døgnet. Da hele græsdekket er væk på denne bedriftstype, afsættes der kun kvælstof på bar jord.

I forhold til de ovenfor beskrevne bedriftstyper, er der ikke de store problemer med økologisk kvægbrug, økologisk slagtesvin, konventionelt slagtesvin, konventionelt hestehold og økologisk "andet".

Nedenstående diagram er en oversigt over N-bidraget fra tre dyregrupper, som er blevet registreret mindst 3 gange. Gennemsnittet for de enkelte bedriftstyper beregnet på summen af disse tal kan ikke sammenlignes direkte med det ovenstående søjlediagram. Der vil nemlig ikke kunne korrigeres for spændvidden i arealernes størrelse ud fra prikdiagrammet nedenfor. Diagrammet viser N-tilførslen på 100% af en hektar og ikke som ovenfor på den del af arealet, som mangler græsdekke. 2.aksen udgør manglende græsdekke i det nedenstående diagram. Der er endvidere tilføjet logaritmisk tendenslinie for de tre dyregrupper.

¹ De enkelte løbegårde vægter i forhold til deres størrelse.

Hvordan kommunen ved tilsynet har tilrådet at løse problemerne med græsdække

Kommunerne har givet de respektive ejere af husdyrbedrifterne en række løsningsforslag på problemer med manglende græsdække. Det er meget forskelligt, hvilke løsningsforslag, der foreslås på bedrifterne:

- Udvide fold-arealet
- Hyppigere skift mellem de forskellige græsfolde
- Åbne en gennemgang (over omsået mark) til fjernere liggende mark
- Stribeafgræsning med foldskifte ca. hver 14. dag
- Såning i folden med efterfølgende hvileperiode
- Flytte drikkekar og hytter noget oftere
- Strø med halm ved læskure og huse, som dyrene kan gå ind i
- Fundering af arealet
- Afrensning af arealet, udlægning af stabil grus og etablering af dybstrølesmåtte, som udskiftes forår og efterår
- Bruge et eksisterende støbt areal med afløb til gyllebeholder som løbegård
- Ændret sædskifte
- Henvisning til landbrugets byggeblad om udendørs sohold
- Nedbringelse af dyreholdet
- Sæt dyrene i stald
- Det er ikke muligt at løse problemet

Konklusion

Undersøgelsen viser, at de fleste arealer med udendørs husdyrhold har et tilfredsstillende græsdække. Undersøgelsen viser også, at der ved udendørs husdyrhold med svin er problemer med at opretholde et græsdække. Det fremgår af byggebladet for udendørs sohold at arealer til udendørs sohold skal være dækket af en effektiv græsbevoksning. Undtaget herfra er mindre arealer omkring sølehuller. Det er derfor klart utilfredsstillende at der i over 40 % af tilsynene er fundet et manglende græsdække på over 15 %, hvoraf de ca. 27 % havde over 50 % manglende græsdække. Det er også klart utilfredsstillende, at for udendørs slagtesvin har over 85 % af brugene et manglende græsdække på over 15 %, hvor 50 % af brugene har over 50 % manglende græsdække.

Kommunerne bør på dette punkt håndhæve reglerne betydelig bedre og hvor det er nødvendigt anvende skærpede reaktioner. Det er muligt ved hjælp af tilstrækkelige arealer og flytning af hytter at sikre et tilstrækkeligt græsdække.

På arealer, hvor kommunerne har været i tvivl om, hvorvidt arealet skulle betragtes som en løbegård, er der påvist eksempler med store husdyrtætheder. Når der derfor på konventionelt kvægbrug konstateres i gennemsnit en bestand på 82 DE/ha er det nødvendigt med en kort opholdstid og en efterfølgende lang periode uden husdyr. 82 DE/ha giver en daglig afsætning af ca. 23 kg N per ha. Det er Skov- og Naturstyrelsens opfattelse, at hvis der er husdyrtætheder i den størrelsesorden i længere perioder, således at et effektiv græsdække ikke kan opretholdes, skal arealet betragtes som løbegård med krav om fast bund og afløb. Såfremt der er arealer med en bestand på 82 DE/ha året rundt afsættes der ca. 8200 kg N per ha årligt, der enten tabes som ammoniak eller udvaskes af rodzonen. Til sammenligning svarer det til udvaskningen fra 132 ha almindelig landbrugsjord.

Kommunerne bør derfor på arealer, hvor der er stor husdyrtæthed, enten håndhæve at arealerne kun anvendes kortvarigt således græsdækket ikke ødelægges eller stille krav om fast bund og afløb.

3 Amtskommunernes miljøindsats

3.1 Miljøtilsynet i amtskommunerne

Tilsynsopgaverne

Det amtskommunale miljøtilsyn omfatter de a-mærkede listevirksomheder, som typisk er de større godkendelsespligtige virksomheder og anlæg. Amterne fører desuden tilsyn med vindmøller og renseanlæg samt med de virksomheder og anlæg, som drives af kommunerne. Endvidere fører amterne tilsyn med deponeringer i råstofgrave og tidligere råstofgrave. Endelig har amterne ansvaret for overvågningen af miljøtilstanden i omgivelserne, herunder tilsynet med miljøets tilstand i vandløb, søer og kystnære havområder og i luft, jord og grundvand.

Tilsynsressourcerne

De 14 amter samt Københavns og Frederiksberg kommuner anvendte i 2002 i alt 364 årsværk til tilsynet. Udarbejdelse af godkendelser er medregnet heri. Herudover anvendte amterne til tilsynsarbejdet i alt 93,6 mio. kr. til fremmede tjenesteydelser, inklusive laboratorieanalyser o.l., der direkte kan henføres til tilsynet. I beløbet indgår ikke udgifter til f.eks. entreprenørarbejde eller lignende opgaver i forbindelse med selvhjælpshandlinger.

De anvendte ressourcer på tilsynsområderne er vist herunder, fordelt på tilsynsområderne og i alt.

Fig. 3.1 Amternes ressourceindsats til tilsynet i 2002, angivet i årsværk og procentvis af total. De tilsvarende angivelser for 2001 er vist i parentes.

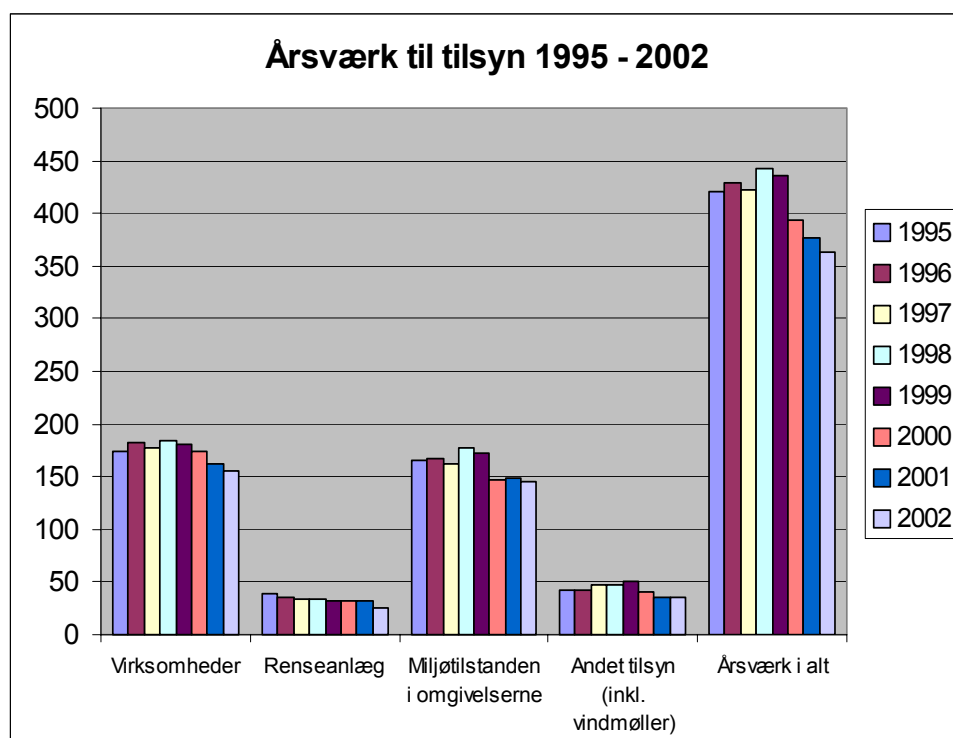
Tilsynsområder:	Anvendte Årsværk	Fremmede tjenesteydelser i mio. kr.
Virksomheder (inkl. dambrug)	156 ~ 43 % (162 ~ 43 %)	9 ~ 9 % (10 ~ 11 %)
Renseanlæg	26 ~ 7 % (32 ~ 9 %)	6 ~ 6 % (4 ~ 5 %)
Miljøtilstanden i omgivelserne	146 ~ 40 % (148 ~ 39 %)	53 ~ 57 % (47 ~ 53 %)
Andet tilsyn (inkl. vindmøller)	35 ~ 10 % (35 ~ 9 %)	26 ~ 28 % (28 ~ 31 %)
Forbrug af ressourcer til tilsyn i alt	364 ~ 100 % (377 ~ 100 %)	94 ~ 100 % (89 ~ 100 %)

Tilsynet med virksomhederne tegnede sig alene - jf. fig. 3.1 - for det forholdsvis største årsværkforbrug og udgjorde tilsammen med tilsynet med miljøtilstanden i omgivelserne 83 % af det samlede årsværkforbrug. Den største udgiftspost til fremmede tjenesteydelser var tilsynet med miljøtilstanden i omgivelserne - i alt 57 % af de samlede udgifter.

Udviklingen i antal årsværk til tilsynsområderne

Amternes årsværk til tilsyn i perioden 1995 til 2002 er vist i fig. 3.2. Efter en svagt stigende tendens i perioden frem til 1998 er der over de seneste fire år sket et fald, som samlet drejer sig om ca. 80 årsværk. Dette fald fordeler sig med 28 årsværk færre på virksomhedstilsynet, 8 årsværk færre på tilsynet med renseanlæg, 31 årsværk færre på tilsynet med miljøtilstanden i omgivelserne og 13 årsværk færre på andet tilsyn.

Fig. 3.2 Amternes forbrug af årsværk til tilsyn 1995-2002.

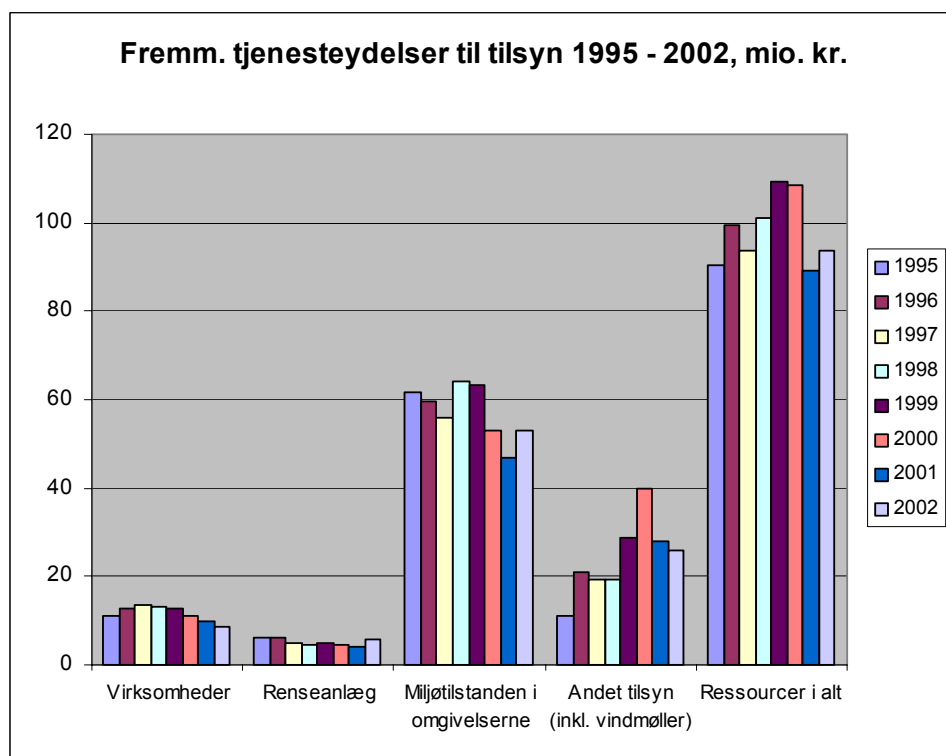

Udviklingen i forbruget af fremmede tjenesteydelser

Amternes forbrug af fremmede tjenesteydelser til tilsynet i årene 1995 til 2002 er vist i fig. 3.3.

Samlet set er der det seneste år sket en stigning på ca. 5 mio. kr. - jf. også fig. 3.1 - hvilket hovedsageligt har været øgede udgifter til tilsynet med miljøtilstanden i omgivelserne og stort set svarende til faldet året forud.

Fig. 3.3 Udgifter til fremmede tjenesteydelser til tilsynet 1995 – 2002

3.2 Amtskommunernes virksomhedstilsyn

Det virksomhedstilsyn, amterne udfører, omfatter tilsynet med private a-mærkede listevirksomheder samt tilsynet med alle kommunalt drevne listevirksomheder og ikke-listevirksomheder. Udarbejdelse af godkendelser til listevirksomhederne indgår i nedenstående opgørelser.

3.2.1 Tilsynet med samtlige registrerede virksomheder

Ressourcerne til virksomhedstilsynet.

I fig. 3.4 er amternes forbrug af årsværk til virksomhedstilsynet opstillet i stigende rækkefølge. Med undtagelse af Frederiksberg Kommune og Bornholms Amt ligger forbruget af årsværk til virksomhedstilsynet mellem 6 og 17 årsværk pr. amt, hvilket svarer til situationen i 2001

Fig. 3.4 Amternes forbrug af årsværk til det samlede virksomhedstilsyn i 2002.

I fig. 3.5 er tilsvarende amternes forbrug af fremmede tjenesteydelser til virksomhedstilsynet opstillet i stigende rækkefølge. Det fremgår, at forbruget varierer fra ingen eller få udgifter op til ca. 1.7 mio. kr.

Fig. 3.5 Amternes forbrug af fremmede tjenesteydelser til det samlede virksomhedstilsyn i 2002.

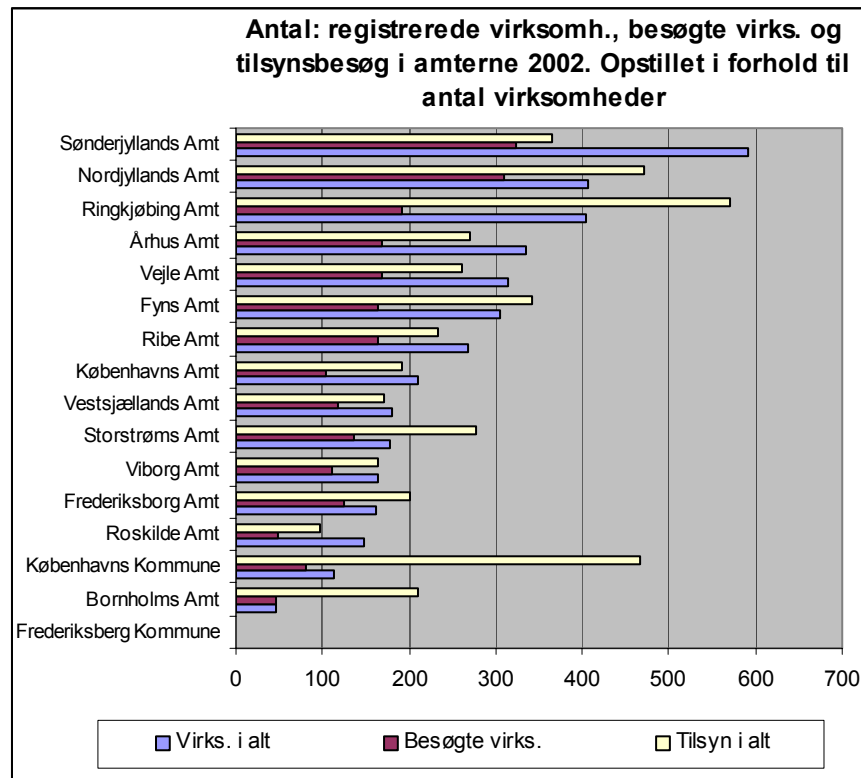

Tilsynet med virksomhederne

Antallet af registrerede virksomheder i de enkelte amter er vist i fig. 3.6 samt antal besøgte heraf og antal tilsyn i alt. Registrerede virksomheder omfatter samtlige a-mærkede virksomheder samt kommunalt drevne virksomheder, som amtet jf. lovgivningen fører tilsyn med.

Fig. 3.6 registrerede virksomheder, besøgte virksomheder og antal tilsynsbesøg i 2002

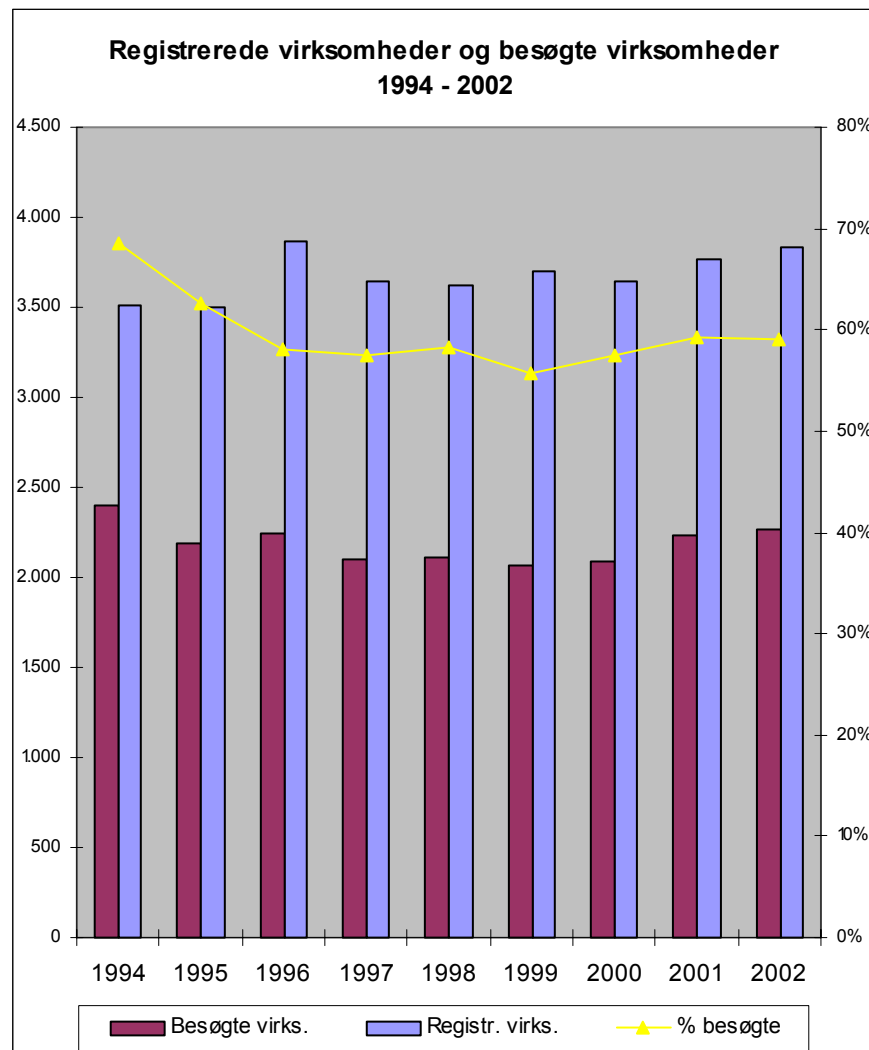
Det ses af fig. 3.6, at der stort set er sammenhæng mellem antal virksomheder og besøgte virksomheder. Med hensyn til tilsynsbesøg skiller enkelte amter sig ud med et forholdsvis stort antal tilsynsbesøg.

Udviklingen i virksomhedstilsynet

Det samlede antal registrerede virksomheder i amterne udgjorde i 2002 i alt 3.833 virksomheder, hvilket er 71 virksomheder flere end i 2001. Af de registrerede virksomheder blev 2.262 virksomheder – svarende til 59 % af virksomhederne – tilset i 2002. De tilsete virksomheder modtog i alt 4.298 tilsynsbesøg.

Udviklingen i antallet af registrerede virksomheder samt antallet af besøgte virksomheder i perioden siden 1994 er vist i fig. 3.7. Endvidere er vist udviklingen i andelen af besøgte virksomheder over årene.

Fig. 3.7 Totale antal registrerede virksomheder samt antal og procent besøgte virksomheder 1994 – 2002.

Som det fremgår af fig. 3.7 viser såvel antal virksomheder som antal besøgte virksomheder en let stigende tendens over de seneste tre år. Det lille procentvise fald i tilsynsfrekvensen det seneste år skyldes alene en lidt større udvikling i antallet af virksomheder end i antal besøgte virksomheder.

3.2.2 Tilsynet med de a-mærkede listevirksomheder

Virksomheder og godkendelser

En del af de registrerede virksomheder er a-mærkede listevirksomheder. Disse udgjorde ved udgangen af 2002 i alt 2.192 virksomheder, hvilket er 79 færre virksomheder end året før.

Af de 2.192 a-mærkede listevirksomheder havde i alt 1.932 virksomheder en godkendelse ved udgangen af 2002, hvilket er 15 mere end året før. Der blev i 2002 i alt udarbejdet 445 godkendelser til a-mærkede virksomheder, hvilket er 115 godkendelser færre end året før.

Ressourcerne til tilsynet med de a-mærkede listevirksomheder

I tabellen, fig. 3.8 er vist de anvendte ressourcer til tilsynet med de a-mærkede listevirksomheder. Ressourcerne til tilsynet med ferskvandsdambrugene, som er en del af de a-mærkede listevirksomheder, er angivet særskilt. Ressourceforbruget er endvidere opdelt på udarbejdelsen af virksomhedsgodkendelser og på selve tilsynet.

Fig. 3.8 Amternes ressourceforbrug til tilsynet med a-mrk. listevirksomheder i 2002. De tilsvarende tal for 2001 er vist i parentes.

	Udarbejdelse af godkendelser		Tilsyn	
	Årsværk i egen forvaltning	Forbrug af fremmede tjenesteydelser kr.	Årsværk i egen forvaltning	Forbrug af fremmede tjenesteydelser kr.
a-mærkede listevirksomheder, ekskl. dambrug	61 (67)	1.378.637 (3.026.423)	65 (66)	5.340.072 (5.129.646)
Ferskvandsdambrug	9 (13)	68.000 (89.000)	10 (9)	1.080.325 (1.058.047)
I alt	70 (80)	1.446.637 (3.115.423)	75 (75)	6.420.397 (6.187.693)

Det samlede forbrug af årsværk - i alt 145 årsværk - til tilsynsopgaven med de 2.192 a-mærkede listevirksomheder fordeler sig med 48 % på udarbejdelse af godkendelser og 52 % på selve tilsynet. Udgiften på i alt 7.867.034 kr. til fremmede tjenesteydelser fordeler sig med 18 % på godkendelsesarbejdet og 82 % på selve tilsynet. Det fremgår af fig. 3.8, at der det seneste år er sket et fald i forbruget af ressourcer til godkendelsesarbejdet på 10 årsværk og ca. 1.7 mio. kr.

Ressourcerne til tilsynet med ferskvandsdambrugene

Ferskvandsdambrugene er en del af de a-mærkede listevirksomheder. Amternes forbrug af årsværk i 2002 til tilsynet med ferskvandsdambrug - i alt 19 årsværk jf. fig. 3.8 - udgjorde 13,1 % af det samlede forbrug af årsværk til tilsynet med de a-mærkede listevirksomheder. Forbruget af fremmede tjenesteydelser til tilsynet med ferskvandsdambrugene - i alt 1.148.325 kr. - udgjorde 14,6 % af det samlede forbrug af fremmede tjenesteydelser til tilsynet med de a-mærkede listevirksomheder.

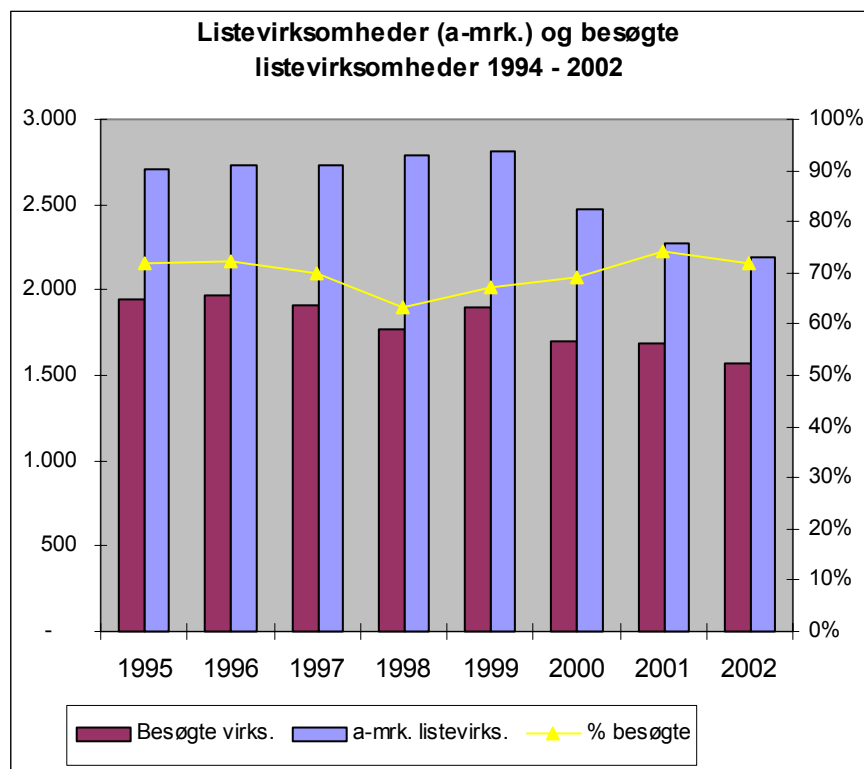
Udviklingen i tilsynet med de a-mærkede listevirksomheder

I 2002 blev i alt tilset 1.573 af de a-mærkede listevirksomheder, svarende til 72 % af virksomhederne. Dette er en fald på 2 % i forhold til året før. For de enkelte amter varierer tilsynsfrekvensen mellem 47 % og 100 %.

Mange af de a-mærkede virksomheder besøges flere gange årligt. I 2002 blev der således gennemført 3.396 besøg imod 3.254 besøg året før.

Udviklingen i antal a-mærkede listevirksomheder og antal besøgte heraf er vist i fig. 3.9 for årene 1994-2002. Endvidere er vist den procentvise udvikling i andelen af besøgte virksomheder over årene.

Fig. 3.9 Antal a-mrk. listevirksomheder og besøgte heraf i årene 1994-2002.

Det ses af fig. 3.9, at der i de senere år har været et fortsat fald i antal a-mærkede virksomheder og tilsvarende et fald i antal besøgte virksomheder. Tilsynsfrekvensen med de a-mærkede virksomheder ligger af samme grund nogenlunde stabilt - omkring 70 %.

Tilsynet med de i-mærkede listevirksomheder.

En del listevirksomheder er i-mærkede, dvs. godkendt med udgangspunkt i EU's godkendelsesordning. Størstedelen af disse virksomheder er dog samtidigt a-mærkede.

Ved udgangen af 2002 var der i alt 493 i-mærkede listevirksomheder. Heraf blev i alt 381 virksomheder tilset i 2002, svarende til 77 % af virksomhederne. I alt gennemførtes 1.065 tilsyn på disse virksomheder.

3.2.2.1 Tilsynet med ferskvandsdambrug

Ferskvandsdambrugene udgør en del af de a-mærkede listevirksomheder. For 2002 har amterne indberettet oplysninger om 361 dambrug, hvilket er et fald på 9 dambrug i forhold til 2001. Af de registrerede dambrug havde 122 en godkendelse ved udgangen af 2002. Heraf blev 10 godkendelser meddelt i 2002. 222 dambrug reguleres endnu efter bestemmelserne i dambrugsbekendtgørelsen, Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 204 af 31. marts 1998, og mangler således godkendelse efter miljøbeskyttelsesloven. 15 dambrug reguleres i henhold til påbud.

Tilsynet med dambrugene er fastlagt i dambrugsbekendtgørelsens § 15, og omfatter mindst et årligt besøg ved alle dambrug i amtskommunen. Ved besøget kontrolleres indretnings- og driftsmæssige forhold, og der foretages bedømmelse biologiske vandløbskvalitet ved dambruget. Endvidere bør amterne udtage slam- og vandprøver til analyse.

Som et led i tilsynet skal dambrugerne endvidere hvert år inden 1. februar indsende en opgørelse af driftsjournalen med bl.a. oplysninger om årets produktion, anvendte fodertyper, foderforbrugets størrelse, mængden af forbrugte stoffer til sygdomsbekæmpelse samt resultaterne af dambrugets egenkontrol.

Resultaterne af de amtslige tilsyn indberettes til Miljøstyrelsen og Skov- og Naturstyrelsen via de amtslige rapporter om det generelle miljøtilsyn, tilsynet med dambrug i henhold til dambrugsbekendtgørelsen og indberetningerne til det nationale overvågningsprogram, NOVA2003.

I alt var 361 dambrug i drift i 2002, og der blev ført tilsyn med alle i løbet af året. Tilsynsaktiviteten omfatter både tilsyn med dambrugenes drift og indretning og tilsyn med vandløbskvaliteten opstrøms og nedstrøms dambrugenes spildevandsudledning.

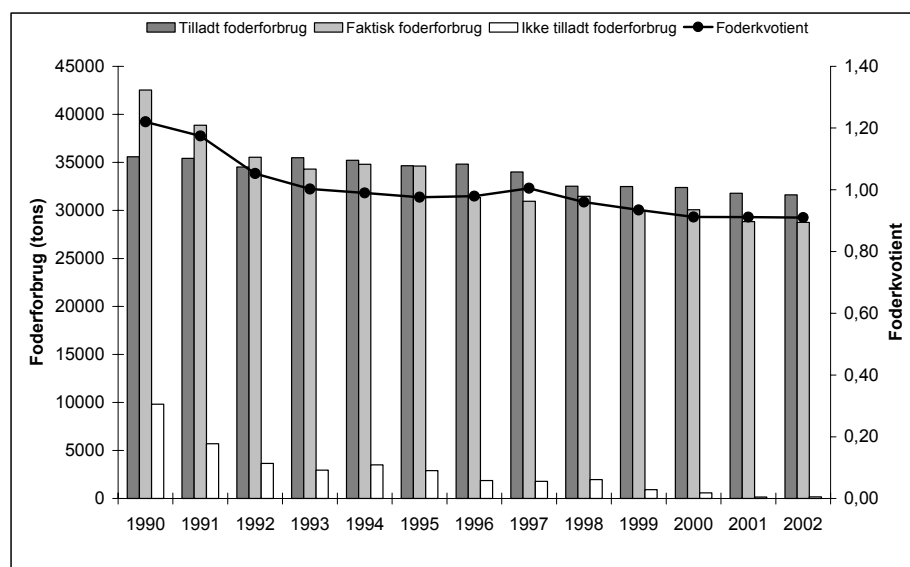
Amterne har for 2002 indberettet, at der er udført udvidede belastningsundersøgelser ved 17 dambrug, hvor der udtaget i alt 120 supplerende sæt vandprøver. Der er stor variation amterne imellem ved valg af strategi for og omfanget af belastningsundersøgelserne. Nogle amter udtager kun enkelte prøver som supplement til dambrugets egenkontrol, mens andre amter har udtaget op til 12 supplerende prøver. Omfanget af amternes belastningsundersøgelser er aftaget væsentligt gennem de senere år. I 1995 udtog amterne 274 sæt prøver ved 73 dambrug.

Foderforbrug.

I medfør af dambrugsbekendtgørelsen, som trådte i kraft i 1989, fastsatte amterne det årligt højst tilladelige foderforbrug på dambrugen. Afgørelse herom kunne påklages, og i løbet af 1991 og 1992 blev de fleste afgørelser endeligt afgjort i klagesystemet.

Udviklingen i dambrugenes foderforbrug er vist i fig. 3.10, og det ses, at der i årene efter bekendtgørelsens ikrafttræden var et stort merforbrug af foder i forhold til det tilladte. Konsekvent håndhævelse af det tilladte foderforbrug har nu ført til, at foderforbruget i det store og hele nu er i overensstemmelse med det tilladte.

Fig. 3.10 Udviklingen i dambrugenes tilladte, faktiske og ikke-tilladte foderforbrug samt foderkvotient i perioden 1990 – 2002.

Foderkvotient

Udviklingen i foderkvotienten (den mængde foder der medgår til produktion af 1 kg fisk) er vist på fig. 3.10 Det fremgår, at foderkvotienten siden 1990 og frem til 2002 er blevet reduceret fra ca. 1,2 til ca. 0,9, hvilket medfører en væsentlig reduktion i udledningen af forurenende stoffer, da foderet hermed udnyttes langt mere effektivt. Dambrugsbekendtgørelsen stiller krav om, at foderkvotienten på årsbasis ikke må overstige 1,0.

Påvirkning af vandløbskvaliteten.

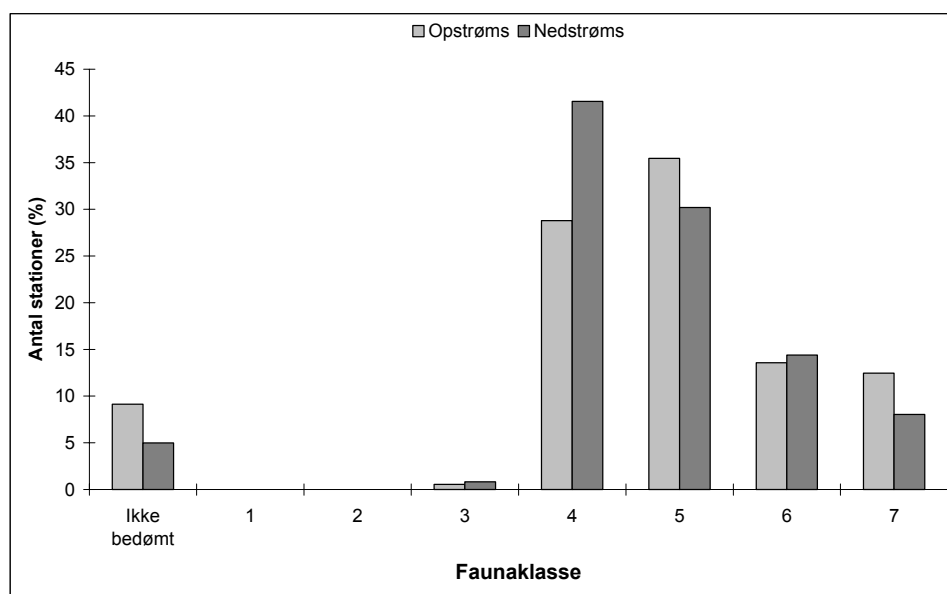
Vandløbskvaliteten opstrøms og nedstrøms dambrugene i 2002 er vist i fig. 3.11.

Værdierne refererer til Dansk vandløbsfaunaindeks (DVFI), hvor faunaklasse 1 angiver et ensidigt eller manglende dyreliv, og faunaklasse 7 angiver et meget varieret dyreliv. Det fremgår, at den økologiske tilstand i vandløbene opstrøms dambrugene generelt er bedre end nedstrøms. Mange dambrug giver således anledning til en negativ påvirkning af vandløbskvaliteten. I 2002 forringede ca. 29% af de undersøgte dambrug den økologiske tilstand i vandløbene, heraf 6% med stærk påvirkning. Ved en påvirkning forstås, at der er en faunaklasse i forskel op- og nedstrøms dambruget. Ved stærk påvirkning er vandløbskvaliteten ændret svarende til 2 faunaklasser på den nedstrøms station i forhold til den opstrøms liggende station. Ved 43 dambrug (12%) var vandløbskvaliteten i 2002 bedre nedstrøms dambruget end opstrøms.

Ved henholdsvis 9% af stationerne opstrøms og 5% af stationerne nedstrøms dambrugene foreligger der ikke oplysninger om vandløbskvaliteten. Det skyldes enten, at bedømmelsen ikke er foretaget eller, at dambruget ligger ved et kildevæld eller vandboring, hvor vandløbskvaliteten ikke har kunnet bedømmes.

Ved forureningsbedømmelserne af dambrugene undersøges tilstanden i vandløbet opstrøms og nedstrøms dambrugets udledning. Frem til og med 1998 foretoges forureningsgradsundersøgelser med udgangspunkt i Landbrugsministeriets vejledning fra 1970 (saprobiesystemet). Siden 1999 har det været obligatorisk at anvende Miljøstyrelsens vejledning til biologisk bedømmelse af vandløbskvalitet fra 1998, Dansk Vandløbsfaunaindeks (DVFI).

Fig. 3.11 Vandløbskvaliteten opstrøms og nedstrøms dambrugene i 2002.

Vandløbsbedømmelserne anvendes som grundlag for en administrativ vurdering af hvorvidt kvalitetsmålsætningen for vandløbet i amtets regionplan er opfyldt eller ej. Stort set alle vandløbsstrækninger omkring dambrugene er i målsat som laksefiskevand (B målsætning), der forudsætter en vandløbskvalitet svarende til mindst faunaklasse 5 (DVFI) eller forureningsgrad II efter sa-probiersystemet.

Udviklingen i opfyldelsen af kvalitetsmålsætningerne på vandløbsstrækningerne opstrøms og nedstrøms dambrugene i perioden 1989 til 2002 er vist på fig. 3.12.

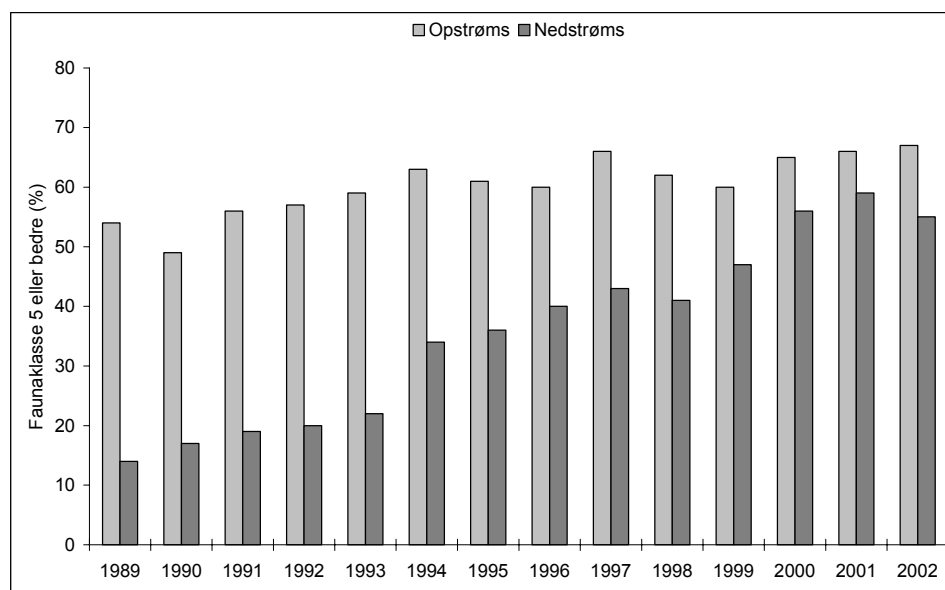
Det fremgår, at regionplanernes målsætninger opfyldt neden for 55% af dambrugene i 2002 i forhold til 14% i 1989. I samme periode er tilstanden oven for dambrugene forbedret fra 54% til opfyldelse af målsætningerne ved 67% dambrugene. Fig. 3.12 viser således, at siden dambrugsbekendtgørelsen trådte i kraft i 1989 er der sket en betydelig forbedring af vandløbskvaliteten nedstrøms dambrugene, og dambrугenes påvirkning af miljøforholdene i vandløbene er blevet væsentligt mindre. Endnu resterer der dog en del dambrug, hvor tilstanden neden for dambrugene og påvirkningen af vandløbene ikke er acceptabel.

Skov- og Naturstyrelsen forventer, at amterne i forbindelse den igangværende behandling af dambrугenes ansøgninger om miljøgodkendelse sikrer, at regionplanens målsætninger for de berørte vandløbsstrækninger i højere grad kan opfyldes fremover.

Udlederkrav.

I medfør af dambrugsbekendtgørelsen er dambrugene pålagt enten at udtage 2 eller 6 samhoørende prøver af indløbsvandet og udløbsvandet med henblik på at kontrollere at dambrугets drift ikke giver anledning til at bekendtgørelsens udlederkrav overskrides. For dambrug, hvor der er udtaget 6 eller flere prøver (inkl. resultater af amternes belastningsundersøgelser) kan der foretages en statistisk kontrol af, hvorvidt udlederkravene kan anses for overholdt.

Fig. 3.12 Udviklingen i vandløbskvaliteten opstrøms og nedstrøms dambrugene i perioden 1989 – 2002.

For 2002 foreligger der oplysning om overholdelse af udlederkrav fra 350 dambrug, hvoraf der på 152 dambrug er udtaget 6 eller flere sæt samhoørende prøver. Resultatvurderingen af dambruges udledning i forhold til dambrugsbekendtgørelsens udlederkrav er vist i fig. 3.13, hvoraf fremgår, at for langt størsteparten af dambrugene (78% eller flere), hvor der kunne foretages en statistisk kontrol af analyseresultaterne, overholdes udlederkravene. For de resterende dambrug, hvor vurderingen sker på grundlag af enkeltprøver havde ca. 70% af dambrugene ikke problemer med at overholde de vejledende udlederkravsværdier. På 0,5 % af alle dambrug var udlederkravsværdierne for de enkelte parametre ikke overholdt i nogen af de udtagne prøver.

Generelt ligger overholdelsen af udlederkravene i 2002 på et lidt lavere niveau i forhold til 2001. I 2001 overholdtes udlederkravene på 83% af dambrugene, hvor der kunne foretages en statistisk kontrol af analyseresultaterne.

Fig. 3.13 Overholdelse af udlederkrav på ferskvandsdambrug i 2002.

Parameter	Susp. stof 3,0 mg/l	mod. BI ₅ 1,0 mg/l	Total-N 0,6 mg/l	Amm.-N 0,4 mg/l	Total- P 0,05 mg/l
Kontrol med mindst 6 prøver opfylder krav	146	119	137	137	126
Alle prøver af prøveantal mindre end 6 opfylder krav	170	139	155	160	147
Kontrol med mindst 6 prøver opfylder ikke krav	1	30	14	15	19
Mere end 50% af prøveantal mindre end 6 opfylder krav	2	2	-	-	3
1 prøve af 2 eller 50% af prøveantal mindre end 6 opfylder krav	27	42	26	19	31
Mindre end 50% af prøveantal mindre end 6 opfylder krav	1	2	1	1	-
Ingen prøver opfylder krav	3	16	17	18	24

Udlederkravene for dambrug er vejledende er derfor ikke strafbehæftede, som i mange tilfælde på renseanlæg. Dambrugeren skal dog tilrettelægge driften således, at kravene ikke overskrides.

3.2.3 Myndighedsreaktioner

I fig. 3.14 er vist amternes myndighedsreaktioner – såvel håndhævelser som afgørelser - i forbindelse med tilsynet i 2002. For håndhævelser er de tilsvarende antal for 2001 angivet i parenteser.

Fig. 3.14 Amternes myndighedsreaktioner i 2002 (2001-håndhævelser i parentes).

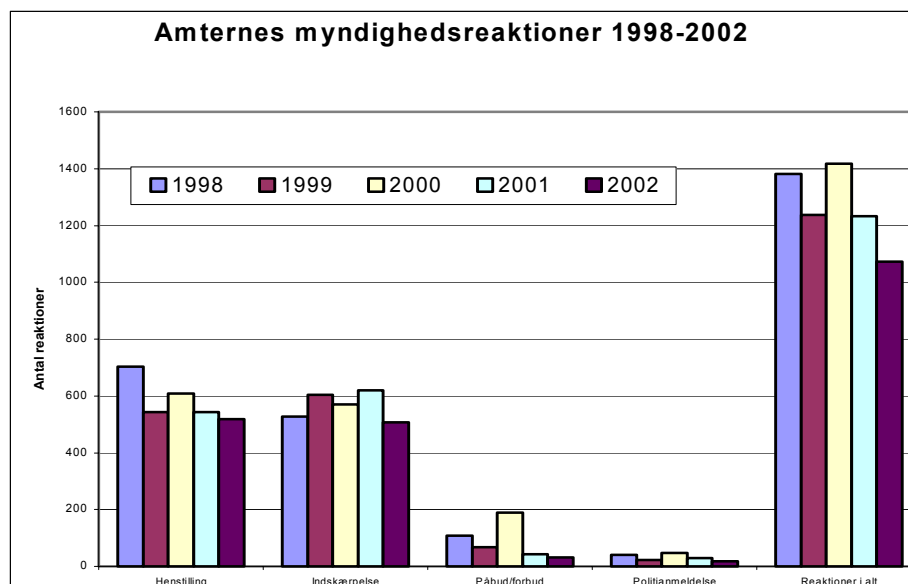
	Håndhævelser			Afgørelser		
	Henstilling	Indskærpelse	Politianmeldelse	Påbud Mbl. § 41 b	Påbud, Øvrige	Forbud
Vindmøller	10 (22)	5 (4)	0 (0)		3 (5)	0 (0)
Listevirk. Ekskl. dambrug	323 (262)	268 (314)	7 (7)	37 (19)	17 (25)	3 (7)
Andre virks. (inkl. Kom. 2 & 3)	88 (135)	26 (43)	1 (10)		1 (1)	0 (0)
Renseanlæg	34 (57)	17 (22)	1 (1)		1 (2)	1 (0)
Ferskv. Dambrug	64 (66)	190 (236)	8 (11)	2 (10)	5 (2)	0 (1)
Reaktioner i alt	519 (542)	506 (619)	17 (29)	39 (29)	27 (35)	4 (8)

Det samlede antal myndighedsreaktioner i 2002 - når undtages påbud efter miljøbeskyttelseslovens § 41 b - var 1.073 reaktioner imod 1.233 reaktioner året før.

Henstillinger, indskærpelser og politianmeldelser udgjorde i alt 1.042 håndhævelsesreaktioner. Heraf fandt langt de fleste sted i forbindelse med tilsynet med a-mrk. listevirksomheder – inkl. dambrugene. Disse reaktioner – 860 i alt - tegnede sig for 83 % af de nævnte håndhævelsesreaktioner.

I fig. 3.15 er der – fordelt på kategorier og i alt - vist en sammenligning af antallet af myndighedsreaktioner i 2002 med de tilsvarende reaktioner i de fire foregående år. Reaktionerne er ekskl. påbud efter Mbl. § 41 b.

Fig. 3.15 Myndighedsreaktioner 1998 – 2002, fordelt på kategorier og i alt t.

I forhold til 2001 er der jf. fig. 3.15 over de seneste 3 år sket et fald i det samlede antal myndighedsreaktioner- alene i 2002 i alt 160 færre myndighedsreaktioner i forhold til året før. Særlig markant er faldet i antal indskærpelser - fra 619 indskærpelser i 2001 til 506 indskærpelser i 2002. Endvidere kan der konstateres et fald i antal politianmeldelser over de seneste 3 år, fra 48 anmeldelser i 2000, 29 anmeldelser i 2001 og 17 anmeldelser i 2002. Dermed udgjorde politianmeldelser i 2002 i alt 1,6 % af myndighedsreaktionerne.

3.3 Tilsyn med renseanlæg

Siden 1974 har amterne ført tilsyn med de kommunale spildevandsanlæg. I 1986 vedtog Folketinget en beslutning om, at alle ulovlige udledninger skulle stoppes.

Dette førte til, at der i 1986 mellem Miljøstyrelsen og Amtsrådsforeningen blev aftalt, at amterne fremover årligt skulle indberette tilsynsresultaterne for de kommunale spildevandsanlæg til Miljøstyrelsen. I 1987 indberettede amterne for første gang resultaterne af tilsynet med de kommunale renseanlæg og indsatsen for at få stoppet de ulovlige udledninger. Denne indberetning er nu foregået i 16 år, og de seneste resultater, der vedrører 2002, er indberettet i 2003.

3.3.1 Tilsyn med renseanlæg

Indberettede data indeholder oplysninger om antallet af kommunale renseanlæg i hvert amt. Hvert amt oplyser antallet af tilsynsbesøg, om der er overskridelser i forhold til de fastsatte krav, og såfremt dette er tilfældet, hvilke konsekvenser det har for vandområderne. Som en del af tilsynet indberettes yderligere, hvilke sanktioner amterne har foretaget, når et anlæg ikke har overholdt udledningstilladelsen.

I indberetningen er desuden skelnet mellem fem typer håndhævelse i forbindelse med overskridelse af udlederkravene. Disse betegnes retlig lovliggørelse, henstilling, påbud, indskærpelse og politianmeldelse.

De renseanlæg, hvor der er sket overskridelse af udledningstilladelsen, men hvor der ikke er foretaget nogen af de ovennævnte håndhævelser, placeres under kategorien "andet". Denne kategori anvendes i de tilfælde, hvor anlæg er under indkøring, ombygning eller udbygning. Endvidere anvendes kategorien ved anlæg, der er nedlagt i løbet af 2002, og anlæg, der skal nedlægges i 2003. Tilsvarende gælder for de anlæg, hvor amtet har vurderet, at overskridelsen er af underordnet betydning, eller hvor amtet ikke har samtlige analyseparametre. Endelig de anlæg, hvor amtet har vurderet, at kommunen på eget initiativ har forbedret forholdene, og i tilfælde, hvor der har været tale om uhensigtsmæssige driftsforhold. Det skal bemærkes, at der for nogle få anlæg med registreret overskridelse ikke er angivet, hvordan der håndhæves, eller årsag til, at der ikke håndhæves.

3.3.2 Resultater af indberetningen

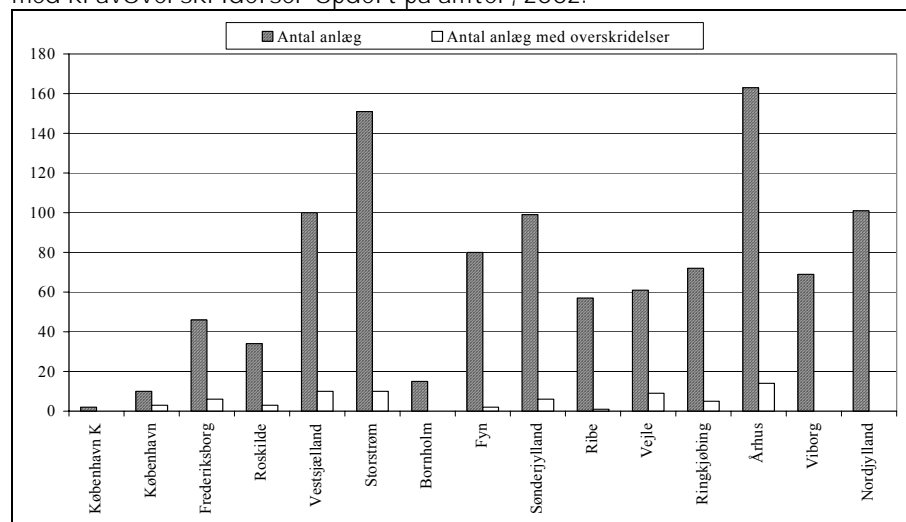
I tilsynsindberetningerne for 2002 er der i alt registreret 1.064 kommunale renseanlæg. Der er en mindre afvigelse i forhold til det antal, der er indberettet i forbindelse med Vandmiljøplanens Overvågningsprogram. Amterne gennemførte i 2002 alt 1.998 tilsynsbesøg på 991 af de 1.064 anlæg, svarende til at anlæggene gennemsnitligt er besøgt ca. 2 gange om året.

Af de 1.064 kommunale renseanlæg er der på de 976 foretaget en kontrolberetning af, om udledningstilladelsens stillede vilkår overholdes. Resultaterne

viser, at der på 69 anlæg er overskridelse af et eller flere krav, svarende til 6,5 % af det totale antal kommunale renseanlæg, og svarende til 7,1 % af de kommunale renseanlæg med kontrollerede krav. Grunden til, at ikke alle renseanlæg med en udledningstilladelse er blevet kontrolleret, er, at anlægget er blevet nedlagt i kontrolperioden (2002), at der er for få analyseværdier til at kunne foretage en acceptabel beregningsanalyse, eller at der til anlægget ikke er stillet krav, f.eks. nedsivningsanlæg.

Af fig. 3.16 fremgår antallet af kommunale renseanlæg og tilsvarende antallet af renseanlæg med kravoverskridelser opdelt på amter.

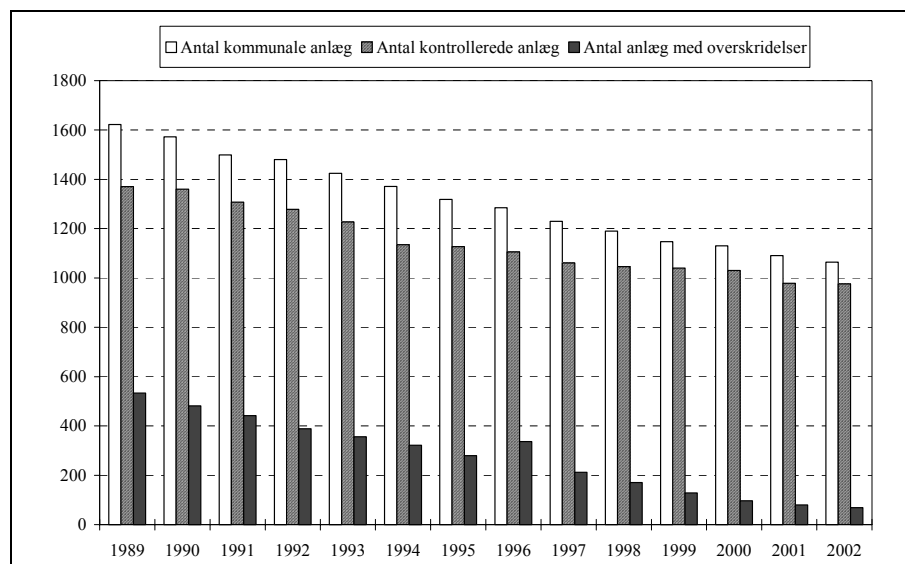
Fig. 3.16 Det totale antal kommunale renseanlæg og herunder antal anlæg med kravoverskridelser opdelt på amter, 2002.

Antallet af overskridelser i procent af antal anlæg med kontrollerede krav var fra 1989 til 1995 faldet fra 39% til 25%, men steg i 1996 til 30 %. I 1997 faldt antallet til 20 % og er siden faldet yderligere, således at antallet af overskridelser i procent af anlæg med kontrollerede krav i 2002 var 7,1 %.

Fig. 3.17 viser det totale antal kommunale renseanlæg, antallet af anlæg med kontrollerede krav og antallet af renseanlæg med overskridelser for perioden 1989-2002 for hele landet.

Fig. 3.17 Udviklingen i det totale antal kommunale renseanlæg med kontrollerede krav og antallet af anlæg med overskridelser for hele landet opgjort for perioden 1989-2002.

Det ses af figur 3.17, at antallet af anlæg med overskridelser er det laveste, der er konstateret i perioden 1989-2002.

Som en del af indberetningen har amterne vurderet, hvilke påvirkninger kravoverskridelserne har på vandområderne. Påvirkningen fordeler sig procentmæssigt som følgende:

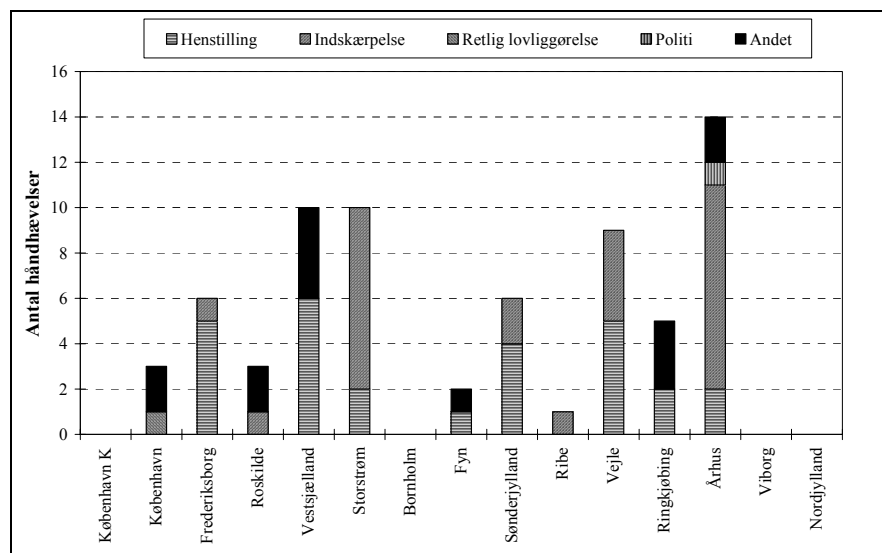
- 1) 1 % af overskridelserne er angivet med en påvirkning, der vurderes at have en betydning generelt for vandkvaliteten i vandområdet, hvortil der udledes.
- 2) 7 % af overskridelserne er angivet med en påvirkning, der vurderes at have betydning for vandkvaliteten i en større, men begrænset del af vandområdet, hvortil der udledes.
- 3) 48 % af overskridelserne er angivet med en påvirkning, der vurderes kun at have betydning for vandkvaliteten lokalt omkring udledningsstedet.
- 4) 44 % af overskridelserne er vurderet ikke at have nogen påvirkning.

På baggrund af amternes vurdering af overskridelsernes størrelse og deres påvirkning af vandområderne følges op over for de anlæg, der overskrider.

Der er i alt foretaget 55 håndhævelser i form af henstilling, påbud, indskærpelse, retlig lovliggørelse og politianmeldelse. For de resterende 14 anlæg er der tale om forhold som beskrevet under kategorien "Andet".

På nedenstående fig. 3.18 fremgår, hvorledes håndhævelserne fordeler sig amtsvis.

Fig. 3.18 Håndhævelsernes fordeling for hvert amt, 2002.

I 2002 har amterne foretaget følgende håndhævelser som reaktion på ovennævnte:

- 27 anlæg (39 %) har fået henstillinger
- 26 anlæg (38 %) har fået indskærpelser
- 1 anlæg (1 %) har fået retlige lovliggørelser
- 1 anlæg (1 %) er politianmeldt
- 14 anlæg (21 %) er kommenteret svarende til kategorien “Andet”.

Ingen af anlæggene har fået påbud.

Det skal bemærkes, at nogle amter har angivet flere håndhævelser om samme anlæg. I det ovenstående er kun medtaget en håndhævelse pr. anlæg. Det drejer sig typisk om anlæg, der først har fået en henstilling og så senere inden for samme år har fået påbud eller indskærpelse.

3.3.3 Kravoverholdelse

Som det fremgår af ovenstående, har 69 kommunale renseanlæg i 2002 overskredet deres udledningstilladelse. Af de 69 anlæg har 21 renseanlæg overskredet deres udledningstilladelse i 2 år eller mere. Det vil modsat sige, at 48 renseanlæg kun har haft overskridelse i 2002 og ikke i 2001. Dette udelukker ikke, at et anlæg på et tidligere tidspunkt kan have overskredet udledningstilladelsen.

Af nedenstående tabel, fig. 3.19, fremgår antallet af renseanlæg, der har overskredet i 2,3,4 og 5 år i træk eller mere, fordelt amtsvis. Tilsvarende fremgår antal anlæg med engangsoverskridelse, dvs. i 2002.

Fig. 3.19 Amtsvis opdeling af overskridelser for 2002 for anlæg med overskridelser i mere end fem år i træk ned til enkeltoverskridelser i 2002.

Amt	1 år (2002)	2 år i træk	3 år i træk	4 år i træk	≥ 5 år i træk	I alt
København K.	0	0	0	0	0	0
København	2	1	0	0	0	3
Frederiksborg	4	2	0	0	0	6
Roskilde	2	0	1	0	0	3
Vestsjælland	5	1	2	1	1	10

Storstrøm	9	1	0	0	0	10
Bornholm	0	0	0	0	0	0
Fyn	1	1	0	0	0	2
Sønderjylland	5	1	0	0	0	6
Ribe	1	0	0	0	0	1
Vejle	5	4	0	0	0	9
Ringkjøbing	4	1	0	0	0	5
Århus	10	2	0	2	0	14
Viborg	0	0	0	0	0	0
Nordjylland	0	0	0	0	0	0
I alt	48	14	3	3	1	69

3.3.4. Konklusion

Sammenfattende kan det af amternes indberetninger konstateres, at det i 2002 var 7,1 % af anlæg med kontrollerede krav, svarende til 69 af renseanlæggene, der ikke overholdt deres udledningstilladelse.

Den nærmere analyse af de 69 ulovlige udledere viste, at heraf havde 48 anlæg overskredet et eller flere krav i det seneste år, dvs. i 2002, 14 anlæg i hvert af de seneste to år, 3 i hvert af de seneste tre år, 3 i hvert af de seneste fire år og 1 i hvert af de seneste fem år eller mere.

Antallet af overskridelser i procent af antal anlæg med kontrollerede krav var fra 1989 til 1995 faldet fra 39 % til 25 %, men steg i 1996 til 30 %. I 1997 faldt antallet til 20 % og er siden faldet yderligere, således at antallet i 2002 var 7,1 %, hvilket er det hidtil laveste. Særligt for anlæg med flerårige overskridelser er der sket et relativt stort fald gennem de seneste 2-3 år. I 1998 var det således 32 % af det samlede antal anlæg med overskridelser, der havde overskredet i tre år i træk eller mere. I 1999 var den tilsvarende andel 17 %, mens det i 2001 og 2002 var henholdsvis 13 % og 10 % af alle anlæg med overskridelser, der havde overskredet i tre år i træk eller mere.

3.3.5. Miljøstyrelsens opfølgning på overskridelserne

Miljøstyrelsen har siden 1995 opfordret amterne til en skærpet opmærksomhed på håndhævelsen over for de kommunale renseanlæg og har anvist en række løsningsmuligheder til nedbringelse af antallet af anlæg med overskridelse af udledningstilladelser. Da tilsynsresultaterne for 1996 og 1997 fortsat viste et stort antal overskridelser, bad Miljøstyrelsen i 1998 amterne om redegørelser for i alt 43 anlæg med flerårige overskridelser.

Samtidig blev amterne orienteret om, at styrelsen selv overvejede politianmeldelser af berørte kommuner. Endvidere blev amterne orienteret om, at styrelsen ville vurdere, om der var grundlag for at anmode Indenrigsministeriet om en undersøgelse af, hvorvidt der i enkelte amter forelå embedssvigt efter reglerne i den kommunale styrelseslov.

Da der fortsat efter 1998 var en række af anlæggene med de mangeårige overskridelser tilbage, bad Miljøstyrelsen om supplerende redegørelser og status for disse anlæg.

På baggrund af amternes redegørelser indgav Miljøstyrelsen i februar 2000 politianmeldelse mod fire kommuner for ulovlig udledning fra i alt fem rense-

anlæg. For tre af disse anlæg bad Miljøstyrelsen Indenrigsministeriet, nu Indenrigs- og Sundhedsministeriet, om at undersøge, om der i tre amter foreligger embedssvigt efter reglerne i den kommunale styrelseslov for utilstrækkeligt tilsyn.

Overvejelserne i straffesagerne mod de fire kommuner er endnu ikke afsluttet. Indenrigs- og Sundhedsministeriet har i breve af 12. juni 2003 udtalt, at ministeriet for de to amters vedkommende er enig med Miljøstyrelsen i, at disse amter har tilsidesat tilsynsforpligtelsen med de pågældende renseanlæg. Ministeriet finder dog, som sagerne foreligger oplyst, ikke grundlag for at fastslå, at de daværende medlemmer af de pågældende amtsråd har gjort sig skyldig i grov tilsidesættelse af tilsynspligten med renseanlæggene, og ministeriet vil derfor ikke foretage sig videre i de to sager.

For det tredje amts vedkommende er sagen behandlet af Justitsministeriet, der i brev af 19. december 2003 til Miljøstyrelsen har udtalt, at ministeriet kan tilslutte sig Miljøstyrelsens vurdering af, at amtet i perioden 1994-1998 har tilsidesat den tilsynsforpligtelse med renseanlægget, som påhviler amtet i medfør af miljøbeskyttelseslovens § 66, stk. 4. Det er videre Justitsministeriets vurdering, at strafansvaret i sagen jf. lov om kommunernes styrelse er forældet, hvorfor ministeriet allerede af den grund ikke har fundet anledning til at tage stilling til, om der i medfør af den nævnte lov kunne være grundlag for at indgive begæring om påtale mod de daværende medlemmer af det pågældende amtsråd. Justitsministeriet vil derfor ikke foretage sig videre i sagen.

Som fortsat opfølgning over for anlæg med flerårige overskridelser bad Miljøstyrelsen i 2001 og 2002 amterne om redegørelse for anlæg, der havde overskredet i tre år i træk eller mere, vurderet ud fra tilsynsresultaterne for henholdsvis 1999 og 2000. Vurderet ud fra amternes redegørelser for disse anlæg har Miljøstyrelsen ikke fundet grundlag for at iværksætte yderligere tiltag. Dog har Miljøstyrelsen primo 2004 bedt om en redegørelse for ét af disse anlæg. Anlægget har inkl. 2002 overskredet i mere end fem år.

Det er Miljøstyrelsens opfattelse, at amterne gennem en håndhævelse, der har været mere konsekvent end tidligere, har fået nedbragt antallet af kommunale renseanlæg, der overskrider udledningstilladelsen, væsentligt gennem de seneste 3-4 år. Det er Miljøstyrelsens indtryk, at dette blandt andet kan tilskrives en øget fokus i amterne på anlæg, der udleder ulovligt.

Miljøstyrelsens undersøgelser siden 1998 har ikke – bortset fra de ovennævnte fem anlæg, der gav anledning til politianmeldelser i februar 2000 – afdækket forhold, der har givet Miljøstyrelsen grundlag for at iværksætte yderligere tiltag.

På den baggrund er Miljøstyrelsen ophørt med systematisk at bede amterne om redegørelser for anlæg med flerårige overskridelser. Miljøstyrelsen følger dog fortsat udviklingen på området nøje og vil, hvis der vurderes at være grundlag herfor, bede amterne om redegørelser for anlæg med gentagne overskridelser.

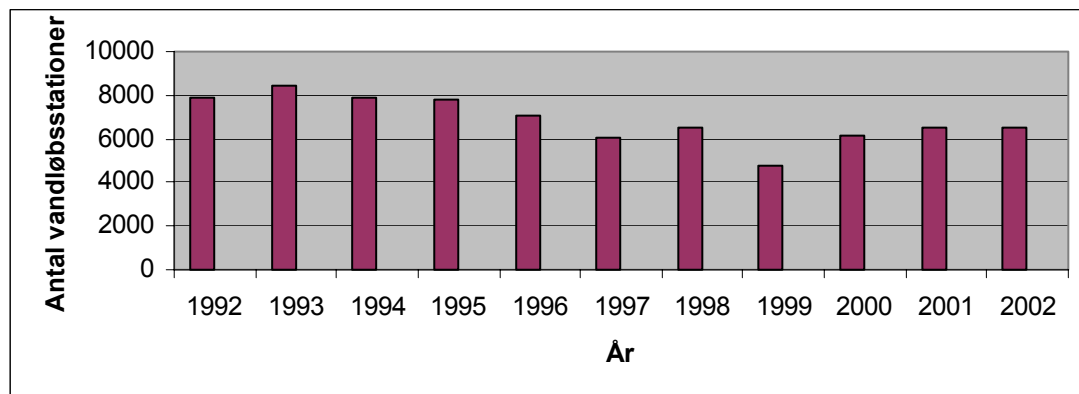
3.4 Tilsyn med vandløb og søer

3.4.1 Tilsyn med vandløb

Tilsynets omfang i 2002

Amternes vandløbstilsyn omfattede i 2002 i alt 6.535 stationer mod 6.509 stationer i 2001. Det samlede antal undersøgte stationer har således stabiliseret sig på niveau med undersøgelserne i 1997 og 1998, men dog stadig langt fra niveauet i 1988 – 91, hvor der blev undersøgt mere end 10.000 stationer.

Fig. 3.20 Antal undersøgte vandløbsstationer i forbindelse med det regionale tilsyn i perioden 1991 til 2002

Metoder brugt i tilsynet 2002

Langt de fleste amter anvendte Dansk Vandløbsfaunaindeks, DVFI i forbindelse med vandløbstilsynet 2002. Der er dog stadig en række amter, der anvende "saprobiesystem" i deres vandløbsbedømmelse.

Resultater

Amternes opgørelser fra tilsynet 2002 viser, at der på landsplan er ca. 16.500 målsatte stationer, heraf indgår 1.043 stationer i vandmiljøplanens overvågningsprogram. Den samlede målopfyldelse var i 2002 på 48 %, hvilket er et svagt stigende tendens i forhold til i 2001 (46 %), jf. fig. 3.21 og fig. 3.22. Opgørelsen dækker amtsvandløb, kommunevandløb og private vandløb. Der er forskelle i målopfyldelsen i de forskellige dele af landet. Således har vandløbene i Bornholms Regionskommune en målopfyldelse på over 80 %, mens vandløbene i enkelte amter har en målopfyldelse på under 10 %.

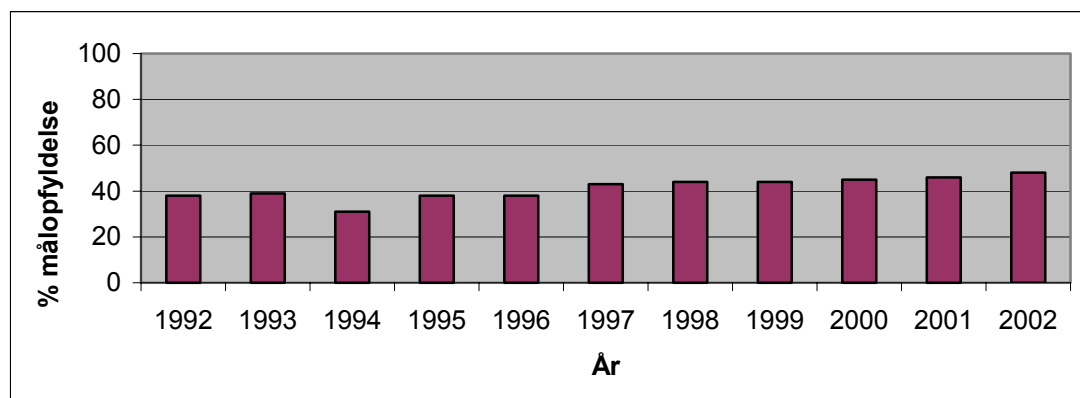
Fig. 3.21 Antal stationer samt antal km målsat vandløb fordelt på målsætningsklasser. A-målsætning (skærpet målsætning) særligt naturvidenskabeligt interesseområdet. B* = B₁₋₃-målsætning (fiskevandmålsætning). C* = C, D, E og F – målsætning (lempet målsætning), vandløb der er påvirket af menneskelig aktivitet: udledning af spildevand, vandindvinding, okker samt afledning af vand. ** ekskl. Vestsjællands Amt.

Målsætning		A	B*	C*	Sum
Alle stationer					
	Antal st.				
	2002	1.026	12.943	2.463	16.431
	2001	(1.211)	(13.725)	(2.583)	(17.519)
	%	6	79	15	100
		(7)	(78)	(15)	(100)
	Km**				
	2002	1.151	14.324	5.939	21.414
	2001	1.126	18.334	6.095	25.555
	%	5	67	28	100
		4	72	24	100

Tilsynet 2002					
	Antal st.				
	2002	362	5.052	1.121	6.535
	2001	431	4.973	1.105	6.509
	%	6	77	17	100
		7	76	17	100

Fig. 3.22 Den procentuelle mål opfyldelse i vandløb i perioden 1991 til 2002.

Selv om der på landsplan ikke ses en tydelig udvikling i mål opfyldelsen melder de fleste amter om en forbedret tilstand i især de større vandløb, mens der i de mindre vandløb ikke kan spores samme forbedring. Der er en geografisk signifikant fordeling af mål opfyldelsen. Således er mål opfyldelsen ringest øst for Storebælt (undtagen Bornholm) mens mål opfyldelsen bliver bedre jo længere vestpå vandløbene er placeret.

De fleste amter vurderer, at årsagerne hertil primært er spildevandsudledning fra enkelt liggende ejendomme, hårdhændet vedligeholdelsespraksis, herunder regulering af vandløb samt vandindvinding/udtørring.

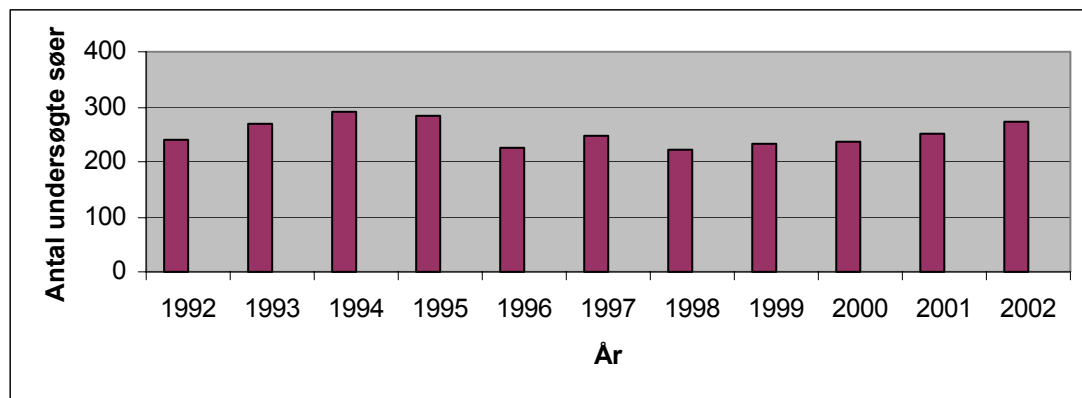
Sønderjyllands Amt lavede i 2000 en analyse af årsagerne til manglende mål opfyldelse fra 1997 til 2000 på 1.112 km målsat vandløb. Heri konkluderes det, at de to væsentligste årsager til manglende mål opfyldelse var hårdhændet vedligeholdelsespraksis/vandløbs-regulering samt spildevandsudledninger fra den spredte bebyggelse. Dårige fysiske forhold i vandløb samt spildevandsudledninger fra den spredte bebyggelse tegnede sig således for godt 62 % af den manglende mål opfyldelse. Amtet vurderer at større mål opfyldelse først kan opnås, hvis der for alvor sættes ind med fysisk genopretning samt skånsom vedligeholdelse af vandløbene.

3.4.2 Tilsyn med søer

Tilsynets omfang

Af 767 målsatte søer blev der i 2002 ført tilsyn med 271 søer. Tilsynets omfang ligger nogenlunde på niveau med antallet af undersøgte søer i de foregående år - jf. fig. 3.23.

Fig. 3.23 Antal søer undersøgt i forbindelse med det regionale tilsyn i perioden 1991 - 2002

Der er forskel i søtilsynet amterne imellem. Således blev der i 2002 i Storstrøms Amt undersøgt 69 søer, mens niveauet i de fleste amter ligger mellem 10 – 20 søer.

Metoder anvendt ved tilsynet 2002

Det intensive regionale tilsyn i de højt prioriterede søer omfatter typisk 10-12 tilsyn pr. år. Her undersøges søernes sigtddybde, temperatur- og iltforhold, og der udtages vandprøver til kemiske analyser samt biologiske undersøgelser af plante- og dyreplanktonet. En del amter gennemfører desuden vegetationsundersøgelser, mens et mindre antal også inddrager undersøgelser af fiskebestanden.

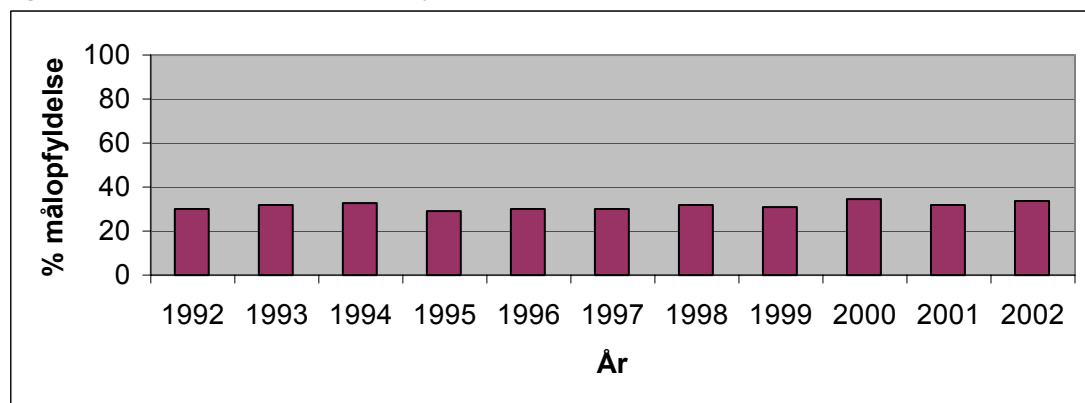
Det ekstensive tilsyn udgør typisk 1-5 evt. 7 tilsyn pr. år. Her gennemføres undersøgelser af iltkoncentration, sigtddybde og temperatur og der udtages prøver til vandkemiske undersøgelser. Nogle amter inddrager endvidere biologiske undersøgelser.

Resultater

Ifølge amternes indrapporteringer er der på landsplan er målsat 767* søer heraf indgår 28 i det nationale overvågningsprogram (NOVA). Af de 271 søer der indgår i tilsynet 2002, er der en målopfyldelse på 34 %, hvilket - jf. fig. 3.24 og fig. 3.25 - nogenlunde svarer til niveauet inden for den seneste tiårige periode.

* Københavns og Vestsjællands Amter har som generel beskyttelse af søerne B-målsat en række søer i deres regionplaner. Fra disse amter er der i opgørelsen kun medtaget de B-målsatte søer der specifikt er navngivet i regionplanerne.

Fig. 3.24 Den procentuelle mål opfyldelse for søer i perioden 1991-2002

På trods af den dårlige målopfyldelse er der tegn på, at miljøtilstanden i vore søer er i bedring. Flere amter påpeger således, at selv om en række søer ikke opfylder deres målsætning, ses der over en årrække en positiv udvikling i søerne. Således konstaterer en del amter et fald i søernes fosforkoncentration, der dog for mange søers vedkommende ikke er tilstrækkeligt til, at målsætningerne er opfyldt. Endvidere er der registeret en øget udbredelse af undervandsvegetationen.

Fig. 3.25 Antallet af søer fordelt på målsætningsklasser samt deres %-vise fordeling. 1: det samlede antal målsatte søer. 2: antallet af søer bedømt i 2002. A* = A_{1,3}-målsætning (skærpet målsætning) B-målsætning (basismålsætning). C-målsætning (lempet målsætning).

Målsætning		A*	B	C	Sum
Alle søer					
	Sø st. 2002 2001	211 (207)	521 (519)	35 (35)	767 (761)
	%	27,5 (27)	68 (68)	4,5 (5)	100 (100)
Tilsynet 2002					
	Sø st. 2002 2001	92 (76)	162 (163)	17 (11)	271 (250)
	%	34 (30)	60 (65)	6 (5)	100 (100)

Amterne vurderer, at de ydre årsager til manglende målopfyldelse primært skyldes udvaskning af næringsstoffer fra landbrugsarealerne samt tilførsel af dårligt rensset spildevand fra de ejendomme der ligger spredt i oplandene til søerne. Desuden nævnes problemer med påvirkning af søernes tilstand fra næringstilførsler fra andehold og put-and-take fiskeri. Som en anden gennemgående årsag nævnes, at tidligere tiders tilførsel af fosfor mange steder stadig ligger ophobet på søbunden og fortsat giver anledning til algevækst og ringe sigtddybde.

3.4.3. Sammenfatning og konklusion for vandløb og søer

Amternes indberetninger for det regionale tilsyn 2002 viser, at miljøtilstanden i vandløb og søer stadig må anses for utilfredsstillende, idet kun 48 % af de undersøgte vandløb og 34 % af de undersøgte søer opfyldte de fastsatte målsætninger. Der er dog i gennem flere år været tegn på, at miljøtilstanden i både vandløb og søer er i fremgang.

I 2002 blev der ført tilsyn med 271 søer i Danmark. Omfanget af amternes miljøtilsyn med søer har været nogenlunde konstant siden 1989 med et gennemsnit på 220 søer.

Efter at vandløbstilsynet har været faldende i perioden 1989-1999 (med ca. 4.800 i 1990) er der en tendens til, at omfanget af tilsynet har stabiliseret sig på ca. 6.500 vandløbsstationer.

Amterne benytter forskellige metoder til bedømmelse af miljøtilstanden i vandløb, men principperne i metoderne er dog identiske. Skov- og Natursty-

relsen har med tilfredshed bemærket sig, at hovedparten af amterne helt eller delvis er begyndt at bruge Dansk Vandløbsfaunaindeks, DVFI i forbindelse med det regionale tilsyn, og at flere amter agter at bruge det i 2002.

4 Miljøstyrelsens og Skov- og Naturstyrelsens miljøtilsyn

4.1 Miljøstyrelsens og Skov- og Naturstyrelsens tilsynsområder.

Miljøstyrelsens og Skov- og Naturstyrelsens miljøtilsynsopgaver er sammensat af en række meget uensartede opgaver, der af forskellige årsager er blevet henlagt til styrelserne.

En række af disse statslige tilsynsopgaver løses i et tæt samarbejde mellem Miljøstyrelsen, Skov- og Naturstyrelsen og andre statslige myndigheder. I oversigtsform drejer det sig om følgende opgaver:

Fig. 4.1
Tilsynsområder, samarbejdspartnere og anvendte årsværk i Miljøstyrelsen og Skov- og Naturstyrelsen til miljøgodkendelser og tilsyn i 2002.

Tilsynsområde	Samarbejdspartner	Anvendte årsværk i Miljø- eller Skov og Naturstyrelsen
Kemikalieinspektionen	Arbejdstilsynet, Lægemiddelstyrelsen, Forbrugestyrelsen, Told- og Skattestyrelsen, Fødevaredirektoratet, politiet, kommunerne, miljømyndigheder i EU og Norden	3,3
Genetisk modificerede organismer	Arbejdstilsynet, amtskommunerne	1,6
Emballage til øl og læskekopper	Told- og Skattestyrelsen, Told- og Skatteregionerne	Ca. 0,2
Off-shoreaktiviteter: - normalsituation - beredskab	Energistyrelsen	1,8 0,05
Hurtigfærgeruter	Søfartsstyrelsen, Trafikministeriet,	0,4
Skibes aflevering af affald og havnens modtageanlæg	Ingen	0,01
Københavns Lufthavn	Statens Luftfartsvæsen, Københavns Amt	0,3
Naturgasanlæg	Arbejdstilsynet, Beredskabsstyrelsen, Amtskommuner	0,155

Miljøstyrelsen og Skov- og Naturstyrelsen har i 2002 ført tilsyn med overholdelse af reglerne inden for nogle nærmere bestemte lovområder i henhold til: lov om miljøbeskyttelse, lov om kemiske stoffer og produkter m.v., lov om beskyttelse af havmiljøet, lov om miljø- og genteknologi, eller visse bekendtgørelser udstedt i medfør af disse.

Herudover forestår Miljøstyrelsen miljøgodkendelser og tilsyn med enkelte konkrete virksomheder og anlæg efter beslutning i medfør af indkaldelsesbe-

stemmelsen i miljøbeskyttelseslovens § 82. Det har i 2002 drejet sig om Københavns Lufthavn samt naturgasbehandlingsanlæg og -lagre.

4.2 Selvstændig årsberetning fra Kemikalieinspektionen.

Miljøstyrelsens Kemikalieinspektion varetager tilsyn og kontrol med overholdelsen af lov om kemiske stoffer og produkter samt - ved udgangen af 2002 - 35 bekendtgørelser, forordninger, regulativer og cirkulærer, udstedt i medfør af denne lov. Dertil kommer tilsyn med kemiske stoffer og produkter, der er reguleret i 5 bekendtgørelser, udstedt efter anden lovgivning.

Tilsynsindsatsen er koncentreret indenfor områder, der har væsentlig betydning for sundhed og miljø.

Kemikalieinspektionen har udgivet en selvstændig årsberetning. Heri redegøres der nærmere for tilsynsaktiviteterne og de håndhævelsesskridt, der er foretaget i forbindelse hermed. Der henvises til "Orientering fra Miljøstyrelsen" nr. 3, 2003. Miljøstyrelsens Kemikalieinspektion – årsberetning 2002.

4.3 Tilsyn med genetisk modificerede organismer

Fig. 4.2 Tilsyn med genetisk modificerede organismer

Tilsyns-område	Anvendte ressourcer i årsværk til godkendelser og tilsyn	Antal med-delte godkendelser	Antal tilsynsbesøg	Antal besøgte virksomheder	Antal modtagne anmeldelser	Antal håndhævelsesreaktioner (henstillinger, påbud m.v.)
Indesluttet anvendelse	1,3	13 ²	4 ³	2 ²	74 ⁴	
Forsøgsudsætninger i Danmark	0,3	1	5	4	1	4
Markedsføringsstilladelser	0					

² Afgørelser truffet af Skov- og Naturstyrelsen om produktionsanlæg og -organismer. Anmeldelse af nye produktioner.

³ Tilsyn med salg af organismer til indesluttet anvendelse.

⁴ Udtalelser til Arbejdstilsynet i forbindelse med klassifikation af laboratorier, forskningsprojekter m.v..

⁵ Tilsynet varetages af amterne.

Godkendelser til indesluttet anvendelse af genetisk modificerede organismer til industriel produktion varetages af Skov- og Naturstyrelsen. Med indesluttet anvendelse menes, at organismene anvendes under lukkede forhold.

Det er amterne, som varetager tilsynet med overholdelse af produktionsgodkendelserne og de hertil knyttede vilkår. Godkendelser af indesluttede laboratorie- og storskalaforsøg med genetisk modificerede organismer varetages af Arbejdstilsynet, der fastsætter vilkårene i samarbejde med Skov- og Naturstyrelsen. Arbejdstilsynet underretter Skov- og Naturstyrelsen, hvis der i forbindelse med virksomhedsbesøg konstateres forhold, der ikke er i overensstemmelse med reglerne om transport og import.

Godkendelse af forsøg med frilandsdyrkning af genetisk modificerede afgrøder, foretages af Skov- og Naturstyrelsen. Det er amterne, som varetager tilsynet med overholdelsen af forsørgsgodkendelsernes vilkår og er ansvarlige for eventuelle håndhævelsesreaktioner.

Godkendelse til egentlig markedsføring af genetisk modificerede afgrøder sker efter en fælles EU-godkendelsesprocedure. Skov- og Naturstyrelsen er kompetent myndighed for den danske del af denne godkendelsesprocedure. Import af genetisk modificerede organismer, som er godkendt i et andet EU-land skal anmeldes til Skov- og Naturstyrelsen. Der er ikke givet nye markedsføringstilladelser i 2002, ligesom Skov- og Naturstyrelsen heller ikke er blevet underrettet om import.

4.4 Tilsyn i samarbejde med andre myndigheder

For en stor del af statens/Miljøstyrelsens øvrige tilsynsområder bygger arbejdet på rapportering fra samarbejdspartnere, ligesom en del af miljøtilsynet bygger på gennemgang af virksomhedernes egenkontrol eller anmeldelser til Miljøstyrelsen. Tilsynsområderne er både meget forskelligartede og temmelig komplekse.

Fig. 4.3 Miljøstyrelsens godkendelser, tilsynsbesøg og håndhævelsesreaktioner 2002

Tilsynsområde	Godkendelser	Tilsynsbesøg	Anmeldelser til statslige myndigheder	Håndhævelsesreaktioner
Emballage til øl og læsedrikke		Ca. 10	Ca. 200	Ca. 150-200
Off shore virksomhed				
- normaldrift:	83	1		0
- beredskab	6	1		0
Hurtigfærger	4	0		0
Skibes aflevering af affald og modtageanlæg i havne		0		0
Københavns Lufthavn	0	1	0	0
Naturgasanlæg	0	3		0

Kolonnerne "tilsynsbesøg" og "anmeldelser til statslige myndigheder" supplerer hinanden, idet anmeldelser fra andre myndigheder eller privatpersoner på nogle områder indgår som led i Miljøstyrelsens løsning af tilsynsopgaven.

Der kan knyttes følgende supplerende bemærkninger til oversigtstabellen:

4.4.1 Emballage til øl og læskedrikke

Miljøstyrelsen fører i henhold til bekendtgørelse nr. 713 af 24. august 2002 om pant og indsamling mv. af emballager til øl og visse læskedrikke tilsyn med overholdelse af bekendtgørelsens regler om bl.a. mærkning af engangsemballager, opkrævning og tilbagebetaling af pant, producenters og importørers tilmelding og rapportering af salgsoplysninger til Dansk Retursystem A/S. Miljøstyrelsen skal desuden godkende f.eks. de gebyrer, som Dansk Retursystem A/S opkræver hos producenter og importører af øl og læskedrikke.

I henhold til bekendtgørelsen, § 92, stk. 4, udfører Dansk Retursystem A/S den løbende kontrol med mærkning af engangsemballage, opkrævning og tilbagebetaling af pant og tilmeldning. Kontrollen udføres alene på steder, hvor offentligheden i almindelighed har adgang.

Kommunalbestyrelsen fører – i lighed med hvad der gælder for andet erhvervsaffald - tilsyn med håndteringen af emballageaffald, der ikke indsamles af Dansk Retursystem A/S.

Bekendtgørelse nr. 713 af 24. august 2002 trådte i kraft den 4. september 2002, idet mærkningskravet til engangsemballager dog først skulle overholdes fra 1. december 2002. Bekendtgørelsen afløste bekendtgørelse nr. 1116 af 21. december 2001 om indsamling mv. af emballager til øl og visse læskedrikke. Efter sidstnævnte bekendtgørelse blev tilsyn alene udført af Miljøstyrelsen.

Bekendtgørelse nr. 124 af 27.2.1989 af emballager til øl og læskedrikke med senere ændringer (godkendelsesordning og forbud mod dåser), som Miljøstyrelsen havde en aftale med Told-og Skattestyrelsen om mht. tilsyn, blev ophævet 15. januar 2002.

2002 har således været et meget atypisk år med hensyn til tilsyn med overholdelse af emballagereguleringen.

- Miljøstyrelsen skønner at have brugt 0,15-0,2 årsværk til godkendelser og tilsyn i 2002.
- Miljøstyrelsen har meddelt Dansk Retursystem A/S godkendelse af gebyrer samt tilskudsrammer, -plan og -beløb i henhold til bekendtgørelse nr. 1116 og nr. 713.
- Miljøstyrelsen har foretaget ca. 10 tilsynsbesøg i butikker i 2002. Dansk Retursystem A/S har i 2002 primært aflagt importører og dagligvarebutikker, kiosker mv. besøg med henblik på rådgivning og vejledning om de nye regler.
- Miljøstyrelsen har aflagt ca. 10 butikker besøg. Styrelsen har ikke opgjort antallet af virksomheder, som Dansk Retursystem A/S har besøgt med henblik på rådgivning/vejledning.
- Miljøstyrelsen har skønsmæssigt modtaget 200 anmeldelser om især overtrædelse af pant- og mærkningsreglerne. Der er primært tale om telefoniske henvendelser fra private, konkurrerende butikker samt told- og skatteregioner.

Miljøstyrelsen har i 2002 sendt breve med indskærpelse af især pantreglerne til ca. 150-200 butikker mv.

4.4.2 Off shore virksomhed

På offshoreområdet er der i 2002 anvendt 1,8 årsværk til godkendelser og tilsyn. Miljøstyrelsen har foretaget i alt 83 godkendelser i form af såvel små enkeltgodkendelser som større generelle tilladelser.

Miljøstyrelsens tilsyn med offshorevirksomhed består hovedsagelig i vurdering og kommentering af redegørelser og indberetninger fra operatørerne i den danske del af Nordsøen. Kontakter med operatørerne foregår som regel ved møder, som ikke fysisk finder sted på platformene i Nordsøen. Der har været afholdt sådanne møder med 4 (3) større virksomheder (Statoil overdrog i løbet af året sine olieaktiviteter til DONG).

Styrelsens reaktioner i 2002 bestod dels i påbud om fremsendelse af oplysninger og redegørelser, dels i ændrede vilkår for efterfølgende godkendelser.

4.4.3 Off shore beredskab

Miljøstyrelsen fører tilsyn med, at olie- og kemikalieberedskabet for faste/flytbare havanlæg og olierør på havbunden på den syddanske kontinental-sokkel er i overensstemmelse med Miljøstyrelsens bestemmelser.

Tilsynet består primært i Miljøstyrelsens deltagelse i egentlige øvelser og syntetiske øvelser samt ved besøg hos de forskellige operatører samt gennem godkendelse af operatørernes beredskabsplaner og den beredskabsmæssige godkendelse ved flytning af havanlæg, samt gennem de kvartalsvise møder i Aktionskomitéen. Der er i 2002 foretaget 6 godkendelser af beredskabet ved flytning af havanlæg.

4.4.4 Hurtigfærger

Bekendtgørelse om miljøgodkendelse af hurtigfærgeruter trådte i kraft i november 1997. Etablering af hurtigfærgeruter eller indsættelse af en ny færge på en eksisterende rute kræver forudgående miljøgodkendelse. Godkendelsen meddeles af Miljøstyrelsen og Skov- og Naturstyrelsen i fællesskab. Miljøstyrelsen behandler klager over forurening fra hurtigfærger. I 2002 har Miljøstyrelsen ikke modtaget klager over forurening fra hurtigfærger.

4.4.5 Tilsyn med skibe og med havnenes modtageordninger for affald.

Ifølge bekendtgørelse nr. 631 af 27. juni 2000 om modtageordninger for affald fra skibe, samt om skibes aflevering af affald skal havnene have modtagefaciliteter for skibenes affald. Skibene er forpligtigede til at aflevere affaldet i havnen. Større skibe skal ydermere anmelde affaldsmængderne inden anløb. Denne bekendtgørelse er den 27. december 2002 afløst af en ny bekendtgørelse (nr. 1003/2002).

Miljøstyrelsen har tilsynet med den oprindelige bekendtgørelse. Tilsynet er ikke opsøgende, idet strategien har været, at styrelsen udelukkende ville reagere på henvendelser og klager, jf. i øvrigt bekendtgørelsens § 17. Der har i 2002 ikke været nogle henvendelser.

4.4.6 Københavns Lufthavn

Miljøstyrelsens tilsyn omfatter støj og luftforurening fra afvikling af flytrafik i lufthavnen. Tilsynet med de øvrige dele af lufthavnens virksomhed (flyhangarer, værksteder, spildevand, jordforurening, beskyttelse af grundvand m.v.) varetages af Københavns Amt.

Herudover modtager Miljøstyrelsen indberetninger fra Statens Luftfartsvæsen om de flyoperationelle forhold i forbindelse med beflyvningen af lufthavnen. En væsentlig del af styrelsens tilsyn er baseret på gennemgang af resultaterne af Københavns Lufthavns omfattende egenkontrol. De indberettede resultater af egenkontrollen har ikke givet anledning til håndhævelsesreaktioner i 2002.

4.4.7 Naturgasanlæg

Miljøstyrelsen fører tilsyn med DONGs naturgaslagre i Lille Thorup (Viborg Amt) og Stenlille (Vestsjællands Amt) samt gasbehandlingsanlægget i Nybro (Ribe Amt) i henhold til bestemmelserne i Artikel 18 i Direktivet 96/82/EF (Seveso II direktivet).

I henhold til Seveso II direktivet samt bekendtgørelsen om kontrol med risikoen for større uheld med farlige stoffer, bekendtgørelse nr. 106 af 1. februar 2000, skal der for de 3 gasanlæg fremsendes en Sikkerhedsrapport, der dokumenterer, at der på disse er truffet de nødvendige foranstaltninger til forebyggelse af større uheld og begrænsning af konsekvenserne af sådanne uheld.

Tilsynet med virksomheden, jf. bilag 8 i bekendtgørelse nr. 106/2000, der gennemføres i samarbejde med Arbejdstilsynet, Redningsberedskabet og Politiet, med Miljøstyrelsen som koordinerende myndighed, omfatter dels årlige inspektioner på gasanlæggene i henhold til et inspektionsprogram, der blev udarbejdet i 2001, dels behandling af de Sikkerhedsrapporter, DONG som nævnt ovenfor skal fremsende, samt inspektioner mv. i tilfælde af større uheld.

Miljøstyrelsen gennemførte i 2002 i samarbejde med ovennævnte myndigheder inspektioner på alle 3 anlæg i henhold til det gældende inspektionsprogram. Inspektionerne omfattede besigtigelse af anlæggene, de organisatoriske forhold med vægt på anlæggenes integration i DONG's sikkerhedsledelsessystem, driftserfaringer med vægt på forhold der bør lægges vægt på i forbindelse med revisionen af de Sikkerhedsrapporter, der blev udarbejdet i henhold til Seveso I direktivet samt beredskabsplaner.

Inspektionerne på anlæggene har ikke, udover at de har vist behov for ajourføring af Seveso I Sikkerhedsrapporterne, givet anledning til væsentlige bemærkninger. Det er i den forbindelse tilfredsstillende, at der ikke er rapporteret personskader eller uforudsete miljøskader, der kan henføres til tilstedeværelsen af naturgas.

Reviderede Sikkerhedsrapporter, der opfylder bestemmelserne i Seveso II direktivet, forventes at foreligge og blive behandlet af myndighederne i løbet af 2003.

Miljøstyrelsen har ikke i 2002 modtaget klager fra omboende over anlæggenes drift, hvorfor der ikke har været behov for håndhævelsesreaktioner.